

La mimosa, simbolo italiano di questa ricorrenza.

APPENDICE/FÜGGELÉK

____ Rubrica delle opere della letteratura e della pubblicitaria ungherese in lingua originale e traduzioni in ungherese ____

VEZÉRCIKK

Lectori salutem!

Íme, most már ténylegesen beléptünk periodikánk évfordulós évébe, mely esztendővel hátunk mögött hagyjuk a harmadik évezred első évtizedét s megnyitjuk a XXI sz. második évtizedét. Ezen sorok írásakor már márciust írunk, míg az olasz nyelvű vezércikket még januárban készítettem. Amint láthatják ez a borító is színes, mint ahogy az előző számunkban említettem, szeretném ezen jubileumi évben mindenképpen megtartani a színes borítót, s ha anyagilag bírom, a további években is. Jó lenne, ha ezen szám is teljes egészében színes lenne, már csak azért is, hiszen egy másik s nálunk tízszer idősebb jubileumi évbe léptünk olasz honban: Olaszország egyesítésének 150. évfordulójának éve ez az esztendő, amelyről egy nagyobb lélegzetű összeállítást olvashatnak az olaszul értők az olasz-magyar akkori kapcsolatok tükrében is. Az olasz egyesítésben érdekelt magyarok nevei közül néhány olvasható az olasz nyelvű vezércikkben is, helyszűke miatt itt nem sorolom fel még egyszer, helyet hagyva olyan eseményeknek, amelyekre csak éppen utaltam az olasz szövegben. Egy harmadik jubileumi

megemlékezésről is található egy összeállítás – amelyről az olasz vezércikkben elfelejtettem említést tenni -: a Nemzetközi Nőnap kapcsán. Még most sem tudom, hogy sikerül-e megvalósítani ezen kettős jubileumi ünnepkör tiszteletére a teljes színes kiadást. Csak a lap végleges megszerkesztésekor tudok számot vetni az ezzel járó költségekkel. Szívem szerint szeretném még ezt a számot színes belsővel megjelentetni, még nyomatékosabbá tenni ezen ünnepélyességet. Ha nem sikerül ezt az anyagi áldozatot meghoznom, marad csak a tartalmi színessége, hiszen sok szép alkotást sikerült beválogatnom szerzői gárdánk jóvoltából, ami kárpótolhat mindannyiunkat a külső pompa elmaradásáért. Talán mégiscsak ez a legfontosabb, hiszen hány olyan csillogó, villogó, szikrázó alkotással találkozunk, ami csak külsőségre pompázik, de tartalmi üresség áll mögötte.

Ezúton is megköszönöm mindazoknak, akik karácsonyi- és újévi köszöntéseiket küldték, néhányan még saját alkotásaikat is mellékeltek ez alkalommal, amelyet örömmel és jó érzéssel fogadtam. Köszönetet mondok azoknak is, a jelentős kiadási költséggel járó áldozatvállalásomat megértvén azonnal jelezték a kiadvány megérkezését, így nem kellett izgulnom, hogy elveszett, mint ahogy nagyon sokszor előfordult nekem jelentős anyagi kárt okozván az újraküldéssel. Sajnos titokban felemelték a postaköltségeket, olasz honban nem is létezik már régóta az elsőbbségi, de a sima levél postaköltsége az elsőbbséginek az ára! Ahányszor kértem elsőbbségi bélyeget, azt a választ kaptam, hogy, hogy már nem létezik. Ennek ellenére néhány más olaszországi tartományban érkeznek ilyen küldemények. Szerencsére, még az olasz határokon túli országokban az elsőbbségi posta működik, bár ki tudja

meddig... Éppen ezért, mivel a postaköltség az elsőbbségié, én következetesen ráírom „elsőbbségi”, s a még rendelkezésemre álló kis címkéket felragasztom a külföldre szánt küldemények borítójára. Megszűnven ez a szolgáltatás, az olasz postai szolgáltatás visszatért ismét a botrányos helyzetbe: ki tudja hol rostokolnak, hol tekeregnek stb. a feladott küldemények. Lassan a hazai és itteni posta kezét foghat egymással. Abszurdum, hogy akár olaszországi, akár magyarországi ajánlott küldemény 2-3 hétig kóvályog vagy rostokol valahol, míg a címzetthez érkezik. A sima küldemények célhoz érkezése ennél tovább tart, volt hogy hat hónapos késéssel kaptam meg leveleket. S örülhetek, hogy egyáltalán megkaptam, mert nem egyszer előfordult, hogy meg sem érkeztek, mint legutóbb a pécsi Tudományegyetem XI. Hungarológiai Évkönyve, vagy a kaposvári Búvópatak havilap, amelyeket csak másodszori küldésre kaptam kézhez, amely nagy sajnálatomra a feladónak jelentett plusz költséget.

Az olasz nyelvű vezércikkben név szerint olvashatók azon szerzők, akiknek kiemelten is megköszöntem beküldött munkáikat, a munkáik fényképe is látható. Nagy örömet és kellemes órákat szereztek a bennük olvasható írásokkal: versekkel, novellákkal, regényekkel avagy gyönyörű fényképes képsorozattal. Ez utóbbi arra vár, hogy bekeretezhessem s a szerkesztőségi és dolgozósobám falán megfelelő helyet találjak nekik. Az olasz nyelvű részben látható egy-két felvétel a «Cocktail delle Muse Gemelle» rovatban is.

Külön köszönetet szeretnék mondani a Pécsi Tudományegyetem tudományos kiadványsorozatának szerkesztőinek és a szerkesztőbizottság tagjainak (a neveket ld. az olasz vezércikkben), hogy a Hungarológiai Évkönyvben az «Osservatorio Letterario» bemutatkozhatott a világ hungarológiai tanszékeinek.

Köszönet az Országos Széchényi Könyvtár Nemzetközi Csereosztályának felelősének is, aki a közreműködéssel megjelent kiadványokat (könyvek, irodalmi füzetek, periodika) a könyvtár számára – minthogy hungarikumok – rendkívül fontosnak tartja.

Nézzük még a többi bennünket érintő eseményeket:

A múlt esztendőben, szeptember 15-én a Debreceni Tudományegyetemtől kaptam egy névre szóló meghívót – szeptember 20-i jelentkezési határidővel – egy 10 napos (2010. okt. 14-24) Az anyanyelvi kultúra megőrzése idegennyelvi környezetben c. műhelykursusra a Debreceni Nyári Egyetem/Debrecen Summer School szervezésében. Sajnos nem tudtam megoldani debreceni jelenlétemet, így továbbítottam minden olaszországi és a világ más nyugati országában élő magyar ismerősömnek a meghívót. E rendezvényre minden országból max. hat jelentkezőt fogadtak el, akiknek utazási-, szállás- és étkezési költségeit teljes egészében az egyetem fedezte. Egy Sziciliában élő vállalkozó honfitársam megragadva az alkalmat helyettem pályázott, s elfogadták a jelentkezését. Erről a rendezvényről mindkét nyelven olvasható a beszámoló.

December 27-28 táján egy másik felkérést is kaptam a karácsonyi jókívánságok mellé mellékelve Pékné Kehidai Klára ny. tanítónőtől levelének utolsó két mondatában elrejtve, amely így szólt: «Van egy ötletem! Milyen megható lenne, ha Ferrarából egy szalag érkezne a felavatott Centenárium zászlonkra!!!»

Azonnal felhívtam telefonon pontosításért, s rögtön megígértem, hogy küldök egy feliratos szalagot a mecsekpölöskei iskola-kápolna centenáriumi ünnepségére. Bizony nem is volt olyan egyszerű a beszerzése. Először is szerettem volna készíttetni ezzel foglalkozó kisüzemek valamelyikével egy szép feliratos zászlószalagot. Sajnos a mai napig sem reagált egyik sem, holott még online árajánlatot is lehetett kérni. Ezek után elfogadván Klári néni javaslatát – aki 2009. január 23-án elhunyt édesanyám középiskolás éveitől sűrű tartó barátnője volt – elhatároztam, hogy beszerzek selyemszalagot s majd én saját kezűleg megoldom a feliratot. Beszereztem ruhaanyagra írható filctollakat s ezután folytattam szalagvásárló utamat. Igen ám, de az elképzeléssel ellentétben a selyemszalag beszerzése egyáltalán nem volt egyszerű dolog, mivel már nem divat, s az üzletekben bizony már nem található. Lejártam a lábamat, kilométereket kocsikáztam, s végül is, amikor már majdnem reményt veszve hazafelé tértem, megálltam az útba eső, otthonomhoz közeli, párhuzamos utcában lévő vegyes ruházati- és rövidáru kiskereskedő üzleténél, s nagy öröömre és szerencsémre nála találtam két maradék tekercs selyem- és nejlonszalagot. Ha itt kezdem, s nem a nagyobb üzleteknél, egy napot nyerhettem volna... Megvettem mindkettőből az összeset, mert nem tudhattam, hogy melyik anyagú lesz a megfelelőbb. Bizony jó, hogy ilyen előrelátó voltam, mert a selyemszalag alkalmatlan volt, mivel szétfutott a filctoll nyoma, akárhogy is ügyeskedtem, kifogott rajtam, nem lehetett ráírni ezekkel a tollakkal. A nejlonszalag - én még 'nylon'-nak tanultam, de a helyesírás-program hibának jelöli, ezek szerint a fonetikus átírás az elfogadott - viszont annál hálásabb volt. Szerencsémre az első nekifutásra jól sikerült a felirat, nem volt szükség újrairni egy másikat. Sikerült kamatoztatnom a 19 éves koromban a műszaki rajzoló tanfolyamon elsajátítottakat. A szalag mellé meglepetéseket is mellékeltem az iskola-kápolna archívuma számára, amely már inkább mint iskolamúzeum szerepét tölti be: ezen periodikánk két utolsó példányát (75/76, 77/78 dupla számait), Tolnai Bíró Ábel «Élet» (Edizione O.L.F.A. 2002 – irodalmi füzet); Sztányi György: Héterdő (Edizione O.L.F.A. 2006 novellás antológia); Melinda Tamás-Tarr-Bonani: Da anima ad anima, Edizione O.L.F.A. 2009 , műfordítás – verses – antológia és Da padre a figlio, Edizione O.L.F.A. 2010, magyar népmesék és népmondák olaszul); Umberto Pasqui: Trenta racconti brevi az én előszómmal (Edizione O.L.F.A. 2010 – rövid elbeszélések); Maxim Táborny: Ombra e Luce (Edizione O.L.F.A. 2011 – verses antológia az én olasz nyelvű műfordításomban). Ha személyesen nem is tudok elmenni a nyári ünnepségre, legalább így képviseltetve van az Osservatorio Letterario és az én kis családom is Ferrarából, hiszen hazai rokonsági és baráti kapcsolatok révén családunk az otthoniak révén is érdekelt ez alkalomból... Ezzel kapcsolatban egy szívemhez s lelkemhez nagyon közel álló képes, episztolás és rádiós dokumentációt olvashatnak e függelékben.

Ez a 2011-es esztendő szerencsére elég jól kezdődött, kellemes találkozásokban volt részem: egy személyes és több elektromos postán keresztüliben egyaránt. Személyesen fogadhattam egy egyetemista szerzőt:

Tegdes Ágnes, akitől bemutatkozó sorok és két recenzió jelentek meg a múltkori számunkban s e jelenlegi számunkban is olvashatnak tőle egyet nyájas olvasóim. Ugyancsak egy másik debreceni egyetemista, Aszalós Imre kétnyelvű recenzióival is találkozhatnak ebben a számban Tegdes Ágnes figyelem-felkeltésének következtében. Publikációs döntésemet követően, véletlenül fedeztem fel, hogy tehetséges költői hajlammal is rendelkezik egy bizonyos Aszalós Imre nevű verselő, s mivel az interneten több azonos nevűvel is lehet találkozni, nem voltam biztos, hogy egy s azon személyről lenne szó. Ezen rejtély a szerkesztői döntésemet közlő levelemet követő válaszlevelében elejtett szavainak köszönhetően oldódott meg: így rájöttem, hogy az általam interneten talált tehetséges költő egy és ugyanazon személy s azonnal kértem tőle néhány verset esetleges publikálás céljából, amelyek nekem nagyon megtetszettek mind ritmikájukat, verselésüket, mind tartalmukat tekintve, s elhatároztam, hogy azokat is ebben a számban publikálom, amelyeket szíves figyelmükbe ajánlok. Tegde Ágneshez kapcsolódóan megragadom az alkalmat, hogy megköszönjem Dr. habil Madarász Imre professzor úr, a Debreceni Tudományegyetem Italianisztika Tanszékének alapítójának és tanszékvezetőjének jelentkezését, aki köszönetét nyilvánította ki Tegdes Ágnes recenzióinak publikálásáért, akiről így derült ki, hogy tanítványa, s Ferrarában tanult a jogon kb. egy esztendő mint Erasmus-ösztöndíjas. Madarász Imrét egyébként régóta nagyon jól ismerem magyar- és olasz nyelvű publikációiból (tanulmányai és könyvei révén), de személyesen vagy levelezés útján még nem volt szerencsém eddig s most íme most ez is megadatott. Levélbeli, megkeresésemre és saját felkeresésére ezennel megkezdődik egy kölcsönös örömteljes és megtisztelő együttműködés vele is, természetesen mindkét nyelven: olaszul is és magyarul egyaránt. Az alábbiakat írta periodikánkkal kapcsolatban: 1. «Örömmel olvastam kiadványuk, az Osservatorio Letterario Ferrara e l'Altrove legújabb (77/78.) számát, az olasz–magyar irodalmi kapcsolatok e szép fórumát. Megtisztelőnek tartom, hogy figyelemre és recenzióra méltatták „Kultusz, vita, feledés. Olasz irodalom- és kultúrtörténeti tanulmányok” című könyvemet. Különösen megörvendeztetett, hogy publikációs lehetőséget biztosítottak tehetséges tanítványom, Tegdes Ágnes részére is. Nagyon szimpatikusnak találok, hogy folyóiratuk kétnyelvű, ahogyan a miénk is, a Debreceni Egyetem általam vezetett Olasz Tanszékének és a tanszéken működő Olasz Felvilágosodás és Romantika Kutatóközpontnak az évkönyve, a szerkesztésében 1993 óta megjelenő Italianistica Debreceniensis. [...]» 2. «[...] megtisztelő, örömmel jelenek meg becses folyóiratában [...]» Kitüntetésnek érzem sorait, hiszen kimondottan szakmabelitől érkezik a tevékenységemet elismerő kritika. Remélem, hogy ez az együttműködés sokáig fog tartani. Ezt követően elfogott a kíváncsiság, s rákerestem Aszalós Imre nevére is az egyetem honlapján, s ekkor derült ki, hogy ő is Madarász Imre egyik tanítványa. Tehát a debreceni italianisztika tanszék – lám-lám három a magyar igazság – három személy képviselőjében jelenik meg folyóiratunk

hasábjain: a tanszékvezető és két tanítványa képviselőjében, munkáik révén. Ez annál is inkább nagy örömet jelent nekem, mert kellemes emlékek fűznek az általam nagyon szeretett kálmínista Rómának hívott Debrecenhez és az ottani egyetemhez is, hiszen fiatal koromban a gimnázium utolsó két évét Debrecenben végeztem a Svetits Katolikus Gimnáziumban, ahova nagyon szerettem járni. Az egyetemre is jártam annak idején az érettségi előtt felvételi előkészítő edzésekre, mert sporttehetség lévén a testnevelő tanárnóm azt szerette volna, ha testnevelés szakra jelentkeznék... Egy alkalommal pedig Alizzal, az akkori egyetemi hallgató, noviciátus időszakában lévő fiatal nővérrel egy esti egyetemi irodalmi színpadi előadáson vehettem részt, ahol – ha emlékezetem nem csal – az akkor 24/25 év körüli fiatal színész, Vallai Péter irodalmi előadását élvezhettem, amely programmal évekig járta az országot. Ezek nekem nagy kiváltságot jelentő élmények voltak az iskolánővérek gimnáziumában... Madarász Imre professzorral megnövekedett a hazai italianisták és hungarológusok száma, akikkel az Osservatorio Letterario kapcsolatban áll vagy állt (ez utóbbiak elhalálózásuk miatt maradtak el)... Így kevésbé érzem magam árvának, kirekesztettnak az akadémiai körökből. Jó lenne, ha az olaszországi magyar és olasz hungarológusok is követnék példájukat, ahelyett, hogy orrukát magasan hordva elhatárolnák magukat. Igaz is, ha nem létezne a szinte fosszilizált, ún. olaszországi egyetemi bárórendszer, akkor talán valóban jól működne a felsőoktatási rendszer, s talán nekem is lehetőségem lett volna a bejutásra. Bár ilyen és politikai összeköttetések nélküli, született olaszoknak is nehéz egyetemi és egyéb katedrához jutni, hát még idegenből származónak... Koromnál fogva pedig most már végképp nem is reménykedhetem ilyesmitben...

Hogy folytassam a jó hírekkel, örömmel megosztom, hogy tavaly decemberben kellemes telefonbeszélgetésben volt részem Bodosi György írónkkal, aki ezúton köszönte meg a speciális, színes kiadású példányunkat, s a névnapi és karácsonyi jókívánságok mellett megtudtam, hogy december 23-án a késő esti órákban az MR1 rádióadón sugározzák a vele készített riportot, amelyet Liptay Katalin és Kövesdy Zsuzsanna készítettek vele. Nagy örömömre az interneten keresztül sikerült végighallgatnom a 25 perces «Esti beszélgetés kultúráról: Bodosi György» c. rádióadást. Szerencsére rögzíteni is tudtam, bár az internetes közvetítés sokszor nem volt kifogástalan, de ennek ellenére nagyon szívesen még többször is újra végighallgathattam mind interneten, mind a riportermagnómon keresztül. A «Curriculum» c. könyvének köszönhetően minden elhangzott dolog ismerős volt már számomra, mégsem jelentett unalmas időtöltést, sőt! Akik meg nem ismerték munkásságát, most hallhattak róla, akinek írói és költői tevékenységének támogatói Illyés Gyula (1902-1983) és a szintén orvosíró Németh László (1901-1975) voltak. Az orvosi és irodalmi munkásságán kívül szó esett régészeti gyűjtőszerveződéséről is, ami tulajdonképpen a pécselyi leletek véletlen megtalálásával kezdődött. Hét évezred emlékeiből gyűjtött össze régészeti leleteket a pécselyi völgyteknyőben. A «Múzeumi beszélgetések»

elbeszélései ezen leletektől ihletettek. A pécselyi völgyteknő vizenyős, tucatnál is több fakadó forrásokkal ellátott területéről, az őskor szinte valamennyi szakaszáról tanúskodó leletek kerültek elő. A múlt század hetvenes éveiben, a szövetkezet a Varjas- kút körüli földeken mélyszántást végeztetett. A feltört talaj felszínére ekkor nagy tömegben kerültek elő a régi korszakok különböző szakaszára utaló, az ott ténykedők szemében hulladék anyagoknak vélt törmelékek, csontok, kövek, agyagedény- és üvegcserepek, bronz- és vastárgyak. A főre kirakott anyagokat, a pincéjéhez sétáló olasz-magyar származású orvos Dr. Józsa Tivadar – édesanyja Adele Voltolini –, azaz az író Bodosi György is megpillantotta. Szatyorba rakva vitt belőlük haza. Ráérő idejében a felesége, Panni asszony is segített az összegyűjtésükben. Néhány, baráti látogatásra otthonába érkező múzeológus biztatására, gondjaiba vette a leleteket. Belekóstolt a régészkedésbe és lassan már nemcsak anyaguk, milyenségük szerint, hanem korszakokba rendezve is csoportosította őket. Így bontakozott ki előtte a hét évezredes folyamat, amelynek során az egymást váltogató kultúrák között a völgy, a Pécselyi-medence, a népek hullámzó, váltakozó folyamának nyomait megőrizte. Követhetőek, az állandóan jelen lévő, a tájhoz szorosan kötődő, évezredek át fennálló, a környezeti hatásokhoz igazodó életformák. A legrégebbi maradványok Kr. e V évezredhez vezetnek vissza. A szerszámként használt agancsok, szarvak, és csontszerszámok még arra az átmeneti korra utalnak, amelyben az élelemszerzés módja a vadászat és a gyűjtögetés lehetett. Az óriási számban előkerült radiolaritok mutatják, hogy viszonylag jelentős számú közösség telepedett le az akkori tó köré és folytatott a kor színvonalának megfelelő tevékenységeket. Százzámra kerültek elő agyagedény-töredékek. Jellemzőek e tekintetben a fűlmaradványok. Nemcsak a formagazdagság miatt, azt a küzdelmet is elárulják, amelyet az edénykészítők folytattak az agyaggal, hogy a legcélszerűbb és legalkalmasabb formákat találják meg. A radiolaritokat a félnapi járóföldre lévő szentgáli tűzköves bányából szerezhették be. A festékrögöket az ugyancsak félnapi járásra lévő lovasi bányából. A csiszolt kőeszközök között a legérdekesebb az az apró almányi, félbetörött kő, amelyet vonaldíszekkel tettek jelentősebbé. Törzsi vezető jogarának része lehetett. Egy másik kultikus edény azért érdemel figyelmet, mert az edény fenekére is róttak vonalakat, ahova díszítést értelmetlen lett volna helyezni. Kezdetleges jelzés, ősi írásjel lehet inkább, amelyre egyéb darabkákon levő vonalak is utalnak. Figurális kerámia alig került elő. A madár totemállat lehetett, s ábrázolása jóval sikerültebb, mint azé a női alaké, akit tán az akkor uralkodó nőkultusz miatt formáltak meg. Ide tartozó lelet a medvetalp fűlecske is.

A bronzkori leletanyag jóval szegényebb, s ugyanez mondható a fémkorok valamennyi szakaszára. Egy öntőforma-sablon s a közelében talált salakmaradványok bizonyítják, hogy fémöntést is végeztek ezen a földterületen. Avaskor határán élő urnamezős kultúra népessége valamivel több nyomot hagyott, bár a közvetlen utánuk ideérkező kelták jelenlétéről nincs bizonyíték. Az éghajlat megváltozása is oka lehetett annak, hogy a völgynek ez a része alkalmatlanná vált

telephely létrehozására. Elmocsarasodott, kiapadt vagy ellenkezőleg, túlságosan magasra emelkedett a víz szintje. Mindezekre a közelebbi évszázadokban, sőt évtizedekben is volt példa. A táj újabb felvirágzása, a rómaiak korára tehető. Része volt ennek az a szerencse, hogy a völgy egy fontos útvonal irányába esett, a Balatont, Tihanyt s a Dunát, Brigetio-t összekötő észak-déli útvonalba. A rómaiak, ha kellett, már le tudták csapolni a tavat. Mindenesetre ők már az őskoriaknál is jóval mélyebbre, a Varjas- kút és a Bötke köré, s az azokból kifolyó bővizű sédek mellé települtek. Szentélyt is építettek ide. Az előkerült nagyszámú sigillata töredékek pedig arra utalnak, hogy volt mivel fizessenek ezekért a Galliából vagy Itáliából behozott drága import árukért. A sigilláták mellett figyelemre méltó az a ládikaveret, amelyről egy római veretekkel foglalkozó muzeológus azt írta, hogy az ilyen Solkvadriga ábrázolás másutt nem fordult elő Pannóniában. A gyűjtemény egyetlen középkori lelete az a szép gótikus kulcs, amely a Ferenc-hegy földjéből került elő művelés közben. Mindezek a leletek a falu iskolamúzeumában találhatóak, amelyet az író alapított a pécselyi általános iskolában. (Forrás: a rádióadás és a múzeumi ismertető)

Befejezésül megemlítem, hogy a felhalmozódott rengeteg munka és egyéb engem érintő elkötelezettségek miatt a tervezett jubileumi antológia valószínű, hogy júliusban még nem fog megjelenni, de remélem, hogy ezen éven belül sikerül mindenképpen összeállítanom és kiadnom. Júliusban elfoglaltságom miatt nem tartózkodom Ferrarában, éppen ezért előreláthatóan nem biztos a júliusi számunk megjelentetése sem. Mivel augusztusban egész Olaszország szabadságra megy, s így leáll a hivatalos vérkeringés, az állampolgárok java része sem található otthon, éppen ezért valószínű – ha el is készülök a kiadvány teljes megszerkesztésével –, hogy majd csak szeptemberben postázom a folyóirat 81/82-es számát.

Ezzel elérkeztem mondanivalóm végére: áldott húsvéti ünnepeket és jó olvasást kívánva szeretettel köszöntök minden Olvasót s a viszonthallásra júliusban vagy szeptemberben!

- Bttm -

LÍRIKA

Aszalós Imre — Debrecen
HOLDJÁTÉK

Arcodat láttam vagy csak a Hold
csókolt csillagot csöndem egén?
Hangod csengett? Oly szép zene volt,
lágyművészt-dalban ontva felém

lázban oldott mézízű mannát,
rejtett fények hívó melegét,
pillantást, mely izzva suhant át
fényév-távot, mely úgy töri szét

lomha láncát e szürke világnak,
mint kristály-könnycsepp kőszívet old...
"Árnyad láttam!" - zengtek szárnyak.
"Arcodat láttam!" Vagy csak a Hold

játszik a szívvel, fénytelen éjjel

lelkem alá lopózva nevet.
Csendbe hanyatlom... Mellém térdel,
s fülembe súgja égi neved.

SERMONES

„Adjunk az életnek új nevet!”
„S mi legyen az?”- kérdeztem tőle.
„Tekintsd csak a kék eget,
S a földet, hogy’ nő ki belőle,
Az éji lepkét, hogyan éled,
S órákban méri életét,
S a fény vajh mennyi évet élt,
Míg balgán sötétségbe tévedt?”
„Nem tudom, Mester”- súgtam a fáknak.
„Nevezzük hát Múlандóságnak?”

„Adjunk a halálnak új nevet!”
„S mi legyen az?”- kérdeztem tőle.
„Tekintsd a hanyatló lelkeket,
S láttad-e azt a szőke
Kislányt a gomolygó világban,
Ki nem érti a tompa gondokat
- a szalagokat őszülő hajában -,
melyeket az eszmélet bontogat?”
„Nem tudom, Mester”- súgtam a szélnek.
„Nevezzük hát Felismerésnek?”

Elárvult kérdések fonnak körbe,
S az idő sikong kezem alatt,
Tükörképem keres a tükörben,
De nem látja az üvegfalat,
Jeges kezű hajnal ébreszt,
S szemembe az éjféli költözött,
De elég-e a felismeréshez
Másnak lenni az emberek között?
„Nem tudom, Mester” – zokogom egyre,
S már nem emlékszem a nevemre.

AZ ISMERETLEN MAGYARORSZÁG

Tusnády László nyomán

Aznap mindenre oly köd szállott,
nem láttuk egymást, a házakat,
nem láttuk a világot.

A szívekbe gyűlölet költözött,
vakon jártunk s hidegen
simító kezek között.

Tiszta lábunkkal sárba léptünk mélyen,
s napfényt vártunk hamis bálványok
neon-sötétjében.

Szenyes áradat hömpölygött köröttem,
halál-úton nem halottnak,
én apostolnak jöttem.

Most mégis: tűnt Mester vérző tanítványa
egy népért kiáltok, tetszhalott népért
sziklasírba zárva.

Örökre elveszett? Hitványak ál-dárdaéle

feledést s szégyent hozhat
oly tiszta nevére?

Haza? Idegenbe? Úttalan útra léptem,
előttem: a Semmi; mögöttem megkínzott
büszke ezredémem.

Új Ulysses, szállván nem látott vizekre
hazám lelkét ébresztni indulok
a Purgatórium-hegyre.

De hiszem s tudom, hogy egyszer egy éjen,
ha remény nélkül maradok lelkem
elsüllyedt kikötőjében,

könny-tengeren járva Ő hozzám siet,
kenyerem, borom megáldja majd,
letörli könnyeimet,

s fáradt szívemben felgyújtja a lángot,
hogy látva lássam, hogy lássuk
az ismeretlen Magyarországot.

VÁRAKOZÁS

Az üres padokon, a korhadó fában
az Idő aludta álmát.

Úgy ültem, nekivetve hátam,
s néztelek az emlékek alatt,
mint örök, mint sosemvolt csodát.

Az eső sárosan szakadt,
s te csendben, mint a gyermek,
könnyek nélkül zokogtál egyre.

Gondoltam, átölellek,
testem melegével, lelkemmel öllelek,
s ráterítem zöld szemem szemedre.

De, tudod, én jobban didergek,
gerincemen jéghideg cseppekben
folyik a múltam, a kimondott szavak,
s minden, ami jóvátehetetlen.

Még látlak, bár óvnak a falak,
érezlek az álmaim alatt,
a fű alatt, a föld alatt,
a vizekben, a tengerekben,
Téged hallak a végtelenben,
s a padon ülve, leplünk alatt
megfagytam, mikor betakartalak.

Bodosi György (1925) — Pécsely
FARKAS TÁRSAM – I.

A külső udvaron fal alapozása közben
érdekes dolgok kerültek felszínre.
Kövek, csontok, agancsdarabok,
kagylóhéjak. Néhány darabon rovátkákat fedeztem fel.
Emberkéz jelei, talán egy kezdetleges írásról
árulkodnak. Egy délutáni félálomban laptákoknak
neveztem el az itt élhetett elődöket. A csontok
rénszarvas maradványok voltak, az agancsok a kihalt
jávorszarvasoké. Ebből arra következtettem, hogy a
jégkorszak idejéből, tán annak a legvégéről valók.

Elkezdtem játszani a gondolattal, hogy értelmezsem a jeleket. Nem kételkedhetek abban, hogy az akkor élőknek is voltak gondolataik, érzelmeik, indulataik, reményeik, félelmeik. Ezekről szólhatnak a rovásjelek. Képtelenség lenne nyelvüket, hangzóikat és mássalhangzóikat megismerni, de arra marad némi esélyem, hogy képzeletem révén valamit megértsek az életükről. Ezzel a szándékkal fordítottam le a rovásjeleket. Vigyáztam arra, nehogy ködös útvesztőkbe kerüljek, s a mai korszerűnek nevezett líra homályos, nehezen érthető kifejezései helyett, az egyszerűsége és az érthetősége törekedtem. A lefordított rovásdarabkák mindegyikénél feljegyeztem, hogy milyen anyagon leltem rájuk. Fordításaim végül egy, az akkori kor valóságában megtörténhetett eseményről is beszámolnak, a farkas emberhez szelídítésének nagyon jelentős eseményéről, hiszen ez által vált a táplálék akkori megszerzésének egyetlen lehetősége a vadászat könnyebbé.

Kőre vésett jel

Farkas társam csak fekszik, alig mozog.
A medvebőr, amin rég elkopott
Valamit fal, ha orrához dugok.
Csupán halat mivel a szarvasok
Most nem jönnek erre. Siratom, ahogy
Elnyúlni látom. Bárki toporog
A jégkunyhó előtt, senkire nem morog.
Szerencsétlen azt is beengedi majd
Kit vendég-látni senki nem óhajt.

Rénszarvas csontos

Én nem láttam, ám mások igen, ahogy
A kunyhók mögé ki tett tetemeiket
A nem mozdulókat valakik elviszik
Valahová, éjjel, vagy ha leülededik
Reánk a köd. Varázslók szerint
Szellemek viszik föl a Holdba egyenest
Ahol megint kezdek éleket.

Kagyló hátán vésett

Valamikor jártunk abban a távoli
Völgyben. Ott, ahol olvadó jégcsapok
Szájából az édes víz lecsorog
Egylábú százkezü szelleme őrzi.
De túl járva eszén ittunk azért
Akkor annyit, amennyi torkunkon
Át befért bendőnkbe.
Másoknak is mondtuk, eredjete.
Még farkasunk is vígan lefetyelgetett.

Botár Attila (1944) — Veszprém
ÚJABB FÉLCÉDULÁK

XLI.
Beleébredtem. Ez a királyság.
Faltól falig. És immár síromiglan.

Az évszakoknak szél töri ágát.
Világosabb lesz tükröm. Hát ne szidjam.

XLII.

Amit a csendes lejtő elloptott
a naptól: önti számba, bora néma
áhitatától még fölragyogok –
Dőf a csend aztán. Szöknék. Önaréna.

XLIII.

Aszfalt. Kínálja szürke közönyét,
mindegy: fölé, vagy már alá kerültél,
csak rágicsáld, tojás-héjt a menyét,
az új nevet, ki még Földön születettél.

XLIV.

Az egyre röpkébb, el nem fáradó
napok futnak a homály fövenyére.
Mi van azon túl, tudás, fönt-lakó
gyümölcs s tovább a vándorbotok éje?

XLV.

Megered tán, ha most itt leszúrom
a husáng, ez a kéz fényezte tengely.
Az idő kedvez: a gyalogúton
ibolya s mályva egyszerre dereng fel.

*Megjegyzés: Idő közben megjelent a 2019/2010. 71/72-es
dupla számunkban bemutatott legújabb, Éneklő nyomokért c.
verses kötetében.*

Claire Goll (1890-1977)

ÉDES VIZEK

(Alle Süßwasser)

Édesvizek áramlanak feléd,
zuhognak az égből elődbe,
mint folyók, a világot átjárják
s szökőkutakként lábujjhegyen
állnak elédbe.

Oly nyelven suttognak, hogy mindig érted,
a tavak hallal táplálnak tégedet
melyek törött tükrök álmaiból,
mint szökőkút emelkedik ki szívem,
magasan, mint a Traianus oszlopa.

Ford. © **Hollóssy Tóth Klára** - Győr

Elbert Anita (1985) — Székesfehérvár

AZ ÖNMAGUKAT OLVASÓ PONTOK

A teremtés titkainak tudója, vízből keletkezett
Monások sora, örök létezők, a gondolkodás őrei,
Körben gondolatjelekből egységet alkotnak.
Középen áll a lélek téridő keresztjére vetett
Természeti pontja, állandó belső változás
Láthatatlan figyelője, éber szögek lógnak
A keresztből, gondolatot szó a határ,
Egyé válik, aki van, megmutatkozik
Név által kettős jelentés, lakozik és nevet
Az egészben, elé borulnak összes nyelvek,
Gondolkodás égészén sírni kezdenek
A fellegek, csontok kelnek életre,

Hangot testál cselekvésbe lényeg, s az élet
 Síkján, majd a lélek szövetén a nyelvi
 Egységek könnyeiből született meg
 Sómagokból a költemény, új teremtés lesz,
 A halál, csoda írja felül csak szörnyű szózátát.

Határsávban az esemény nyelvi eredet őrszemeként
 Kimondhatatlan leképezéssel gondolatjelekben
 Lakozik, újraírja írással gondolkodás egészét,
 Így a szóban már csak a jel hiánya ring.

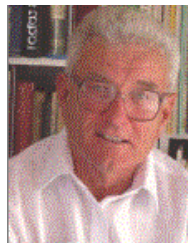
Keresztmetszetben fészkel a szó teremtő pont
 Csendjében, megfordított olvasás lett a kezdet,
 S a keletkezés a mozgó pontok pályáján, akár
 A molekulák koccannak össze, saját tapasztalat által
 Jut vissza kezdetbe átlépések fordításának jelegyüttesében.

Teremtő pont mozgó pályáján az átélhetetlen helye
 Megfordított gondolkodás nyomában ígébe sűríti
 Kezdetet és keletkezést az önmagukat olvasó pontok
 Szövegegységének értelemképzése keresztjében.

HÓBAGOLY

Görög istenek éjjeli fészke,
 Zajos hajnalok világító bérce,
 Hóesés csüng vállain, melyen
 Tartja az egész univerzumot.
 Ő a hóbagoly, ki utolsó hangját
 Adja ki ma, görcsöset, érdest,
 S a világ fájdalma mind csak
 Belesűrült, hangja: „o” volt,
 Kerek, egész költemény,
 Kihágást nem tűr, véleményyt
 Nulláz, hiszen e utolsó dálnak
 Önmagában volt nagy értéke.
 Hóbagoly fészkel a szívemben.
 A hiány csúcsa benne ring,
 Mégis havat szór a már elmúltra,
 Mintha soha nem is lett volna,
 Kardos csatákra hívja fel az ember
 Számait, mert minden élőlénynek
 Van egy titkos száma, melyet
 Lelkük mélyén rejtegetnek, s majd
 Búgás rázta meg a tájat, fehéren,
 Hólepelbe öltözve, különös
 Hangjába a domboldal beleremegett.
 Havas szirti gyopár nyílt ki
 Tenyeremből, s én nézem lassan
 A talajt, hogyan szűrki belőle
 Az ásványokat, melyek gyógyító
 Erőt fecskendeznek az emberi
 Szívekbe. Hóbagoly lett az életem.
 Fakopács kopogtatja szavaimon
 Az ütemet, hanglejtés lesz
 Az utolsó hang, a hangoltság
 Saját lélekállapotom, s ha majd
 A lelkünk összeér, rögvést mondani
 Fogom, hogy támadj fel hamvaiddból
 Hóbagoly, a láthatatlan főnix földi,
 Látható képe, nyomba meredve, örökre.

Gyöngyös Imre (1932) — *Wellington* (Új – zéland)
SHAKESPEARE-SOROZAT XI.

William Shakespeare (1564 – 1616)

Shakespeare 13 Sonnet

O that you were yourself! But, love, you are
 No longer yours than you your self here live.
 Against this coming end you should prepare,
 And your sweet semblance to some other give.
 So should that beauty which you hold in lease
 Find no determination; then you were
 Your self again, after your self's decease,
 When your sweet issue your sweet form should bear.
 Who lets so fair a house fall to decay,
 Which husbandry in honour might uphold
 Against the stormy gusts of winter's day
 And barren rage of death's eternal cold?

O none but unthrifths! Dear my love you know
 You had a father: let your son say so.

Szabó Lőrinc fordítása:

Bár magadé volnál! De az, szerelmem
 addig lehetsz csak, míg földünk lakod:
 készülj gyorsan közelebb véged ellen
 és add át másnak édes alakod.
 Kölcsön-szépséged így lehet örök
 virágzás csak, mert bár tested kihűl,
 újjászületnél s édes gyönyöröd
 édes sarj nyerné egykor öröklül.
 Van-e, ki ily szép házat veszni hagy,
 ha hú gond megjavíthatja, mire
 felzúg a tél viharos szele, vagy
 a halál örök fagysivár dühe?

Óh! csak a Pazar. Drágám, volt apád;
 Hadd mondja ezt a fiad tereád!

Gyöngyös Imre fordítása

Lennél magad!? Kicsim, az nem szabad,
 amíg e földi léted élheted,
 melynek végére kell, készítsd magad,
 hogy másnak add majd drága küllemed.
 Szépséged, melynek bírod bérletét,
 nem jár le; úgy leszel te csak magad,
 ha valós lényed öröklétbe lép
 s édes mintádból lesz édes nyomat.
 Ily szép házat ki hanyagolna, mondd;
 mit jó gazda tél viharában ápol;
 ki ne engedné, hogy megóvja gond
 a halál meddő és örök fagyától?

Csak tékozló, ki vissza nem riad;
 hogy volt apád, hadd mondja el fiad!

Gy. I. megjegyzése:

Nem hiszem, hogy Szabó Lőrinc megérezte azt, hogy tulajdonképpen kinek is írja ezt a szonettet a Bárd. Az első sorban a megszólítás - szerintem - hibás, mert ez nem a szerelmének szól. Sokkal inkább a fiára, Hamletre illik a szöveg. Szabó Lőrinc nem ismerhette azt az általános megszólítást az angol Midland-ben, amit lépten-nyomon használnak a "colloquial english" szerint. A "love" megszólítás a szülő és gyerek között, vagy megfordítva olyan közeli megszólítás, mint a magyarban "aranyoskám" vagy "husikám" vagy angolul olyan "endearment", amit nem csak szerelmesek és házastársak használnak. Hovatovább nemcsak az utolsó két sor párrímjeiben van utalás a nemzedékekre, hanem az egész szonett a szépség öröklődésére utal.

11.) *Folytatjuk*

Gyöngyös Imre (1932) – Wellington (Új – zéland) MÁRAI FÜVESKÖNYVÉT BÖNGÉSZVE

Éned felinná bölcsesség nyugalmát,
mint egy forró napszáritott szivacs
s tudatodat bölcsőbb rendszerbe csalnád,
hogy elmédből hullt morzsát ne sirass!
A rendezett elmélkedés gyümölcse
élvezhetőbb és egészségesebb
jó szellemednek, semhogy azt betöltse
zavart cefréből leforrott ecet.
Gyógyulj hát mind e lelki gyógynövénnyel,
mit füveskönyvében így megtalálsz
s mit bölcsessége apránként megérlel,
mint aratásra érett fűkalász!
Bírálatoddal válogass és leld meg
a gyógyfűszert, amit kíván a lelked!

Hollóssy Tóth Klára (1949) – Győr MIT HOZOL NEKÜNK?

Mit hozol nekünk megint újév?
Sorold a jót, rosszat! Hallgatom.
Bízok benned a nem szűnő remény,

mint koldus a luxusvonaton.
Ne adj nekünk már semmi rosszat,
így is sok a bánat, gyöttelelem,
semmit ne adj, ha jót nem adhatsz,
ne vergődtesd folyton, szüntelen!

Legyen életünk egyre csendesebb,
és értelme egyre- egyre több,
örködj egy kicsit féltőn felette,
legyen az idő lassabb, mérhetőbb!
Nem törődik velünk, csak rohan,
míg sötét bánatot fest az égre,
kibékülhetne végre már velünk,
így halálra fárad a vágy reménye.

Maradhatna kicsit többet nálunk,
lehetne kedves, mint valaha volt,
lehetne barátunk, csendestársunk,
mint régen, mikor meséket dalolt!

Maradjon még szépen itt velünk
feledtesse el a sok kudarcot,
szólj neki, béküljön meg velünk,
vegye le rólunk a Krisztus-arcot!

ZSONGNAK A TÁJAK

Shopin keringők lágy dallamára
búsong a levélhulló őszi est,
rég lehangelődött zongorája
a szorongó tájjal az égre rezg.

Áthangzik a hegykaréjon döngve
e szeptemberi hús melódia,
forgószelel tombol a mélybe bőgve,
az elválás búsuló, mély szava.

Rőt lombok közén villog az arany,
a nyugalom csendje mély, néma itt,
simogató, enyhet adó balzsam,
nyugtatógatja a lélek húrjait.

A vágyak körtáncokban kerengve
merülnek el a csendes közönybe,
dalok csengnek, szélednek szerteszét.

Zsongnak a tájak zsolozsmás imákat,
nyálkát sírnak a csikorduló ágak,
görnyed az ősz, betölt a szürkesség.

HOZZÁD BESZÉLEK

*Az igazi szerelem színtelen,
hallgatag, mint a hétköznapiak.
Csak az énekel, aki vár valakit,
Az egymásra kulcsolt kezek hallgatók."*

Hervay Gizella

Hozzád beszélek, húsz éve hozzád,
nem múltál el még mindig belőlem,
kétségbeejtő ürességet hagytál,
mely nem szabadul sohasem tőlem.
Elmondom neked mit mondanom kell,
az embernek ha bennreked szava,
te is tudod, olyan, mint az állat,
nyüszít, ha nem szabad vonítania.

Talán már te is megtudtad végre,
nem jóra esett a választásod,
én nem flörtöltem, szenvedélyre,
és nem én voltam, aki hibáztott.
Elfogadtalak, a sors téged adott,
de bárcsak ne így adott volna,
életemben "egyszer volt alkalom",
magát kétszer sosem tékozolja.

Veszélyes játékot űztél velem,
miért hazudtad, ha nem szeretted?
irgalmatlan kegyetlen tettetted
nem csodálhatod, hogy nem feledték!
Veszélyes a hazugság világa,
nem engedi el azt, ki betéved,

s legtöbbször börtönébe azt zárja,
aki véletlenül odatéved.

Nem azt, ki felhasználja kelepcének,
ő az, ki úrrá tud lenni rajta,
s a rabok mindig énekelnek,
hogy aki bezárta őket, hallja!
„Elárvultam végül, úgy szerettelek”,
süket füledbe trillázik a semmi,
születik az ének, de nélküled,
tudom, mindenkit el szoktak feledni.
Itt maradt utánad az üresség,
s elvárod, éljek beletörődve,
ami volt él, ha nem lehet is, még,
akkor is, ha nem ide való a földre!
A küzdelmet érted már feladtam,
bár beborít még a keserűség,
nem szítom fel a hamvadó lángot,
de megőrzöm pislogó tűzét.

Az édenből végleg számkivetve
örökre várlak, végzetlenül,
mert voltál, vagy, így is, elveszítve,
rabod maradtam menthetetlenül.
Van kik nem, s kik mindenért fizetnek,
e földön minden igazságtalan,
adós vagyok, mert megszülettem,
hát lakolok is minduntalan.

Hiába várlak, sohasem te jössz,
nincs vigasz, a szenvedés marad,
vagyok magam által száműzött,
a rabtartó és a rab.

Horváth Sándor — Kaposvár
KÖLTŐLÉLEKTÁRSÁK

Motto:

Csak életünk öregszik, lelkünk halhatatlan –
A fátyol szétszakad, már nics tovább titok,
Itt van, ki lélektársként hozzánk tartozott.

Ne feledd el, hogy egyszer visszatérek,
Mikor egy percre elcsitul az élet,
A nagyobb csendből visszajőve, érzem,
Már másik nő szövi élet-regényem.
Andánk kézfogása ver hidat közénk –
A szív megérzi, társát megtalálta,
Ezért küldettünk mi egykor máglya lángra,
Végtelenből szőtték lelkünk köpenyét.
Századok sarából jött a Jóbarát?
És most szemében csillog ezer karát?
Fénye itt van, hogy újra átöleljen,
Hú lélektárs az idő végtelenben.
Életünk folyama egykor megszakadt,
De örök az élet – idő áradat.
Élet-szerelem s lelki rezdülések
Formát adnak az ősi küldetésnek.
Annyi idő telt el, s mégis itt vagyok,
Csillag szememben könnyes vád, ezernyi
Átok, kín, titok és égi vágy ragyog,
S amott egy ajtó, csak most kezd kinyitni.

A VERS IGÉZŐ VILLANÁS

Hommage a' Tamás-Tarr B. Melinda

Nem inspiráció jele: véletlen
kincsek, krózus gyűjteménye -
bár legyenek azok, oly csodás okok?
Költeni annyi,
mint kicsit meghalni, magányos csendben,
ismeretlen fény magasában, ott fenn,
csak hogy meghalljam a rejtett hangokat.
Édeni dalban,
rátámaszkodni a papír kínálta,
szűzi, fehér lobogásra, feledve,
elhullt sor(s)töredékek regimentjét -
Már csak a csend szól,
amikor egy hangsor ölelés, mintegy
álomból odaintve, megszületik -
a szó ragyogás, feketén fehéren:
ím az ajándék.
Mintegy varázsütésre telik a lap,
ártatlanságának felavatóján,
már megfeledezve a címről is - túl
emberi lelken,
hangosan szólna az - és amikor egy
dallam töredék, csak szemernyi, mintegy
odahintve, megszületik az első
pillanatából,
a másikig, az esetleges ihlet
ősi zenéje megőrzi s visszatér
ajándékképpen sebezhetetlen
forma világa -
s a bizonyosság, hogy a túli semmin,
már itt van, hogy hitelesítse a költőt,
az alabástromi, éteri álom,
szűzi zenéje.

Németh István Péter (1960) — Tapolca
RÍMES SOROK EGY NAPLÓBÓL

Kamasz szerelmünk lánggal égett,
és ég felé vadul úgy
szökdéltünk, mint bozóttűzben
a kerge kis kenguruk.

Nevetséges, milyen magam vagyok.
És az is, hogy úgy rogyok térdre már,
ahogy terhével csak a földre,
Ura előtt egy vén dromedár.

10 ÉVES KÖLTŐ IRKÁJÁBÓL

Az óvodban, mert tetszettél nekem,
Meghúztam a copfodat.
Tavaly, az iskolai farsangon csak
Veled nem mertem táncolni.

Mindezekből is tudhatod,
Egy napon feleségül veszek.
Megsimítom a hajadat majd
És átkeringőzzük az évszakokat.

Aztán egymás mellett fogunk feküdni.

Fölébe pistikét fog ültetni fiunk,
Fölébe pedig boldogasszony papucsát a lányunk.

S jó egy unoka hozzánk, csak úgy,
S hosszan nézi, nézi a naplementét,
Míg biciklijét a sírkövünknek támasztja.

Forrás: Németh István Péter, 100 szerelmes vers; ISSN 12 16 3988 ISBN 978-963-06-3214-0

Németh István Péter (1960) — Tapolca
Egy görög út postájából

1990

1.

Balatonfüredi képeslap
Szijártó Istvánnak
Az Eötvös Collegiumba

Kedves István!

Nagyon köszönöm az utat, hogy én is eljuthattam arra a vidékre, ahol a hexameter született. Ígérem, eztán még tanítani is szebben, érdekesebben fogom – mert ettől a néhány naptól máshogy tudom – az antikvitást. (okt. 10.)

2.

Aláhulló füredi platánlevelekre

Árpád, apámlehetne bátyám!

Sokat gondolkodom a görög napokra azóta is. Mintha egy még megvágatlan film kockái peregnének a szemhéjam mögött. Akárhányszor behunrom a szemem: látom a tengert. S látom magunk az Olympos alatt, ott falatozzuk a hazai kenyeret, kolbászt, hunyorogsz, míg zsebkésséddel nékem vágssz ketté egy mosolygós paprikát. Barabás Ferit, a békéscsabai könyvcsináló mestert le is somogyibicskásozzuk tréfából, én és Te: Orfeusz Pannóniából. Az Olympos csúcsa sosem mutatkozik, felhő mögé rejtezik az istenek ott, akár abban az el nem múló pillanatban is, csak a mi arcunkat nyilazza az útszéli platán levél-ujjai közt a déli napsugár. Balázs fiad aztán vezeti tovább a gépkocsit, Thesszáliában, virulmányok és autókban hajigált szemetek között. Széchenyiről mesélsz, hogy merre járt 1818/19-es keleti útja során... Mire beesteledik, mellesleg említéd csak néhány versedet, fordításodat, de én úgy őröm őket, hogy még most is elfog a „szeretet tériszonya”. Memoriterként velem vannak azóta is; hány évéd türelme várta be a metaforáid? –

nagy, néma kagyló
hiába hallgatózol – csak a tücskök
hiába tartod füledhez – csak tennen véred
tenger-zúgása, surrogása

(Epidauros)

Badacsonyi szőlő borából még nem ittam, Te sem még a mi badacsonyi nedűnkől, de a baráti mozdulat azonnál koccant poharammal, mielőst e Szeferisz-szavakat nyújtottad felém:

„Ezen az egyre szűkebb világon egymásra vagyunk utalva: keresnünk kell az embert, bárhol is legyen. Amikor a Thébába vezető úton Oidipusz találkozott a Sfinxszel, s az feladta neki a rejtvényt, Oidipusz azt felelte: az ember. És ez az egyszerű szó elpusztította a szörnyet. Sok szörnyeteg van még, melyet el kell pusztítanunk. Jegyezzük hát meg Oidipusz feleletét!”

A vizionálásig s azon túl is: eszembe-szívembe vésve az az egyszerű szó.

Ölel: P.

(október 14.)

3.

Vasárnapi hexameterek

- húgomnak Merchweilerbe -

Drága Hugom! Levelem vedd innen az AKTI MOTEL-ből!
Október, Görögország. Vízre nyíl ablakom, irkám:
ég vize, víz ege kék a Korintosi tengeröbölben.
Körbe kopár hegyeken csak jószagu mézfű terem meg,
nektárral teli, ám le a kecske se tudja legelni,
méze kenődik reggeli sajtom alá a kenyérre.
Szóval, ezt a szobát irigyelné még Ady is tán,
ezt, igen ezt, ahogy összefeküdtünk: én meg a tenger.
Parnassz ormairól - igazából - értem alá én
Itea forró utcácskáiba és ligetébe,
kedves olajfák zöld örökébe, a sárga virágok
és a pirosra beért termésű bokrok elébe.
Jöttem egyetlen bőrönddel, maradék imaszóval,
mit mormoltam elégszer: NOCH ZWEI SÜDL'HERE TAGE...
És mint lenni szokott, megkapja az ember, amit kért,
éppen s úgy csak: láss, papucsomban (nem csoszogok
most albérleti zúgban) gázolván főnyen, nincs
oly puha szőnyeg, aztán ússzon a lábbeli beljebb,
hagyni fogom majd rák, csiga, kagyló és COCA COLA-s
fémdobozok közt. Lenn meduzák. Fönn rí a sirálynép.
Parton a napfényszitta-zománcu kocsik sora tülköl,
némely mint ama rég ősz szőrű számár, de ki hord még.
Lám, az utat most átszeli tálcájával a pincér.
Dél van. Egy 8 fős itteni víg kompánia végzett
épp az ebéddel, várja a kávét húsre húzódba:
asztalfőn nagyapó, varkocsba kötötte haját föl,
hosszu szakállán, rózsafüzérén játszik az ujjá
úgy, aki tudja, hogy ennél nincs több, már soha nem lesz.
Nap tűz erősen a CAFFETERIA nádtetejére.
Nyár ez? Mily ragyogás?! 30 fok celziusz. Ősz ez?
Elnyújtózik a tenger, hű ebe bátor Uliasznak,
lábam előtt. A molónál sok divating - butikokban -,
rajtuk a szép Múzsához Odüsszeia szói rikítnak
invokatív... Szó. Szó... jut eszembe az otthoni líra.
Mert az a versem utónn, jaj, mint egy holt madaracská,
kedves, amelyet be papírba csavarnak s hull a kukába.
Mekkora ketrecre áll itt 100, legalább 100 papagájnak?!
Tudnak örülni a költők mind itt. Manrico Murzi
Génua zöldkoszorús poetája is hogy nevet, élce:
- Te, Sztefanosz, te, bizánci az orcad néked ugyancsak!

Így vagyok én itt Delfi alatt. És Delfia Földnek
köldöke. Én azalatt... Kacagok már: hol lehetek vajh?
Ácsingó fallosszal hol szatírok vigyorognak
a képeslapokon - küldjek? Hány jót akarómnak?!
Béke fog el. Gyerekek s öregek bicajoznak a pálmák
mellett, gördeszkájával jön elő fia pizzás
Farrantosznak, s úszni megy asszonya Dmitriu úrnak.
Papp Árpád gyönyörű fordítását lapozom föl:
Mint a mi Egrynk, Vrettakosz őszi korszaka is már
kér fölös' ágyat a házba, mivel nem tudni mikor jó,
- tudd!!- egyként bekopoghat Jézus vagy hegyi pásztor.
Alkonyodik. Hajtom hát össze a sportlapokat mind.
Mintha narancs-Nap görgene hangtalanul le a nagy hegy
háta mögé, fröccsentve a vérét szerte de széjjel.
Nem megy már több tengerjáró lomha hajó ma
innen Olaszhon partja felé, ladikok kikötöttek.
Gyűlnek a sétálók: gyerekek s öregek, fiuk és hány
isteni kócos lány, fiatal. Pisztácia-árus:
drachmáért vásál is tőle a csúcs-főveges pap.
Gyűlnek a fények a sétányon. Tengerbe- vagy ember-
hadba merülj, vendég idegen, testvériesülni - - -
Hívom az otthont. Míg telefonja kicsöng, Leonard Cohen
éneke szól, amit úgy szeretünk, majd hallucinálók:
dallama dél- s kelet- és e közép-európai szintén.
Este anyákkal anyánk nyelvén szóltam, Hugom, és itt,
Itea földjén mondtam először azt, ki vagyok, hogy
költő és magyar is, görögöknek francia szóval.*

(1990. október 8.)

***N.d.R.** A költő által alkalmazott, a mai helyesírási
szabályainktól eltérő írásmód szándékos, mivel s ahogy a
őmage válaszolta kérdésemre («Egy fontos kérdés a
biztonság kedvéért: a „Vasárnapi hexameterek”-ben a nem
mai helyesírással írt szavak ugye szándékosak a verslábak
miatt? [A magán- és mássalhangzók helyesírással
ellentétes rövid- vagy hosszú voltára vonatkozik a
kérdésem.]]): «A hexameterek bizony a metrum
kivánalmi szerint nyújtanak-rövidítenek a szótagokon, ám
ezt Keresztury Dezsőtől tanultam, hogy szerencsére e
módot bátran alkalmazhatjuk anélkül, hogy erőszakot
követnénk el magán a magyar nyelven.»

Papp Árpád (1937-2010)

MÉG EGYSZER A KÖLTÉSZETRŐL

Vakotás, gyerekkori vásárfia-tükröm
Semmi köze trükkökhöz,
tükrözéshez.
Dugdostam,
s elejbéd tartom, népem:
Bepárasodik-e?

1976. októberében

EMLÉKEZÉS VÁSZNAT FEHÉRÍTŐ NAGYANYÁMRA

A kenderáztató tavak köré
terítve már végszám a vásznak:
a sárgásbarna rétek.
Napfény fakítja színüket,
szemerkélő esőkben áznak, áznak, áznak,
s egyik reggelre – hófehérek.

NAGY TELEK EMLÉKSZILÁNKJAIBÓL

Intenzív osztály

De megcsitult acsargó, pártos harci lármád!
Oly szánakozva nézek rád, s magamra –
Ecce, mi vár rád,
Európa, mélyhűtött hullakamra.

1962. szilveszterén

Képeslap, Scipio-szoborral

Ne hidd,
Hogy pénz, hír, hatatlom megóvnak!
Egy karthágói vendégmunkás veti be sóval,
Urbs Aeterna, utcáid, tereid...

Róma, 1976. havas Karácsonyán

Nagycirkuszok vendégszereplése

Közel-Keleten és Afrikában
„... itt még könnyebben felfrissíthetjük
állatseregleteinket,
s ha netán véresre sikerül egy-egy mutatvány,
itt leglább könnyen felszórhatjuk homokkal
a porondot ...”

(Európai és tengerentúli impresszáriók
közös nyilatkozatából 1977.)

Forrás: «Írógép, végtelenített gyász-szalaggal» c.
versesköte-téből, Kaposvár 1998

Plivelic Iván (1939) — Ferrara (I)
ANYÁM

Az én anyám hatalmas
a munka istene,
két szép kezét tönkretette,
hogy mindenem meglegyen.
Két áldott nagy szeméből
Nagy-nagy jószág ragyog,
hálát adok az Istennek,
hogy ily anyát adott.

1958. május 26.

EMBEREK, ENGEDJETEK!

Engem vár a távol
A messziről jött üzenet,
Sósavgőzők helyén lengő
Fehér bársony fellegek.
Emberek, eresszetek!

Fáradt vagyok,
Könyvre már nem hajol fejem
Miért is? Úgyse érteném,
Az Eszme idegen nekem.

De Ti csak rohanjatok
Csak húzzátok az igát,
Az anyag szépségét felejtve

Ti: mindent boncoló ostobák.
Tömjétek a fejeteket
A sok teória érdekes;
Rágódjatok a mézszejen
S hintázzatok a mérlegen.

Engem vár a Tenger
Távoli üzenet
És én most elmegyek.

1958. június 22.

EMBEREK, ERESSZETEK!

El a messzibe
Engedjétek!
Nyissátok ki a kaput,
ködösen elborult agyamra
sáros vér zuhog.
Fojtogat a köd,
A rémes zűrzavar,
A mindenhol fellelő
Idegszakító népi zaj.

Fülembe pallók hullnak
Kacag a nagyúr vadul
Rikoltva sívít a fék
Gőzkalapács zúg, meglazul.

Itt minden ronda,
Itt minden penész
Nem értjük egymást Emberek
Eresszetek!
Nekem menni kell.

1958

IFJÚ HIT, MELY ELTŰNIK

Szegény fejem, látod:
a véneknek volt igazuk,
csupán néhány éve múlt
s már eltűnt, messze jár.

Rokonaim voltak a fák
az erdő csak nekem dalolt,
megfürdetett a napsugár;
ifjú voltam és bohó.

Vágyaim lassan elhalnak
már újat se keresek,
lőddörgők a parkban
azt a lényt lesem, keresem.

Immár némán kérlelem én,
még hitem se maradt,
vagyok-e,
és mit látok van-e,
s mindehhez kérdem:
mi a közöm?

Pusztai Zoltán (1955) — Győr **HUNGARICUM**

armadák garmadája
hullámozott előre-hátra.
vonultak ellenünkre,
s vesztünkre törve
Rómából szalajtott tarajosok,
szemforgató, álszent hadak,
de Őstennek hála: Hungária,
a Napba Öltözött Asszony
Országá ott vár a közeli,
tavaszi feltámadásra
ma is, hol évig erő életfa
magaslik, s ahol a Föld
életet igenlő szíve dobog,
s nem csupán boldog,
de Szent, ha nevét imába
rózsafüzért morzsolva
nem is foglalta-foglalja
pápa, s ha Barrabást kiáltva,
akárha rég, védő kart „Európa”
a Népek Krisztusa helyett még
ma is csak köztörvényes
bűnözők oltalmára nyújt,
de történjék bármi: mindhiába
sebez már feszületre szögezett,
aranyló fényt az éjsötét dárda:
Hungária, a Népek Krisztusa,
rég és új Heródesek előtt,
míg világ a világ, nem hajt fejet,
s ki zsarnokok kegyét keresve,
aprópénzre, harminc ezüstre
cseréli lelkét: önmaga fölött mond
háborodott, eszeveszett bolondként
örök időkre szóló, halálos ítéletet,
mely alól feloldozás már se lent,
se fent, semerre, sehol, soha.

Sarusi Mihály (1944) — Balatonalmádi **Könyörgés Csonka Boldogasszony neve napján**

Asszonyunk, Csonka Boldogasszony,
Csonkák Nagyasszonya,
Tízmillión felüli magyarok,
Maradék-magyarok,
Kisebbségbe szorítottak,
Idegen kézre juttatottak,
Más kénye-kedvének Trianoni-Európától fogvást kitett
magyari milliók
Nagyboldogasszonya, Kisboldogasszonya, Kisasszonya-
Nagyasszonya,
Miasszonyunk, Szép Szűz Mária
Könyörögj érettünk!

Segíts meg, szólj az Úrnak, el ne hagyjon, tovább ne
próbáljon,
Égi nagy pátrónánk, hozzád könyörgünk.

Anyá, ki életet adsz,
Anyá, ki tiszta maradsz,
Anyá, kinek méhében Király fogantaték,
Anyá, kire bízott nyomorult csonka-bonka magyarokat

Emese-álma István, a fejedelem,
 Anya, kinek oltalma alá futunk,
 Mert hogy másban eddig sem nagyon bízhattunk.
 Istennek szent anyja, segíts meg!
 Segítsd, óvd, mentsd, szeresd,
 Boldogasszony anyánk,
 Elesett s álszent módon „határon túli”-nak mondott,
 Ezerszer elárult,
 Ezerszer semmibe vett,
 Ezerszer letarolt,
 Ezerszer lesajnált,
 Ezerszer meg még egyszer is a Tiéd,
 Szép Szűz Máryánk,
 Mianyánk,
 Mi-mindenünk,
 Ezerszer lecsehezett,
 Leszlovákozott,
 Letatározott,
 Lecsehszlovákozott,
 Lecseszkózt,
 Lerománózt,
 Lebozgorozott,
 Lehazátlanozt,
 Lebarbározt,
 Leázsiaizott,
 Leszerbezett,
 Lejugoszlávozt,
 Lehorvátozt,
 Leszlovénozt,
 Leukránozt,
 Leszovjetezt,
 Leoroszozt,
 Leosztrákozt,
 Le, lehatárontúlízt, lekisebbségimagyarozott,
 lenullázott pár milliónk,
 Kiknél mindössze annyi hibádzik,
 Hogy a Kárpátok alatt, a Kárpátok között, a Kárpátok
 ölelte
 (a Párizs-környéki palotákból hogy lenne látható)
 Szülőföldjükön,
 A szülőhazájukban,
 A Magyarországról lecsapott-lecsönkolt részeken
 Élneek s élnek is, ha segítesz,
 Mianyánk!

Csonka, csonka-bonka, épp hogy magyar
 Magyarok Asszonyanyja,
 Boldoganyánk!
 Drága Babba Mária!
 Édes Asszonyanyánk,
 Mianyánk,
 Szűzmárja.
 Kenyérszelő drága kezed
 Nyújtsd felénk!
 Boldoganyánk,
 Ki magad vagy az élet,
 A gyermekáldás,
 A mindennapi falat kenyér,
 Szomjat oltó forrásvíz,
 Csöpp bor,
 Csupor tej,
 Áldott méh,
 Ajándék bővség,
 Élet, család, tűzhely, asszony, embernek minden,

Napba öltözött
 Szűzanya,
 Segíts.

Boldog, Csonka Anya,
 Ki a fél kezét, fél lábát, fél testét, mindenét
 Odaadja fiaiert,
 Hogy azok boldoguljanak.
 Istenanya, segélj,
 Segítsd meg
 A térképrajzoló mutatóványosok kerítésére feszített
 néped.
 Anyánk, könnyörögj érettünk,
 Hogy annak maradjunk, maradhassunk,
 Amivé teremtetünk
 A mi Urunk
 által.
 Ammen. Ammen.
 Mindörökké úgy legyen.

**Szirmay Endre (1920) — Kaposvár
 HAZÁM**

Kárpátok nekem a zselici dombok
 és zúgó Tisza, a lomha Kapos,
 sorsom sodrának megtisztuló árja
 emléket és vágyat szelíden összemos;
 messzeség és mélység partok közt feszül,
 hogy ne maradjak soha egyedül.

Téged kerestek a nélküled volt álmok
 érted vérzett először a szám,
 odaadtam mindent, hogy benned visszakapjam
 és megtaláljam végre a hazám.

A szép szó szerelme itt nyitott virágot,
 a gyáva gyermek harcot itt tanult,
 a kövek ereje itt adott nyugalmat,
 s a fanyar füsttel messze szállt a múlt;
 félszeg parasztból tiszta szemű embert
 itt kovácsolt az edzett értelem,
 a tétovaság itt tanult fegyelmet,
 a biztatásra nyílt mosoly felelt.
 Ez a táj fészült viharból engedelmet,
 s ha összesúgtak csonka ágú fák,
 a sápadt örömök villogó vásznait
 elém teregették a csendes tanyák.

Ha szíven ütött a fekete irigység,
 s néha bekормozta arcomat a bánat,
 a sugaras holnap szépülő reménye
 engesztelő kézzel küldött el utánad.

A föld, az emberek, gyermek, feleség,
 a nyárfák közt bujkáló messzeség
 így ért hozzám egészen testközel,
 minden hitem most már csak téged biztat,
 minden szerelmem már csak téged ringat
 és el nem csukló karral átölel.

Hazám voltál, mikor nem láttalak még,
 s hazám leszel, ha én már nem leszek rég,
 törvény ez bennem megbonthatatlanul,

sorsom lettél, ritmus a dalomban,
összhang és szépség ezüst nyugalomban,
nem félek, ha a vad szél szembefúj.

NEM FELEJT

A tündöklő víz mélyén ezüst sziklájú csönd;
a valóság végtelen tükre alatt
az emlékezés gyűrűző hulláma nyugtalan villog;

mert nem felejt engem az utak hideg sara,
a gesztenyesor ernyője a kőkerítések mellett,
az éhség vonítása a vályogházak pitvara előtt,
a hársak bódult ringása a májusi éjben;
és nem felejtí bőrömet a repedt fa metsző szilánkjá,
a fanyar kömény
és a nyers sóska emléke a számban,
a gyermekkor csallhatatlan íze,
s az időben megkövült üzenet.

SORS-SZONETTEK

I. BALLAG A VILÁG

Ezüst csönd ragyog a múltó idő felett
a gond árkait még átköti a remény
szemed parázs tüze acélosan kemény
mint aki már a biztos révbe érkezett

a múlás lappangó fénye még parázslik
ne hidd, a nyájas szépség majd újra virul
ölel a reménység - bár lassan alkonyul
az érett ragyogás biztatón bogárzik

aztán a csönd mögött a fölgyúlnak a fáklyák
- noha kételkedők talán nem is látják
mit kormoz be a füst, mit emészt el a láng

belepek szándékom a tajtékos habok
indulataim most rabok vagy szabadok
egykedvűen ballag mellettünk a világ.

II. MINDEN HATÁRON TÚL

Mind: ami volt, ami lesz - a forgatagban
akár makacs valóság, akár csak álom
a kiteljesedést sehol sem találom
semmilyen babonás, villó pillanatban.

Mind: ami hit, ami vágy - a zengő ének
túlszáll jámbor sejtésen, hűvös szándékon
megadón leroskad pusztá omladékon
- és csak ködöt pipálnak a messzeségek

talán a mindenség vagy a sívó semmi
ejtett rabul - már nem tudok visszamenni
hogy összeöleljem életem-halálom

hittel hírelem, nem fordulhatok vissza
töprengék; a kín gondjaimat felissza
mert zeng az idő túl minden vak határon.

*Forrás: Szirmai Endre, Nem volt hiába (Versek és versfordítások);
Kaposvár Közgylűlés (Örökség, ISSN 1218-7380), Kaposvár 2008.*

Tolnai Bíró Ábel (1928) — Veszprém ÉLET

NAGY KINCS – SZOMORÚ NINCS

Vasárnap délelőtt, szentmise után
Ballagott haza egy öreg házaspár.

Megadva a módját szépen felöltöztek,
Így adva meg jelét a tiszteletüknek.

Ruhájuk nem volt új, ámde gondozott,
Kopott volt tán kicsit, de nem foltozott.

„Mackó” cukrászda van az egyik sarkon,
Ahol nem volt drága sem torta, sem mignon.

– Gyengeséged miatt nem tudtál ma sütni.
– Nézzünk be, hogy van-e kis olcsó valami.

Bent elcsodálkoztak az árakat látván,
Nem is jutott többre két kicsi mignonnál.

Kis anyóka motyog: – E drágaság riaszt.
Ám erre apóka mondja már a vigaszt:

– Egyszer megtehetjük... ne légy buba esve,
– Egyet délben felezünk, egyet pedig este.

...És már mosolyognak, s viszik a nagy „kincset”.
Pedig mit is visznek? A szomorú „nincset”... ..

Veszprém, 1995. január 23.

Meta Tabon (1953) — Ferrara (I) UTÓHANG - MEMENTO

Anyóka nincsen immár két esztendeje,
Jézus Krisztus urunk magához rendelte...

Kétezerkilenc január huszonhárom...
Pénteki nap volt... s a lelke égbe szállott...

Reggel fél nyolckor végleg elhagyott minket,
Ez árnyékvilágtól örökre búcsút vett.

Ezen évek elröpültek észrevétlen,
Urnája jelzi: itt élt hetvenhat évet...

...Én már csak szívemben hordom a Nagy Kincset,
Fájó örökségként a szomorú nincset...

.....

Nézd csak..., a fenti vers mikor keletkezett?
...Örök eltávozásával megegyezett...

Ez a dátum mily rejtélyes egybeesés,
E napon, most januárban jött egy közlés:

A levél egy költőtárs gyászát rejtette,
Költőfelesége halálát jelezte.....

Ferrara, 2011. március 09. Hamvazó szerda

William Wordsworth (1770-1850)
SZONETTET MEG NE VESS!
 (Scorn not the Sonnet)

Ne becsméreld tudatlanul bírálva!
 A szonett dicsfényét nehogy leírd!
 Shakespeare szívét is szonett kulcsa tártá
 s lantja vitt Petrarca sebére írt.

Oly sok dalát Tasso azon dudálta,
 Camöens szonettel száműzést kibírt;
 ez csillantott mirtuszt a cipruságba,
 Dante dicső fejére font fűzért:
 látnok szemöldökén bogárnyi fény;
 átbötladón tündérvölgy mezsgyéjén
 halk Spensernek is vidító remény.
 Amint a szonett Miltonra talált,
 ajkán az menten harsonára vált
 s azon lélekrázóan trombitált!

Fordította © Gyöngyös Imre Wellington (Új-Zéland)

PRÓZA

Bodósi György (1925) — Pécsely
MÚZEUMI BESZÉLGÉSEK VI.

A kaldeus mágus gyógykeze

Létezik a szomorúnál is szomorúbb történet? A kaldeus mágus gyógykeze már egyszer elmondta nekem gazdája életének történetét, de úgy emlékszem nem fejezte be.

Ki volt az ő gazdája? S miért nevezték kaldeusnak, amikor azidőtájt ennek a népnek már csak emlékezetben éltek tagjai? Valaki kitalálta. Mágus volt, varázserejű ember. Ilyesmi csak a régi, nagyon régi népek között volt található. Hol ő szólt ki a gyógykézből, hol én beszéltem, - a kéz - neked róla. Az alany sokszor változik a mondatokban, de az állítmányok, az állítások változatlanok.

Akkoriban még virágzó élet volt a római provincia rangjára emelkedett Pannonia földjén. Ebben a kis völgyben is jóféle nép lakott, többnyire őslakosok, s néhány közéjük telepedett kiszolgált legionárius. Mindannyian földeket műveltek, állatokat tenyésztettek, üzletelgettek, és közben nem is ritkán megbetegedtek. Az idevetődött, kaldeusnak mondott idegen ekkor fogott kezébe – mesélte a mágikus, tenyerén kilyukasztott, vasból készült gyógykéz. Rátett a beteg testrésze, varázsigétet mormolt, s aki csak képes volt rá, hirtelen gyógyulni, javulni kezdett. Nem minden bajban szenvedő persze, hiszen a legkorszerűbb módszerekkel dolgozó és gyógyszerekkel rendelkező orvosok sem képesek valamennyi betegségen úrrá lenni.

Velem, a gyógykézzel azonban igen sok bajt meggyógyított a mágus. Valamennyi betegséget, amelyek időnap folytán maguktól is rendbejöttek vagy legalábbis egy időre megszűntek. Azért ne legyünk ennyire rosszmájúak. Sokan, akik hittek és bíztak a mágusszerszám erejében, valóban meg tudtak szabadulni kínjaiktól.

A kézrátétel egyszerű művelet volt, csak arra kellett ügyelni, hogy valóban a megbetegedett tagra kerüljön

rá, s a bajt előidéző gonosz, a tényéren lévő kerek lyukon eltávozhasson, varázsszavak kíséretében persze. Ezeket halk hangon duruzsolva kilencszer kellett elmondania, hogy bekövetkezzen a hatás. Ami azt illeti – miközben az üveg mögötti kéz beszédére figyeltem – szívesen kipróbáltam volna a módszert a napok óta kízó derékzsabám elmulasztására, de nem volt bennem mégsem akkora mersz, hogy kivegyem a helyéről. – Hiába is akarnád, hiszen már kiveszett belőlem az az erő, amely téged is meggyógyíthatna. Rá sem kérdeztem, s már folytatta is, hogy miért. – Mióta letörtött, s elveszett a vaskezem ujjából egy perccel, képtelen vagyok hatni a bajokra.

Aztán elmondta, hogy miként történt az eset. Ez az a szomorú történet, amelynek elmondására, meghallgatására már a bevezetőben utaltam.

Amikor mágus gazdám megöregedett, őt is elkapta egy olyan betegség, amelynek gyógyításához az én erőm kevés volt. Legyengült, s képtelen volt folytatni áldásos gyógyító munkáját, pedig egyre nagyobb számban várazkodtak erre a hozzá tóduló szenvedők. Senkit el nem utasított, senkitől nem kért semmilyen ellenszolgáltatást, bár a meggyógyítottak közül oly sokan kifejezték volna emígy is hálájukat. De gyenge volt, s már az ételt is alig tudta kanálával a szájához emelni. Ekkor, s már előbb is, rábízta a gyógyítás munkáját a nála szolgálatot teljesítő inasára. A varázsszavakra is betanította. Minden tudományát, tudását – nem volt ez olyan nagy terjedelmű –, átadta neki. Csak egyet nem, a tisztességet. Utódja ugyanis visszaélt a rá bízott hatalommal. Hiszen mi más a gyógyítás képessége is, mint egy hatalom? Az egykori segéd, a mágus inasa csak azokon volt hajlandó segíteni, akik tele zsebbel, csengő aranyakkal a kezükben folyamodtak segítségért. A szegényeket, a nincsteleneket elzavarta.

Még élt a mágus, amikor értesült erről a gyalázatos dologról. Magához hívatta egykori segédjét, s kérte: adja vissza a rábízott gyógykezet. De az kinevette, eszébe sem volt, hogy visszaadja. De valamit igazítani kell rajta, erősködött a mágus, s addig-addig hajtogatta mit kell tennie, míg újra kezébe nem vehette a gyógyító erejű szerszámot. Annyit igazított rajt, hogy az egyik ujját, a leggyöngébbiket letörte, s a törött darabot a torkán lecsúszhatta. Most már elviheted, -mondta segédjének-semmit nem ér már ez a vacak. Akár a szemétdombra is kidobhatod.

És ez is történt velem – fejezte be szomorú történetét a kéz. Odakerültem, ott is maradtam volna mindörökké, ha Te arra nem jársz, meg nem látod a földből kinyúló vasujjaimat, s be nem hozol ide, a többi jeles, egykor megbecsült tárgy közé a tárlódba.

Csakó Gábor (1942) — Budapest
BUGRI

Kapaszkodj belém!

Kindler Jóskának

Bugri puliságát az ebsoviniszták már kölyökkorában kétségbe vonták. Tudálékos orrukkal ennyi per annyi snauert szimatoltak benne, amannyi farkast, s ki tudja mit még nem, mert azt hiszik, hogy a puliság kívül van, ezért

puszta látszat, vagy mélyebb szóval: üres forma, mint a levedlett tücsökpáncél, vagy a szöveg az ipari regényben. De hát azért ebsoviniszta az ebsoviniszta, pontosabban attól, hogy nem lát tovább az orránál, mondhatjuk, hogy ott hordja az esztét is, meg a szívét is. Honnan is láthatna a puliság mélységeibe? Az ornak nincs szeme! Az orrésznek és orrszívnek sincs.

Bugri először is – pulihoz illően – majdnem mindent tudott. Így született valahol Veresegyház környékén, egy parasztudvaron. Majdnem-mindent-tudását tehetségnek is nevezhetnénk, és tévednénk. Adódott persze olyasmi is az életében, amivel addig nem találkozott. Például a nappali konyha, ahol egy korai nyári napon unokabátyámmal üldögéltünk az asztalnál, a reggelink mellett. Az ajtó tárva. Bugri kint a teraszon karéjozott, mikor is gondolt egyet, s beszaladt hozzánk. Megkerülte az asztalt, s mikor az orra már az udvar felé fordult, Marci bátyám elkapta a grabancát, s kigyorsította a teraszra. Soha többé nem tette be a lábát a házba, akkor sem, amikor öt éve múlva a mostani házukba költöztünk. Egyéb tudományokra pedig tanulás nélkül tett szert. Eleve ismerte például a csirketerelés titkát, noha a pásztorkutyák nem madarakkal, hanem négylábúakkal foglalkoznak. Amikor tavasszal, még veteményezés előtt a gazda kiengedi a baromfiakat gyepelni, akkor estelente be is kell hajtani őket. Csatárláncot alkotunk, ugrálunk erre-arra, hessegetünk, ami eszünktől telik. Bugri a kérdést másként oldja meg. Lélektől-lélekig. Semmi arcvonal, bekerítés, ugatás, rohángálás. Kiválasztja a kakast, behajtja, a tyúkok pedig szépen követik. Lelke gyökeréig ismeri a baromfi pszichológiát és szociológiát. Doktorálhatna, ha az etológusok értenék.

Kamaszkorában, élete első telén megörökölte néhai anyósom panofix bundabélésének maradványát. Betettük a házába derékaljnak, hátha végre beköltözik. Bugri az ajándékot rögtön kibálta az ólból, ahova se előtte, se utána nem tette be a lábát, mert ha az ember puli, akkor bízik Teremtőjében, s nem kétli, hogy őt jól alkotta meg. Nincsen szüksége ingatlanra. Külön bundára sem, mert az ő öltönye tökéletes hidegre-melegre. Mindazonáltal a birkabőrrongyot nagyon szerette a foga közé venni, és száguldozni vele a kertben: hurcibálni leverte ellenség zászlajaként... Természetesen a veteményest kikerülte, mert tisztelte munkáját, a határokat, melyek nem csak elválasztanak, össze is kötnek bennünket.

A fenyő alatt összetorlódott hókupacban vájt magának lövészgödört, abban éjszakázott.

Gyermekeim később feleséget is szereztek neki, egy bizonyos Zebi nevű fajtisza fehér szukát. Ettől kezdve mester lett. Kioktatta Zebit mindarra, amit a tenyészdében nem sajátíthatott el. Magyarul nem holmi szakmára, hanem az életre, felőle nézve a kutyaságra, a kertre, a hozzánk való viszonyra, a jeladás különféleségeire, szóval a puliságra. Nem lehetett könnyű dolga, mert Zebi fajtisztasága és tenyésztettsége, vagyis túlzásba vitt külső puliséga miatt nagy hátránnyal indult az életnek. Mégis egy-kettőre megtanulta, hogyha a tél elmúlik, akkor őszig nincs szaladgálás a petrezselymek meg a paradicsomok között, és a ház küszöbe sem léphető át.

Hogyan tanított? Ahogy a mesterek. Az igazi mester locsogás, fontoskodás helyett van. Nem egyszerűen

ismereteket ad át, hanem önmagát. Itt vagyok, ilyen vagyok, így élek, ezt teszem, azt kerülöm. Ezért az igazi mester sosem hazudik, miként a Mester is igaz...

Közös kölykeik anyjukat húzták-vonták a mai embergyerekekhez hasonlóan. Ám amikor nagyon elszemtelenedtek, szóval pofonért koldultak, akkor Bugritól megkapták a helyrebiccentő kaffantást.

Bugriról ezer történetet mesélhetnék, például azt, hogy amikor unokahúgomék eljöttek, s magukkal hozták Gedeon nevű ebüket, akkor értelemszerűen a vendég állatnak is kint kellett éjszakáznia. Hanem reggel nem találtuk sehol. Sem a kertben, sem a garázsban, a góréban, de az Átok patak hídja alatt sem, sehol. Unokahúgom végül a megfelelő helyre fordult.

Bugri, hová lett Gedeon, nem tudod?

Bugri előtt természetesen nem volt titok, hogy ki az az illető, akit mi, a magunk nyelvén Gedeonnak nevezünk. Nagy, barna emberszemével áttekintette, hogy jóindulatú érdeklődésről van-e szó, majd fejével a pince szellőzőablakára mutatott. S valóban, Gedeon meglelt: valahogy bepottyant a pincébe.

Inkább a másik történetet mesélem el, hogy megértsük, hogy az igazi tanító szolgál.

Balestünk után egy hónappal, s utoljára a Traumatológiai Intézetben műtöttek. Az operáció utáni első napon feleségem jött be látogatni, s reggel próbált letipegni a két törött lábával a tornácról az autóhoz. Bugri Éva éjszakai megérkezésekor nem örömködhetett eleget rég nem látott gazd'asszonyának, így érthető lelkesedéssel ugrott, hogy a nyakába szökjön. Éva elhárította: jaj, Bugrikám, földöntesz, nem bírlak el, inkább segíts, hogy le tudjak menni!

Az ember, ha puli, ilyenkor mindent megért: okot, célt, megoldást.

Éva lábához simult, hátát fölpuposította: tessék, kapaszkodj belém!

Forrás: A friss Kossuth-díjas (2011. március) írónk és levelezőnk honlapja. Az «Osservatorio Letterario» minden munkatársa nevében őszintén, tiszta szívből gratulál neki!

Csernák Árpád (1943) — Kaposvár A ZÖLD LÁNY

Firenze remekművekkel agyondekorált teste fuldokolt a negyven fokok nyári kánikulában, mint az a gyönyörű nő, akit hódolói teleaggatnak ékszerekkel; addig hordják rá a súlyos kincseket, míg végül roskadozni kezd az aranyláncok, ezüstmedálok, smaragd-, zafírgyémánt fej- és nyakákek súlya alatt, megroppan a szépívű gerinc, eltorzulnak a formás keblek, petyhüdtté válik a meztelenségében még tömören villódzó, vágyakat ébresztő isteni kreatúra.

Vannak akik mindig ugyanoda ülnek a kávéház teraszán. Én mindig máshova. Nem a székek, nem a nézet, nem a szemlélődés iránya határozza meg, hanem az emberek. Oda ülök, ahol nincsenek. Arra a helyre, amelyik embertelen, és ettől emberibb. Hőség. Fehéren izzanak a kövek, a lovacsák lehajtott fejjel állnak mozdulatlanul a fényben. Színes ernyő alatt ülök és iszom a sörömet. Még nem megyek haza. Haza?! A Hotel Reálba. A realitások cementszürke házába.

A remény homályos. A reménytelenség szilárd. Mégis: a homályból a homálytalanság felé igyekszem. Michelangelo Dávidjának fehér márvány másolata ketrecbe zárva és Cellini fekete Perseusa farkasszemét néz. Nem, nem is farkasszemét. Ezek a gyermeteg vetélkedők végérvényesen lezárultak. Inkább csak szelíden méregetik egymást: ki a szebb? És köztük, a lábaiknál a turisták megbolydult, verejtékező tömege. Kattognak a fényképezőgépek, fénylenek a kopasz fejek, a zsíros hátak, a pocakokon átáznak a feliratos garbók, mániákusan csillognak a mindent bekebelezni, magukévá tenni akaró kultúr-perverz tekintetek.

Ahogy a virágmintás ernyő alatt ülve elnézek a söröm felett, látom, hogyan rohangásznak a tűző napon ide-oda, onnan ide, innen oda, kergén, tanácstalanul, mint egy idegen természetvárhoz telepített, narkotizált hangyaboly sudrái. Amióta itt ülök, azt a térdnadrágos, hátzszakos, kopasz, kövér fiatalembert harmadszor látom átklaffogni a Piazza Vecchion, és az a járni is alig tudó agg házaspár úgy köröz itt, mint két kiéhezett, zsákmányra vadászó karvaly. Most, hogy csak nyugodtan szemlélődöm, borzadva gondolok arra, hogy ha felállok és elindulok, én is ennek az eszement szektának a tagjává válok. A lovakat és a galambokat figyelem. Azzal a nyugalommal és természetességgel kellene élni, ahogy ők teszik.

Felállok és elindulok. Reggel nyolc óra óta járom az utcákat, de az egész város olyan mint egy nagy múzeum: a falakról – váratlanul – Donatello-szobrok, Robbia-kerámiák néznek rád, minden kapu, minden épület műremek, nem tudsz megpihenni, nem tudsz nyugodtan sétálgatni mint egy kisvárosban az Adrián. Megittam egy sört, kissé lehiggadtam, de most nagy lélegzetet kell vennem, mert elszántam magam, hogy bemegyek az Ufficibe. A bűvár érezheti magát így, amikor mélytengeri merülésre készül az óceánnak egy olyan részén, amelyről eddig csak csodás legendákat hallott és fantasztikus képeket látott, de most szembesülnie kell mindezzel, és kiszámíthatatlan a víz mélysége, nyomása, kiszámíthatatlan a hatás, mert nem ismeri az ember annyira önmagát, hogy pontosan tudná mennyi és milyen jellegű terhelést bír ki a szervezete, hogyan bírja elviselni a szépségek ilyen mértékű áradását.

A korintuszi oszlopsor mögött, a terelő rácsok között beállok a sorba. Különös izgalom fog el. Ritkán fordul elő, hogy én bármilyen sorba beállnék. Annyira semmi nem lehet fontos. Utoljára 1956-ban álltam sorban kenyérért, de akkor nem jutottam el a célomig, mert egy gépfegyversorozat szétkergette a sorbanállókat, pedig akkor fontosabb lett volna a kenyér, mint most az, hogy eredetiben láthassam Leonardo vagy Botticelli műveit. Akkor egy halott és három sebesült maradt ott a budai utcán a bolt előtt. Most félórai sorban állás után eljutottam az ellenőrző kapuig. Fennakadtam a szűrőn, mert a készülék kimutatta a késemet. Miután így „lelepleződtem” és elkérték tőlem ezt a veszélyes tárgyat, megválthattam a jegyemet és elkezdhettem a merülést.

Már az első teremben olyan tömeg volt, hogy alig lehetett lépni. Megálltam az egymást lázasan kerülgető, tolongó emberek között. Elbizonytalanodtam. Biztos, hogy kell ez nekem? Jobb leszek ezáltal? Szellemileg-lelkileg gazdagabb? A falakon remekművek garmadája,

de vajon eljut-e hozzám a... Mi is? Az a valami, aminek el kellene jutnia... Vagy én el tudok-e jutni... addig... oda...? Talán, ha egyedül lennék egyetlen képpel... órákig... napokig... Egyetlen művel! Ha az valóban remekmű, és én alkalmas vagyok még a jobbulásra... Vagy lehet, hogy éppen ez a próbatétel, hogy így, ilyen reménytelenül materiális közegben kell alkalmassá válni a csoda befogadására?

Simone Martini képén a feketeruhás hölgy elhúzódo, már-már félénk alakja megfogott. Előtte az angyal térdel olajággal a kezében, aranyfényben, de a balkezeiben könyvet szorongató, jobb kezével a ruháját a nyakánál szemérmesen összefogó glóriás leány mintha félne a csodától, csaknem iszonyodna; retteg és vágyódik egyszerre... és a szentek kétoldalt – a társszerző: Lippo Memmi művén – közönyösen állnak. Hiába az elhúzódo, a viszolygás; eleget kell tennie az isteni dramaturgiának, hivatását, küldetését be kell töltenie... Néhány percig elbűvölve álltam a kép előtt és megszűnt minden. Nem hallottam a terem morajlását, nem éreztem az emberek lökdösődését, és az izzadságtól rám tapadó ingben fájni kezdtem, mintha hűvös szellők cirógatnának a hegy tetején... és csak azt éreztem, hogy ráz a hideg és zokognom kell, ahogyan majd ő is zokogni fog csaknem harmincnégy év után...

Aztán, persze, tovább kell lépünk... Uccello, Tiziano, Filippo Lippi..., és az ember a harmadik remekműnél már szédülni kezd... és sírni szeretne, zokogni, szabadon és hangosan mint a gyerekek, de nem lehet, visszafojtja, csak sodródik tovább a tömeggel, egyre üresebben, és egyre jobban fáj a lökdösődés, egyre jobban érzi a legkülönbözőbb testek kipárolgásának orrfacsaró vegyülékét; ég a talpa, fáj a bokája, hányingere támad... és – bár érzi, tudja, hogy nem tehet minderről – szégyellni kezdi magát...

Aztán eljutottam abba a terembe ahol Sandro Botticelli művei lógnak a falakon hatalmas üveglapok mögött. Vénusz kagylóban álló, mézszínű hajával körberajongott teste merőben más hatást vált ki belőlem, mint Simone Martini tetőtől talpig fekete drapériába öltöztetett kiválasztottja. Mondhatnám: éppen az ellenkezőjét, de ez nem igaz. A helyzet ennél sokkal bonyolultabb, mert a szent is lehet vágyakat ébresztő, és a profán is felmagasztosulhat; mert a szépség és a vágy azon a képen is jelen van, csak míg ott a vágyaktól való félelem, a vágyak leküzdése, itt a vágyak ébresztése, a vágykeltés gyönyörének nyílt vállalása hat rám elementáris erővel..., de mivel itt nincs arra mód, hogy szeretkezzem, leülök a terem közepén elhelyezett székek egyikére, hogy kissé távolabbról csodáljam ezt a tündöklő testet és az egész elkápráztató jelenetet, de abban a pillanatban fájdalmasan véget ér a varázs: bezárul előttem az ember-kapu; izzadó hátakat, trottyos, formátlan seggeket és iksz-lábakat, rojtos combokat és szőrös vádlikat látok magam előtt. Mérhetetlenül becsapottnak és elárvultnak érzem magam. Hirtelen harminc évet öregszem, megroppan a gerincem, lehajtom a fejem, és most azt is érzem, hogy fáj, és mivel nincs kedvem és erőm fölvenni a versenyt az idegen vágyakozók áradatával, inkább a padlót nézem, nyirkos hideget érzek és apám hangját hallom: „...legalább mossál kezet, amikor hazajössz a vérbajos kurváktól!”... Nem

messze tőlem egy kicsi japán áll fekete öltönyben, és elmélyülten tépkedi orrából a szőrszálakat.

Ide még visszajövök! Holnap... vagy holnapután... vagy jövőre..., de most menekülnöm kell! Ne töprengj! Rohanj! Keresd a kijáratot, a friss levegőt, a lombárnyékot! Juss el oda a legrövidebb úton, ha nem akarsz elájulni vagy okádni...

Nem tudom pontosan, hogyan és mennyi idő alatt jutottam ki a szabadba, de épp az utolsó pillanatban. Még le tudtam ülni az árkádok alatt egy kőpadra, hátamat a hűvös támlának, fejemet az épület falának vettem és behúnytam a szemem. Tompa morajlást és a saját vad, kapkodó lélegzésem hallottam. Lassan fogtam föl, hogy tiszta levegő jut a tüdőmbe, és nem bánt senki. Ez megnyugtató.

Kinyitottam a szemem, de azonnal becsuktam. Szobor!, villant át az agyamon, és képe ott izzott tovább a recehátyámon. Azért nyitottam ki a szemem, hogy meggyőződjem: itt és most valóban biztonságban vagyok, és azért csuktam be azonnal, mert nehéznek éreztem a szemhéjam, égett a szemgolyóm, aludni vágytam, de felizgatott a váratlan látvány; nem emlékeztem, hogy itt is állt volna egy szobor. Újra kinyitottam a szemem, és egy pillanat alatt eltűnt belőlem az álomosság, a fáradtság, elmúlt az émelygés és minden kellemetlen érzés. Szobor állt ott, és mégis azt éreztem: szeretem! Nem, ez így nem pontos; nem a szobrot szeretem, hanem egyszerre megteltem szeretettel. A szobron nem volt semmi rendkívüli: kissé vaskos, nem túl magas lányalak különös főköttében, mezítláb. Fehér hát, fehér karok, fehér lábszárak, széles tompor. Rajta fakózöld rongyok, derekán spárgával átkötve. És akkor megértettem, vagy inkább megéreztem, bár nem volt rá semmi bizonyítékom: nem szobor, csupán szoborszerűen mozdulatlan.

Kissé meghajolva áll két oszlop között, karjait maga előtt tartja, talpai úgy tapadnak a lépcső kövére, mintha semmiféle erő nem tudná onnan elmozdítani, mégis könnyedén, szabad akaratából. Arccal a múzeum előtti térségen sodródó, álldogáló, őt bámuló emberek felé fordul.

Felálltam. Kamaszos izgalom fogott el, frissnek és könnyűnek éreztem magam. Az egyik oszlopot megkerülve, félkörívben lesiettem a lépcsőkön, mert szemből akartam látni ezt a lányt. Úgy is mondhatnám: szembe akartam nézni vele, de ő át- vagy inkább túlnéz rajtunk. Ha egyáltalán néz. Mert ebben a pillanatban úgy fest: a nyitott szem halott. Amíg a padról, hátulról néztem, nem tűnt fel számomra, hogy milyen sokan veszik körül. Balján egy csontos arcú, szakállas, tarisznyás koldus állt a mankójára támaszkodva, és meredten nézte. Jobbján szürke szakállas, tekintélyes úr és sima, pirospozsgás arcú ifjú állt a környezettől elütő öltözetben, narancs és bíbor köntösben, de ez még nem lett volna rendkívüli, hiszen itt, Firenzében úton-útfélen lehet találkozni maskarásokkal, de ez a kettő más volt: a sötét épülettömbök között bezúduló fény arany glóriává sűrűsödve felizzott a fejük körül...

Igaz, őket csak egy pillanatra láttam, elvakított a fény, ismét be kellett húnyni a szemem, és mire kinyitottam, már csak a szokványos, XXI-dik századi turista öltözkébe bújt kíváncsiskodók álldogáltak a téren. Volt köztük, aki vicces akart lenni, és

fennhangon kiáltotta társainak: Nézzétek a csajt, tökre megmerevedett! Röhögtek és mentek tovább.

A lány mozdulatlanul állt a rekkenő hőségben, két kezét az arca előtt tartotta, tekintetében fájdalom, szomorúság, de ugyanakkor valami angyali derű és erő... Előtte, a lépcső alján kis persely. Odaléptem és bedobtam egy eurót a perselybe. A lány abban a pillanatban megmozdult, karjaival, egész testével mozgásba lendült; mozdulataiban szenvedély, vágy, és még valami, amit nem tudok másképp megfogalmazni: a hiány fájdalma... Közelebb léptem hozzá, és azt mondtam: Lej e maraviljóza! Maga csodálatos! Kedvesen, sőt szívesen fogadta a bókot, két tenyere az arcom körül mozgott, mint aki cirógat, éreztem a szeretet kisugárzását, noha egyetlen ujjal sem értünk egymáshoz...

Aztán újra mozdulatlaná vált, mint amikor váratlanul és megrendítően véget ér az élet, egyik pillanatról a másikra megszűnik a keresés, elmúlnak a szenvedélyek, értelmetlenné válik a vágy... Kábultan lépkedtem le a lépcsőkön, szinte sokkos állapotban, mégis közel a megváltáshoz... Nem érdekelt a tömeg, az sem hogy néznek, mindezt megszoktam, nem törődtem vele, csak azzal voltam elfoglalva, amit ez a lány adott, vagy éppen elvett tőlem, amivel megtöltött, de egyben üressé tett... Nem tudtam pontosan megfogalmazni, hogy mi történt velem. Nagy kincset adott, de kért is, könyörgött..., és ezt sem tudtam megfejteti...

Nehéz volt eltávolodnom tőle, de muszáj volt mennem, mert ha maradok, vagy megcsókolom, átölelem, az ölembe kapom; vagy bőgni kezdek, és egyiket sem tudnám magamnak sem megmagyarázni, sem megbocsájtani soha... Mennem kellett, és bár iszonyú nehéz volt magamat kiszakítanom búvőköréből, mint ahogy nehezen nyugszik bele az ember szerettei elvesztésébe, húsz, harminc méter után már oldódott bennem a feszültség, megkönnyebbültem, felgyorsítottam lépteimet, és – mintha valaki rám parancsolt volna – elindultam a Ponte Vecchio felé.

Az Öreg-híd közepén megálltam. Menyugtató az Arno ezüst tükre, friss vizet ittam a kútból. Jó volt áthaladni a fecskéfészkeként oldalaihoz tapadó, furcsán toldozott-foldozott házacsákák között, az ékszerektől szikrázó, zsúfolt kirakatok előtt, sodródni a tömeggel, és újra hallani a délutáni nyüzsgés leghétköznapiabb, legprofánabb hangjait.

Alig tértem magamhoz az Arno feletti lágy szellők kegyelméből, már legördültem a Piazza Pitti izzó katlanába. A palota sötét tömbje előtti kavicszivatarag ontotta magából a forróságot. Bemehettem volna a múzeumba, megkereshettem volna légkondicionált büféjét, ihattam volna egy pohár hideg sört vagy limonádét, de ellenállhatatlan belső erő késztetett, hogy menjek, és – bár soha nem jártam itt azelőtt – arra is, hogy merre menjek: végig a Via Guicciardinin, a két-három emeletes paszellszínű polgárházak előtt... Az egyik homlokzatán kis tábla emlékeztetett, hogy itt írta a Félkegyelmű-t F.M. Dosztojevszkij. Kedvemre való, szép kis házak sorakoztak itt egymás mellett, érdemes lett volna meg-megállni, nézelődni, de olyan iramban rohantam végig, mintha kergetne az az elgyötört arcú kopasz, szakállas ember. Aztán elérkeztem ahhoz az útkereszteződéshez, ahol a Casa Guidi állt. A boltíves kapu felett fehér márványtábla. A szemközti ház

falánál, az árnyékban kicsit megpihentem és megpróbáltam kibetűzni a táblán olvasható szöveget:

ITT ÍRTA VERSEIT ÉS ITT HALT MEG
ELIZABETH BARRETT-BROWNING,
AKI ASSZONYI LELKÉBEN EGYESÍTETTE
A TUDÓS BÖLCSESSÉGÉT
A KÖLTŐ ÉKESSZÓLÁSÁVAL,
ÉS AKI ARANYDALOK LÁNCÁN FÜZTE EGYBE
ITÁLIÁT ANGLIÁVAL

Miféle összeesküvés ez? Mit akarnak tőlem ezek a halott óriások? Nem ismertem azelőtt Elizabeth Barrett-Browningot, de most úgy éreztem ő a vezérlő csillagom, és azt mondja: Jó úton jársz! Menj csak arra tovább a Via S. Agostinon. Itt végig az árnyékba borult járdán haladtam, és egyszer csak ott tornyosult előttem a S. Maria del Carmine.

Nem tudom pontosan hogyan, önkívületi állapotban jutottam el a Brancacci-kápolna hűvös hajójába, a nyikorgó, sötétbarna padosorok közé. Ott ültem szemben az oltárral, Masolino, Masaccio és Filippino Lippi freskói előtt, és egyszerre megszállt a hazatérők végtelen nyugalma. Letérdepeltem. És akkor az oltár melletti jobb alsó képen megláttam őt... az Uffici előtt kolduló lányt..., és balján ott állt a Dosztojevszkijre emlékeztető koldus, jobbja a szürke szakállas, tekintélyes úr és a sima, pirosposzgás arcú ifjú, narancs és bíbor köntösben, glóriásan..., és körülöttük a hívőssereg, amelynek tagjai eladták vagyonukat, és a pénzt az apostolok kezébe tették le, hogy ők szétosszák az összeget a közösség rászoruló tagjai között... Itt éppen az a pillanat látható, amikor Péter pénzt ad a jobb karján gyermekét tartó anyának...

És akkor megértettem a zöldruhás mímus lány szenvedélyét, fájdalmát, szorongását és vágyait..., az elszántságát... Ott volt mindenki: Péter és János, a tarisznys koldus..., a hívőssereg... Csak egyvalaki hiányzott: az ő karjáról a gyermek...

AZ ÖREG KATONA

Az öreg katona megtér a nyolcéves, győztes háborúból, és meglepetten tapasztalja: nem érez ujjongó örömet. Pedig a nyolc évet végigharcolta, élvonalban, mindig az elsők között, egy percre sem kímélve magát; a győzelem az ő győzelme is. Mégsem érzi azt az örömet, amit remélt.

Poros, kopott, elnyűtt zubbonyát a sarokba dobja, sebeit gyógyító kenőcsökkel, gyógyfőzetekkel ápolgatja, fejében zsirogás, távolodó, halkuló csatazaj. De ujjongó öröm helyett, mérhetetlen fáradtságot érez. Leül a kert egy védett zugában, forró teát iszik, és nézi a fákról, bokrokról alapördülő rozsdás, aranybarna leveleket.

A csatát páholyból, párnázott ajtók mögött, stílbútorokkal berendezett irodákból végignézők most fölpattannak, pezsgősüvegeket durrogtatnak, koccintanak, ünneplik a győzelmet, és már el is kezdik a pozíciók, rangok, pénzek osztogatását. Az öreg katona eszükbe sem jut. Legszívesebben elfelejtenék: „Ezzel mindig baj van, mindig lázad, hangoskodik...”

Pedig az öreg katona a csendet szereti. Csak amikor a hazája veszélyben van, akkor kiált, akkor csattog kezében a kard. Az emberi ostobasággal, irigységgel, sunyisággal szemben tehetetlen, védtelen. Ő csak nyílt sisakkal tud küzdeni, szemtől-szembe. És mindig a hazáért, sohasem a koncert. Ha a harcnak van itt az ideje, oroszládként küzd, de ha vége van a csatának, békés, nyugodt, képtelen ártani bárkinek.

Teltek-múltak a napok, és az öreg katona minden délután a kertjében üldögélve várta meg a naplementét. Szép ősz volt: „*Arany-ido / vigasztaló, mosollyal szomorító, / kibékítő.*”^{*} Sebei lassan gyógyultak, fáradtsága bölcs derűvé szelídült. Örült a békének, a csendnek. Bizott azokban akiket hatalomra segített. Már régóta nem volt benne félelem.

Aztán egyik délután ismét lövések dördültek a közelében. Összerezzent. Mintha szép álomból riasztanák fel. Mintha közvetlenül a füle mellett süvitenének el a golyók. Figyelmesen körülnézett. Már alkonyodott. A lombok, ágak között furcsa árnyakat pillantott meg. Furcsán elrajzolt emberi alakok árnyképeit, sötét fejeket, ismeretlen és ismerős arcokat, rászegeződő fegyvereket...

Ahogy kattant a ravasz, ő félig lehúnyt szemmel, villámgyors mozdulattal a levegőbe kapott, aztán ismét kattant a ravasz, és ő ismét a levegőbe nyúlt, szinte lágyan, hajlékony, könnyed mozdulattal, mint aki csupán arra röppenő legyeket hesseget...

Aztán elfogytak a töltények, eltűntek az árnyak, és ő a lenyugvó Nap vörösen szétterülő fényében kinyitotta a tenyerét: apró, aranyszínű magocskák hevertek ott. Félköríves, hanyag mozdulattal szétszórta őket a kertben, reptükben fölszikkasztak, aztán lehullottak a fűszálak közé...

^{*} *Részlet Kosztolányi Dezső: A bús férfi panaszai című művéből.*

Elbert Anita – Székesfehérvár AZ ÚJ ELEM

Már a görögöktől fogva keresték azt az új elemet, melyet a bölcsek kövével előállítva, bármely anyaggá képes átváltozni. S mivel a Földön jelenleg az arany a legértékesebb elem, így aranyat akarnak előállítani belőle az emberek. Kevesen tudják, hogy a bölcsek köve nemcsak anyagot változtat anyaggá, hanem az embert, sőt magát a szót is. Így jönnek létre tökéletes szónoklatok, és az aurea mediocritas-t betartó emberek is. Kínában már jóval régebben felismerték az elemeket, mint nyugaton. A föld, víz, levegő, tűz és éter alapelemek elismerő kínaiak tökéletesen is tudtak bánni az elemekkel. A görögök is iménti elemeket vallották archéknak, kivétel az éter. Hogy miért van ilyen különbség kelet és nyugat között, azt nem lehet tudni. Az egységesítő törekvések a Földön még nem érték el csúcspontjukat. Ptolemaiosz korában még azt hitte, hogy a Föld van a világmindenség középpontjában, s körülötte forognak az égitestek, a Nap és a Hold is. Ez a fajta gondolkodás még újszerűen hatott a maga korában. Kopernikusz már a Napot tette a világmindenség közepévé, mely körül keringenek a

bolygók és a Föld is. Ebben mai szemmel már van igazság. Mégis korának nagy zsenije Kepler volt.

Kepler hálósobájában (...)

– Uram, Analis, a varázsló kéri bebocsáttatását. Beengedhetem? – kérdezi Keplert szolgálója.

– Természetesen. Úgyis beszélni akartam vele – válaszolta Kepler.

Analís bement Kepler hálósobájába.

– Kepler, tanítani jöttem téged. Van valami a zsebedben – mondta misztikusan a varázsló.

– Valóban. Valami szúr itt engem... Lám, egy rózsaszál – lepődött meg Kepler.

Fogta Analis, a tűzbe dobta a virágot, porrá hamvadt azonnal. Nyoma se maradt annak. A por azonban a tűzben nagy lánggal égni kezdett, s az így keletkezett lángrózsza szirmai nagy szikrákat engedtek az ég irányába. Majd két perc se telt bele, Kepler máris megtalálta kezében a rózsát.

– Fogd, megéremled. Sokat tanultál már. Most már egyedül kell boldogulnod. Én hosszú útra megyek. Végigzarándokolom az El Caminót. Fel kell töltődnöm ugyanis spirituálisan. Lemerültem. Vissza kell nyernem az erőmet – merengett Analis.

– Nem értem. Hiszen magam nem tudok tovább fejlődni. Szükségem van a támogatásodra. Az új elemet még nem találtuk meg – felelte Kepler.

– Nem is fogjuk. Az új elemet csak tisztalelkű ember találhatja meg. Ki kell üresíteni magunkat. Én pont ezért megyek el az El Caminóra, feltöltődni. Te is jobban tennéd, ha többet járnál a nagyvilágba – mondta morcosan a varázsló.

– Megértem beszédet. Én híres csillagász vagyok. A bolygótvörvények megalkotója. Mégsem találtam meg, amit kerestem, önmagam. Boldog akartam lenni, törekedtem a címekre, és a kitüntetésekre, mind elértem, mégis furdal a lelkiismeret, hogy valamit még nem tettem meg – töprengett Kepler.

Kepler hálósobájában Kopling gondolkodott. Furfangos volt, mint egy róka. Még a haja is temperamentumához igazodott, ugyanis vörös volt. Kopling is, hasonlóan Keplerhez, dicsőséget, hatalmat akart magának. Csak Keplernek sikerült, tanítványának Koplingnak pedig nem. Tudott Kopling Kepler hön áhított tervéről, a bölcsek kövének nagy titkáról. Akik csak hallották az alkímia mesterségét, mind a rengeteg aranyra gondoltak. Így tett Kopling is. Titokban átolvasta esténként Kepler napi feljegyzéseit, kutakodva, a bölcsek mikor fejtik meg a bölcsek köve kilétét. De múltak a napok, a hetek és a hónapok. Semmi eredményre nem jutott Kepler. Egyedül egy ódon újság hasábjain lehetett olvasni a bölcsek kövéről. Saint-Germain gróf nevéhez köthető az aranycsinálás mestersége. Állítólag 400 évig élt a gróf, nem evett állathúst, színtiszta vegetáriánus volt, ami a mai köztudatban már nem idegen. Bárha saját korában még igen ritka volt. Kepler nagyon jól ismerte az elemeket, bárha korában még keveset találtak fel. Már az ókorban ismerték az aranyat, az ezüstöt, a rezet, az ónt, az ólmot, a higanyt, a vasat, a kénét, és a szenet. Ezek az elemek tán mai szemmel is mindenki számára tudottak,

bárha a mai ember nem tudós, nem úgy, mint Kepler a maga korában. Érdekes, hogy a varázslóknál minden pont fordítva van. A legkorábbi földkorszakokban a varázslóknak elemi erejük volt, a mai spiritisztáknak ellenben jóval kevesebb. Sokszor lehet látni varázsgömbös, kártyás jósokat, tenyérjósokat, ingásokat akik kellékeik nélkül képtelenek jósolni. Pedig korábban igenis csak egy pillantás elegendő volt ahhoz, hogy a varázsló ismerje az adott célszemély múltját, jelenét és jövőjét.

Kepler könyvespolca mögötti titkos folyosórendszerben.

Végre megvan Kepler titkos járata, megtaláltam, most már csak a Bölcsek Könyvére kell rálelnem. – mondta magában Kopling.

Sokáig kutakodott egyedül Kopling. Kereste a könyvet, mígnem azt vette észre, hogy a talaj, melyen áll, kissé nyikorog. Gyorsan letérdelt, és ujjával az alapzatot kaparta, mígnem egy fogantyúra nem tévedtek ujjai. Ekkor két kézzel megmarkolta a fogantyút, mely egy aknába vezetett. Lépcső vezetett le. Minden lépés a kíváncsiság gyönyörében telt el. Roppant izgatott volt Kopling. Lenn rengeteg könyv volt elrejtve, oly titkos írások is, mint Giordano Bruno elégetettnek hitt művei is. De a terem közepében meglátott egy vörös borítójú enciklopédiát. Nem tudta először mit vett kezébe. Majd jobban elolvasta a címet: „Bölcsek Könyve”. Még a betűk is aranyból voltak. Oly nyugtalan lett, hogy kiejtette kezéből a könyvet. Mikor egy barna zsákba beletette, rohant ki a titkosrendszerből, de ekkor hallotta, hogy valaki már benn van vele együtt a járatban. Megijedt. Kepler volt a folyosón. Hogy meg ne tudja meg Kepler a lopást, visszament az aknába, és a helyére tette a könyvet. De Kepler lépéseinek hangja szinte tövisszúrások voltak Kopling szívébe. Véletlenül Kopling kikapott egy könyvet a polcra az aknában, s rögvest egy újabb titkosjáratba került. Ekkor nagyot sóhajtott, megúsza. De ez még korántsem volt így. Hiszen nem tudta, hogy ki tud-e szabadulni a folyosóból, sem azt, hogy hol van most, merre tart és mitévő legyen. Elindult jobbra, rengeteg patkánnyal találkozott, néhányuk még cipőjének orrát is megrágta. Kevés élelem volt ugyanis ebben a járatban. Jó két órát sétált, nagyon kimerült, leült a sárba. Fél órát lehetett ülni. Elaludt. Álmában találkozott a folyosóban Keplerrel, aki előrántott egy kést, és leszúrta Koplingot. Mindennek az oka az arany volt. Senki nem tudhatja meg, hogy Kepler ki akarja találni azt az új elemet, mely mindent arannyá változtat. Erről a tervéről senki nem tudott. Koplingot mintha egy villámcsapás érte volna, veritékezetten felébredt. Magára eszmélt, mikor mindkét szemhéja, akár a dinamit, kigyulladt, s rájött, csak egy patkány rágja szíve fölött mellét. Gyorsan elzavarta a rágcsálót. S most arra gondolt, hogy Kepler bizonyára nagyon dühös lesz, hogyha nem talál vissza gazdájához. Míg Kopling távol volt, Kepler fia, Gordon segített apjának. Ám Gordon még csak 12 éves volt, s nem értett a bolygómozgásokhoz. Ahhoz, hogy az univerzum rendjét megismerje az ember, nem elég egyetlen élet.

A labirintusrendszerből kifelé haladva...

– Végre, egy erdőt látok magam előtt. Éljen! Alig várom már, hogy visszatérhessek Keplerhez! – kiáltotta Kopling.

– Tudom, hogy ismered a Bölcsek Könyvét, kilestem, amint a titkos folyosóba mentél – mondta vállrágtatva az ifjú Gordon.

– Te, tudd ám, mit beszélsz, apádnak egy szót se, vagy... – válaszolta Kopling.

Alig tért haza, Kepler fia, Gordon már tudta, apja titkát ismeri a tanítvány. Kopling először arra gondolt, hogy elhallgattatja Gordont.

Kepler közben megérkezett.

– Megjött, Kopling, fáradjon a dolgozószobámba! – szólította fel Kepler tanítványát.

– Azonnal – válaszolta Kopling.

– A bolygómozgások tekintetében ma egy nagy mérföldkövet tettem meg. A bolygók pályája ellipszis, és annak egyik gyújtópontjában van a Nap. – morfondírozva jegyezte meg Kepler.

– Ez nagyszerű, mester, igazán nagy előrelépés lesz ez a világegyetemnek. – jegyezte meg Kopling.

Eközben Gordon egy követ tartott a kezében. Azt hitte Kopling, egy kavicsot, amit az erdőben szedett. De nem. Gordon kezében a Bölcsek Köve volt. Kitanulmányozta a Bölcsek Könyvét, s megtalálta apja egyik könyve borítójához rögzítve a követ.

– Nálam van a Bölcsek Köve. – pimaszkodott Gordon.

Erre vérszemet kapott Kopling.

– Ha ennél a gyereknél van az örök gazdagság köve, akkor el kell lopnom tőle. Viszont a használata a Bölcsek Könyvében van benne, a titkosfolyosórendszerben – gondolkodott hangosan Kopling.

– Soha nem tudod használni a követ – hengegett a fiú.

– Miért mondhatja ezt? – gondolkodott tovább Kopling.

Kepler szólította fiát, így Koplinggal a párbeszéd megszakadt.

– Fiam, ebéd, gyere gyorsan! – kiáltott Kepler.

– Igen, Papa! – kiabált vissza Gordon.

Közben magára maradt Kopling, egész nap azon gondolkodott, hogy milyen lesz neki gazdagnak lennie. Rögvest tennie kell valamit. Gordont még könnyen leszereli, éjszaka kilopja a bölcsek követ, de Keplert már annál nehezebb lesz kijátszania. Egyre sűrűsödnek Kopling fejében a viharfelhők. Az agya egész nap csak zakatolt, szinte már fájt neki halántéka. Semmi más nem volt eszében, csak az arany. Kepler pedig öntudatlan végezte apró-cseprő dolgait. Vizsgálta a bolygókat, egész nap látcsöve előtt állt, és vizsgálta a csillagállásokat. Már lexikonnyi anyaga volt, de még ekkor sem hitt igazán magában. Kevés hozzá hasonlatos emberrel találkozik az ember ebben az univerzumban. Öreg korára volt egy koldusbotja, göcsörtös, fehér porral beszórva, hogy ne csússzon. Minden lépést egy kopanás követett, így a járás ritmusa egyenletes volt. Minden szava arany volt. Igaz, keveset beszélt, és sokat hallgatott. Azonban némaságában is volt valami különös. Maga a szótlanúság is bearanyozta életét. Amit keresett Kepler, az keletkezetlen, nincs születése, nincs halála. Nem lehet

más anyagból előállítani. Az új elem maga a titok. A Bölcsek Köve kifejezés nem pontos. Az új elem csak van, meg kell találni, ugyanis közönséges fém csak ezzel az új elemmel alakítható át arannyá. S Kepler nem tudja, de fiánál van az örök élet elixírje, az új elem. Gordon azonban tudja, hogy apjának el nem árulhatja a titkot, hiszen akkor Gordon neve örökre elvész, s apja neve még inkább istenül. Viszont Kopling immáron egy felesleges elemet képez, hisz ő tudja a nagy titkot. Gordon különféle praktikákat eszelt ki, hogy Koplingot eltávolíttassa a házukból. Nehéz diót tervelt ki, hiszen Kepler vakon megbízott Koplingban. Mikor látta Gordon, hogy mesterkedései nem vezetnek eredményre, akkor egészen más síkon próbálta megoldani egyszerűnek csöppet sem jelentő problémáját. Ma is, mint mindig a konyhás kihozza az ételt az asztalra. Gordon pedig elővette a vitrinből azt a mérget, amivel még nagyanyja mérgezte meg magát. Zsebébe dugta, és ment ebédelni, ahogy szokott. Már mindenki asztalhoz ült. Amikor Gordon kérlelni kezdte apját, nézzenek bele a távcsőbe, mert valami nagyon fényes csodát látott. Míg Kepler és tanítványa az eget kémlelte, addig a mérget Gordon Kopling ételébe keverte.

– Fiam, én semmi fényeset nem látok – mondta Kepler.

– Magam sem – válaszolta Kopling.

– Akkor elnézést, biztos félrenéztem valamit – hengegte a fiú.

– Semmi gond – egyszerre szólalva meg mester és tanítvány.

– Megették az ebédet. Már tíz perc eltelt. Még semmi panasza nem volt Koplingnak. Gordon már majdnem a plafonon volt. Elillant biztos a hatása a méregnek, vagy nem is méreg volt az üvegcsében. Elméleteket gyártott Gordon. De egyszerűen majdnem felrobbant. Majd húsz perc múlva Kopling zihálni kezdett, kiverte a víz. Alig állt a lábán. Gordon hangosan vihorászni kezdett, s kiment az ebédlőből. Utolsó szavai ezek voltak Koplingnak:

– Tudom kinél van a Bölcsek Köve – mondta Kopling.

– Kinél? – kérdezte Kepler.

Majd lehanyatlott Kopling feje a földre. Meghalt. Kepler egyre idegesebb lett. Most már soha meg nem tudja, hogy kinél van az új elem. Mindene megvan Keplernek, mégis akarja a végtelen gazdagságot. Gordon most már megnyugodott. Kérte apjától, hogy egy bentlakásos kollégiumba irassa be. Apja eleget tett kérésének. Angliába ment tanulni. Bár német volt az anyanyelve, de anyja, Borbála angol származású volt, így kis kora óta mindkét nyelv ismeretére megtanították. Alig várta már Gordon az utazást. Mikor Angliába ért, rögvest a Németországban előállított aranyból vett magának egy kastélyt. Ebben a kastélyban kísérletezett. Viszont a Bölcsek Kövét csupán havonta egyszer használhatta. A Bölcsek Könyvében ez alaptézis volt. Így a korlátlan meggazdagodás is korlátozva volt. Attól függött, hogy mekkora aranyrögöt teremt használója, hogy mennyire van nyitva a szíve. Ugyanis gonosz embernek csak egy körömnyi arany teremődik meg. A tisztaszívúak azonban tenyérnyi aranyat is kaphatnak havonta. Gordon kezéhez vér tapadt már, és alig volt 15 éves. A Bölcsek Kövével azonban képes volt tenyérnyi aranyat teremteni. Bármennyire is véreskezű volt, de a szíve még mindig

képes volt meglágyulni. Művészlélek volt, folyékonyan tudta görögül az Odüsszeiát, és kitűnően zongorázott. Az ilyen emberek azonban roppant szélsőségesen tudtak cselekedni. Egyik nap istenek, másik nap démonok. Túl fiatal volt Gordon ahhoz, hogy titkát megtartsa. Követőket kellett találnia. Ám ez nem is olyan könnyű, hiszen olyan megbízható embereket kellett találnia, akik képesek lesznek majd továbbadni a könnyű meggazdagodás titkát. Épp ezért Gordon kiment az utcára, s a hajléktalanokat gyűjtötte össze. Volt egy közülük, akinek fekélyei voltak, és szinte tiszta seb volt az egész teste. Most az egyszer imádkozni kezdett Istenhez. Éjszaka rémálma volt, látott egy kopasz embert, haldoklott. Felébredt, a fekélyes ember valóban haldoklott, orvost hívott hozzá. Levette csuklyáját, s majdnem elájult, kiverte a víz. Ez a koldus az apja volt. Minden erejét összeszedte, s a Bölcsék Kövét apja szíve fölé tette. Hirtelen köhögni kezdett az apja, és nyitogatta két szemét. Azonnal felismerte fiát.

– Édes fiam, te vagy az? – kérdezte Kepler.
 – Én vagyok, apám – válaszolta Gordon.
 – Tíz éven át vándoroltam, kerestelek, az összes pénzemet arra szenteltem, hogy megtaláljalak. Most itt vagy, és örül a szívem. Végre meghalhatok – mondja Kepler.

– Nem, apám, el kell még mondanom valamit. Megtaláltam a Bölcsék Kövét, és használni is tudom – suttogetta a fiú.

– Fiam, nekem nem kell már az arany. Sokat tanultam ebből az életből. A tapasztalat többet ér számomra, mint az arany – hörögte Kepler.

– Apám, én a Bölcsék Kövét odaadom az életedért. Beszélek Istennel, és így lesz minden – mondta a fiú.

Közben megérkezett az orvos. Látta, hogy a fekélyek miatt le kell amputálnia Kepler mindkét lábát. Bemosakodott, helyi érzéstelenítést adott neki. Majd fogta a fűrészt, a szikét, és levágta mindkét lábát.

– Lehet, hogy a holnapot sem éri meg. Az is lehet, hogy a láza lemegy, és nyomorékként túléli – mondta az orvos.

– Apám, sohasem mondtam még, de szeretlek – mormogta a fiú kissé szégyenlősen.

– Ne szavatkozz fiam – válaszolta Kepler.

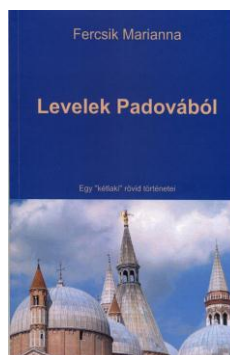
– Apám, megvan az új elem, belépsz a Nagy Krónikába, ha kihirdeted – suttogetta a fiú.

– Kisfiam, nem akarok már híres lenni, az új elemet pedig engeddd el kérlek. Az az Isten betűje – felelte apja.

– Megígérem apám, a Bölcsék Köve senkié sem lesz. Elmegyek, le, egészen a Styx-ig, és ott Charón ladikjába rakom a bölcsék kövét, hadd boruljanak aranyba a halálon át térő lelkek – esküdte meg Gordon.

Valóban lement Gordon a Styx-ig, s otthagyta a Bölcsék Kövét. Az új elem ezáltal megkerült, s visszaadatott az Istennek, az Isten betűje, mit oly sok krónikás és aranyra éhes ember keresett, most újra elkerült a fizikai szintről. Hasonlóképpen, mint a Szent Grál éteri, vagyis láthatatlan szintre emelkedett. Gordon pedig bűnbocsánatként ott maradt Charónnál, és fizetségül odaadta neki a bölcsék kövét. Mivel az Istennek tetsző cselekedetet vitt véghez Gordon, zsarnok életmódja engesztelésül Charón segédje lett. Ő szedte be az aranypénzeket a meghaltak

szellemétől... Az új elem ezáltal az Isten betűje lett, elsüllyedve az alvilági folyó mélyében.

Fercsik Marianna — Padova (I) SZIGETKÉNT EGY MÁS VILÁGBAN...

Annak idején, 89 elején egy olyan országból kerültem ide, ahol teljesen más volt az életvitel, és az értékrend. S bizony ezek egymásra hatnak, mert hasonló lett Magyarországon is az életvitel, s megváltozott az értékrend is. De én próbáltam(-om) ezek pozitív

oldalát megtanulni/átvenni, és megőrizni. Amennyire sikerül, mert sokszor magával ragad az áramlat, és nagyon nehéz árral szemben úszni! Ismerek sok olyan magyar lányt, akik teljesen "olaszok" lettek (bár az én kiejtésemen kevésbé hallani, hogy nem vagyok helybeli), és van hogy "kritizálnak", amiért hangsúlyozom más voltomat, "kirívok" a többiek közül. Ha arra gondolok, amikor Pesten a hallgatótársaim unszoltak, tagadjam le, hogy vidéki vagyok, mivel nem érződik a beszédemen, mosolyognom kell ... hányszor kellene másnak látszanom, átváltoznom?! Miért nem lehet valaki az, ami?

(Lehet, hogy banális példákat fogok felsorolni, de talán pont ezek érzékeltek ezt a faramuci helyzetet.)

Az első dolog, a külső, hiszen még ki sem nyitod a szád, már besorolnak egy nem létező (de mégis) kasztba a kinézeted alapján. Az, hogy hagyományos, nem fodrászott, hosszú hajam van, rögtön egy rossz pont. Ha ráadásul biciklin közlekedsz (amit én amikor lehet teszek), az egy újabb "szegénységi" jel; azt hiszem, hogy itt Padovában rajtam kívül csak a pénztelen nyugdíjasok, meg a moldáv, román stb bevándorlók járnak kerékpárral, és persze az egyetemisták. No, meg az elkötelezett környezetvédők. Nem számoljuk azt az esetet, amikor a család vasárnap, - ha jó idő van, és nincs más programjuk -, bekarikázik a városközpontba, vagy felteszik a tetőcsomagtartóra a bicikliket, és elmennek a közeli dombokra kirándulni! Az egyik barátnőm (és elfogadom, hogy ő ilyen), ha valakivel találkozója van, akkor a nagyobb kocsival megy, mert hogy néz ki, ha egy tragacs Unoval érkezik! Az olasz ember teljesen autófüggő (pl a férjem is; buszon csak Budapesten ült, ott is csak egyszer), még a sarki újságoshoz is azzal megy. Ezért ha én biciklivel járok-kelek, senki sem gondol arra, hogy az autóm a garázsban van, ezt a közlekedésformát választottam! Visszatérve a külsőre; nők is, férfiak is nagyon "adnak" magukra, követik a divatot, bizonyos korban már mindennek márkásnak kell lennie rajtad (továbbra is kivételek a biciklinél felsorolt emberek): Gucci táska, hozzá illő cipő, de Prada is megfelel, lehet rajtad farmer is, de az Levis legyen, vagy Trussardi, Calvin Klein-póló, de még az alsónemű is La Perla, de minimum Lovable.

Bevallom, nekem is rengeteg cuccom van, s az én táskáim is, szinte mind márkások, de mégis próbálok egyéniséget vinni a választásba, és továbbra is felveszem a nagy bő szoknyákat, a sarukat nyáron, és sapkát veszek fel télen! S bizony szívesen hordom a

régi, divatjamúlt, secondhanddarabokat is, ha nekem tetszenek! Ma már így van BP-en is, tudom, de annak idején nem voltak márkás ruhák, a maximum a trapper-farmer volt, az alföldi cipő, a luxus pedig az S-Modellben vett kosztüm.

Az, hogy gondozott az emberek külsője, vigyáznak a helyes étkezésre, legtöbbjük tornázni jár, az például tetszik, én is átvettem, persze az előbb leírt egyéni adalékokkal (a munkatársak szokták mondani, hogy "fantáziadúsan" öltözöm), s nem eltűlözva. Tehát járok én is edzőterembe, de amelyik póló épp tiszta, azt veszem fel, nem érdekel, hogy csinos tréningcuccban izzadok-e vagy sem!

Ugyanígy lényeges, hogy a lakásod is hodály-nagy legyen, mindig csillogó-villogó, s az olasz nők többsége állandóan takarít, ha otthon van, azon túl, hogy aki dolgozik, annak bejárónője van. Én bizony van, hogy leülök a díványra, látom, hogy porszívózni kellene, de a könyv, amit épp olvasok jobban érdekel, s marad a rendetlenség. Ez nem tudom, hogy hány százalékban pozitív-negatív tulajdonságom? Volt időszak, amikor htb voltam, s akkor én is beálltam a "csatasorba", csiszoltam-pucoltam a lakást. S mire befejeztem, már kezdek is előlről. Idegesített is, mert azokban az években kezdtem el festeni is, különleges recepteket próbáltam ki, volt időm zongorázni... szóval akkor is muszájdolognak tartottam a takarítást. Itt betegek tudnak lenni a nők. Ha valaki otthon van, az csak ezt jelenti. Ha elmész valakihez látogatába, még akkor sem ül le veled kávézni, hanem miközben beszélgettek, mossa a tűzhelyt, vagy a vacsorához pucolja a zöldséget. Ha hozzám jönnek teázni, bizony én leülök, hiába kellene nekem is előkészítenem a kaját, szemébe nézek az illetőnek, aki időt talált arra, hogy eljöjjön hozzám, s a dolog várhat, igenis kell időt szakítani az emberi kapcsolatokra! Az első alkalmakkor kényelmetlenül feszengtem, úgy éreztem zavarok, látva a serény háziasszonyokat, de aztán rájöttem, hogy itt mindenki "fontos-elfoglalt" ember, ez így normális. Mint ahogy az elején, ha találkoztam valakivel, és az beszélgetést kezdeményezve megkérdezte, hogy vagyok, én esetleg mesélni kezdtem, felőle is érdeklődtem. Itt is meg kellett tanulnom, hogy ezek olyan udvariassági formák, amikre gyors-rövid választ kell adni, lehetőleg problémamenteset, s akkor is, ha a legnagyobb tragédiák történtek meg veled, a helyes válasz: "megvagyok, hol jól, hol rosszul". A "beszélgetések" nagy része is felületes csevegés, s már kiismertem, ki az a pár ember, akivel komolyabb dolgokról is lehet beszélgetni, mint az időjárás. A munkáról általában jobb nem beszélni, ilyen a politika, s mivel ezen kívül kevés más érdemleges téma marad az átlagember számára, marad a tv műsorok szidalmazása, a gyereknevelés nehézségeinek taglalása. S ilyen esetben már túlléptünk a szokásos formákon, az illető már ismerős házaspár, gyerekkori iskolatárs! Én tudom, hogy külön kategória vagyok, de alkalmazkodtam, s nagyrészt én is csak felületes beszélgetésekbe bocsátkozom, ahogy ezt a társadalom elvárja (s épp ezért nincs is értelme másnak... ha nem kíváncsiak rád, felesleges traktálni őket).

Mindezek következményeként nincs "semmittevés", egészséges kikapcsolódás, mindenki hajszolt, teleprogramozzák a napjaikat, heteiket

elfoglaltságokkal, s már a gyerekek is így nőnek fel; kétszer egy héten edzésre járnak, vagy táncra, ehhez jön az úszás, vagy a hangszer, hétvégén pedig vagy meccsük van, vagy utazás van valahová. A fiam osztályában ő az egyetlen, akinek csak egy délutáni elfoglaltsága van! Ha össze akarnak jönni a barátaival, az kínos egyeztetésekbe kerül, hogy mikor, melyikük szabad?!

Hétvégeken mi is szinte mindig megyünk valahova, ha otthon maradunk, akkor a férjem "szenvet", és sokszor nekiáll takarítani, vagy autót mosni. Ez utóbbi neki kikapcsolódás. Nekem mindig nevetnékem van, amikor vasárnap délelőtt elmegyünk sétálni, és ha süt a nap, szinte minden háznál, minden garázs előtt ott van a férfi, és mossa a kocsiját, az autómosóknál sorban állnak!!

A mozikban azoknak a filmeknek van nagy sikerük, amik vidámak, megnevettetik a közönséget! Szoktak mélyebb témákat is feldolgozni, de az is maximum tragikomikus lehet, egyébként így kommentálják: "szórakozni megyek, nem azért, hogy rosszul érezzem magam".

Mindenük megvan, s ahelyett, hogy örülnének neki, kiélveznék, mindig többet szeretnének (nagyobb lakást, jobb autót, exotikusabb utazást), épp ezért soha nem elégedettek, mindig rossz érzéssel telítettek, hajtani kell a következő, távolabbi cél érdekében, így nincs idő arra se, hogy leülhessenek a hollywood-szerűen kiépített kertjükben. Arab kereskedő szintjére próbálják letornázni az árakat, a magasabb kereset érdekében, s ugyanezzel a magatartással találják magukat szemben a viszonteladónál, vagy a vevőnél, így aztán teljes az ördögi kör. Kalmárkodás, egyeztetés, gondok, nehézségek, és soha semmi sem elég, frusztráltak, fáradtak, hajszoltak, rosszkedvűek. S ha te mosolyogsz, akkor idegesíted őket, mert neked biztos jobb, vagy azt gondolják, milyen szerencsés, hogy neki nincs annyi dolga, annyi gondja. Pedig lehet, hogy te ugyanabban a helyzetben vagy, csak másnak adsz elsőbbséget, más tartasz fontosabbnak. Próbálok legalábbis, ám nagyon ragályos ez a hajszolt életmód, magával ragad, mivel ebben élsz, evvel találkozol mindenütt, a munkában, a bankban, a postán, a forgalomban, iskolában, nehéz másként élni, szigetként elkülönülni!

Forrás: Fercsik Marianna, «Levelek Padovából - Egy „kétlaki” rövid története», *Il mio libro.it*, 2009.; fényképekkel illusztrált kötet.

A NAGY MECCS

Minden kornak megvan a maga szépsége... ez iszonyú nagy banalitás, de valóban így van. Legalábbis az én tapasztalatom is ezt igazolja.

Ami szörnyű a dologban, hogy egyszercsak VÉGE. Azt már senki nem adhatja át, az "idősebb" ember

tapasztalataként, hogy a halált hogy "éli át"-meg.

Ahogy a napraforgó kitárja szirmait a telihold bágyadt sugarai felé.

Imádtam gyerek lenni. Minden öröm volt az életemben; mikor reggel felkeltem, szépen sütött a nap, de ha ködös volt az idő, akkor is jó volt újból kezdeni egy újabb izgalmas, játékteli napot. Élveztem a sétákat, a fagyizást, a kirándulást, a hintázást, az esti mesét, mindent.

Iskolás is szerettem lenni. Sok barátom volt az osztálytársaim közt, örömet leltem, ha bizonyíthattam tudásom, vagy dicséretet kaptam, még az őrsi foglalkozásokon is szívesen és lelkesen vettem részt.

Gimistaként is izgalmas volt minden nap, s új, felnőttesebb élmények, érzések bővítették életemet.

Ifjú lány is szerettem lenni. A teljes szabadság érzésével lelkemben repdestem át azt a pár főiskolás évemet. Csupa program és izgalom volt szinte minden percem, amibe csak belekezdtem, sikerélmények szegélyezték ösvényem; azt éreztem, enyém a világ, bármire képes lennék (és voltam is).

Fiatalasszony is szerettem lenni. Apró kudarcok, szomorú pillanatok nem tudták elhomályosítani a lelkemben ragyogó sugárzást. Teljes szívvel-lélekkel vágtam bele a házasság néven futó gyönyörű-nehéz türelemjátékba. Mert itt is, nem csak rajtad múlik, mi lesz a kimenetele ennek az idegfeszítő, díjpontos és "büntetési" futamnak. Lehet azt tarkítani szerelemmel, szenvedéllyel, utazással, veszekedéssel, költözéssel, lazítani pihenéssel, nyugalommal. A lényeg, hogy a játékosok ugyanabban a hangnemben játszanak.

Szülő is szeretek lenni. A röpdösés és a zombiság közti skálán mozgó csecsemőkor után, teljesen lekötött fiam óvodás kora, vele együtt újra átéltem a felfedezéseket, az egyre ügyesedő gyermek világát. Azóta is magával ragad lendülete, a nyíló elmével való beszélgetés. Tudom, hogy ugyanúgy fogok szenvedni

vele a kamaszkor rögzös útján, s fogok örülni az életben, szerelemben elért sikereinek.

Nagyszülő is szeretek majd lenni. A felelősségmentesség nyugalomával fogom élvezni kisunokám társaságát, de ha magunk leszünk férjemmel, ismét vissza fog térni harmónikus párkapcsolatunk, ahol megint egoistán csak magunkra gondolhatunk.

Csak egy dolog, és vacogva félek, ha rágondolok, haldokló nem szeretnék lenni. Hosszú, keserves szenvedést, se átélni, se ápolóként megélni nem kívánok. De jéghideg marok szorongatja szívem akkor is, ha a legsimább, mondatvégi pont "kitételére" gondolok.

Életünket, ezt az egyetlen és csodálatos játszmat irányító bíró sípját, mely a meccs végét jelzi, nem mi fűjjük meg.

Fercsik Marianna

- Padova (I) -

Papp Árpád (1937-2010)

SZILÁNKOK

Máté Imre, a táltos, akinek „pacsirták fészkelnek a nyelve alatt”.

A kilencvenes évek elején, mikor a Magyarok Világszövetsége

találkozóin megemlékeztem hajdani

egyetemi és nemzetőrtársam nevét,

az emigránsok jobbára szélsőségesnek, örök elégedetlennek minősítették, aki most is azt mondta, mikor hívták haza magukkal, „majd ha fegyverrel”, hiszen a magyarság újból nagy, nemzetközi komédia áldozata... Mivel jómagam is így éreztem, mentetetni próbáltam: bizonyára arra a hosszúcsövű puskára gondolt, mellyel azokon az októbertévi napokon járta a Bölcsészkar folyosóit és a főváros utcáit, s a diákbizottsági, sőt egyszer, úgy emlékszem, hogy egy parlamenti tárgyalásra is magával vitte. Verseit azonban bizonyára, hiszen némi írói rangot adtak neki; akkor már országos folyóiratokban is megjelentek, a frissiben publikált *Tiszta szívvel* hangadó versét mindenképpen, jóllehet ebben még azt remélte, ostonnal is el lehet kergetni a síneken heverő Szent teheneket...

1956 nyarára mindketten az úttörő táboroztatást választottuk a katonáskodás helyett, s a tavaszi Kolhoz körüli beszélgetések után ez a balatonszabadi közös felelősség közel hozott egymáshoz bennünket, csakúgy mint a „korán (vér)rozsdásodó ősz” eseményei, az önként vállalt nemzetőr szolgálat. November negyedike után Győrbe ment s a Nemzeti Tanácsban tevékenykedett, november közepén jobbnak látta elhagyni az országot, és csaknem negyven év elteltével küldte meg új könyvét Münchenből „fegyverropogtató örök barátság”-gal...

Közben igen keveset tudtunk egymás sorsáról, de nem rég megjelent *Vállunkon vízőzönnel* c. válogatott kötete jónéhány verse tanuskodik, hogy nem tette le soha azt a hosszúcsövű puskát... Nem tudhattam, hogy éveken át volt a Németországi Magyar Vállalkozók elnöke, külső munkatársa a Szabad Európa Rádióknak, hogy a müncheni Széchenyi Kör alapító tagja, a magyar ősvallás szakavatott kutatója, hogy 1984-ben megjelent

(Így írtok künn) irodalmi paródiáinak gyűjteménye, hiszen azokkal az itthon maradt társakkal is, akikkel „a térre dobtuk kihívó mozdulattal, / esélytelenül a felszaggatott kockaköveket, / öt oldalukon biztos jelével a halálnak” abban a nagy játszmaiban, jobbra esetleges volt az emberi, szakmai kapcsolatom...

1999-ben, amikor a magyar könyvkiadás állt Frankfurtban a Nagy Kirakodó Vásár középpontjában, hívására hajthattam föl az én csökönyös, rúgós Pegazusomat az emigránsok sátrába, hiszen – természetesen – róla is megfeledeztek a hazai szervezők, bizonyoságául annak, hogy fontosnak tartják azt, amit írtam az írógépen, melybe negyven évvel ezelőtt „végtelenített gyász-szalagot fűztem”...

Volt kollégiumunk centenáriuma küldött faxomat felolvasták az ünnepségen, azóta honosították magyar-finnugor szakos diplomáját, tagja lett a Magyar Írók Szövetségének, változatlanul „elégedetlenkedő” írásai megjelennek a hazai sajtóban. Festő feleségének, Darázs Máriának akivel öt gyereket nevelt föl az idegenségben, több önálló kiállítása volt idehaza, rendbe hozták a bágyonszovátai szülői házat.

Két héttel ezelőtti képeslapján a francia határ menti szüretükről ír, s hogy érik a füge, felesége „akvarellezik”, s „birtokukról” a túloldali hósípkás, jégpatakos hegyóriás látható. Mit válaszolhatok? Mi is szüretre készülődünk, feleségem – akit ő még arról az ötvenhatos nyárról ismer – készíti elő az édesapámtól öröklött prést és darálót, a mi fáinkon is – az egyiket Krétáról hoztam – másodszer érik a füge, s hátunk mögött az övékéhez képest bizony inkább bazaltomb, mint hegy, amelynek – mondják -- déli lejtőjéről Európa egyik legszebb panorámája tárul, az északon meg a közelmúlt történelmi sebhelye éktelenkedik, melynek gödreibe, repedéseibe idővel hint a szél néhány marék port, hogy a természet – és az emlékezet lassanként eltakarhassa, benőhesse gazzal, csenevész bokrokkal, akár az idő az emberi emlékezetet. Hacsak nem tépik fel újra újabb kitelepítettek, kényszermunkára ítélték csákánycsapásai ...

Badacsony, 2004 szeptemberében

Huszonöt év után

– egy hosszabb mérgelődés költői része –

Én 56 forradalmára vagyok,
a füstös, olajos harcos,
aki Budapest utcáin verekedett.

Aki helyett akkor is
mások ordítottak szílamokat,
mások bíraskodtak,
mások hepciáskodtak,
mások alapítottak pártokat,
kormányokat,
forradalmi bizottságokat,
mások nyilatkoztak rádiókban,
újságokban, plakátokon.

Én vagyok, aki a végén
Másoktól tudta meg,
hogy kikért és miért harcolt!

Én 56 forradalmára vagyok,
az elszánt, halált megvető harcos,
aki utolsó töltényéig kitartott,

aki helyett mások írnak történelmet
/gondosan kiszűrve minden mellézköngét/
mások tömörülnek
szabadságharcos egyesületekbe,
mások adnak ki emlékiratokat,
mások harsognak ünnepi szónoklatokat,
mások írnak verseket, cikkeket,
megható gyászos elbeszéléseket...

Én vagyok aki helyett

56-ra hivatkozva

más tartja mindig a markát!

Papírszabadság

Mit ér a szólásszabadság
alkotmányba rögzítve,
papíron,
ha senki sem mer
megszólalni,
mert okkal és joggal fél
az alattomos megtorlástól?!

**Sztányi György (1941) — Gödöllő
SZÓRÓS GYEREKEIM–XV.**

Nehéz dolog hozzászokni, hogy bármikor nyugodtan letehetem a lábam az ágyról, nem riasztok fel vele senkit, aki ijedtében beleharapjon. Legalább egy évig gyanakodva lestem, nem sértek-e meg valakit, amikor felkelek. Egy ideig azon vacakolt a párom is, hogy ne keverje össze Bence tányérját Lonciével.

Volt már gyászolni valónk, fogyott a család két lábú ága is, megismertük az úgynevezett gyászállapotot. A párom sokkal nehezebben boldogult az ilyesmivel, jobban kötődött egyes tulajdonságokhoz. Néha nekem is tűnt úgy, amikor egyedül voltam itthon, mintha hallanám, hogy „Eje!”, a párom azonban hónapokig fel-felkapta a fejét, mert ő az „Aja” megszólítást hitte hallani. Abának a tárgyai okoztak gondot, de engem annyiszor megtépzott, mert álmában léptem rá, és oly sokszor megmorgott, mivel ébren volt, amikor ráléptem az ágyból, hogy ezzel a hiánnyal képtelen voltam bármit is kezdeni. Arról nem beszélve, hogy örve és pórása máig érinthetetlen kegytárgy. Utálom a fényképet a falon, az ő képe, természetesen, bekeretezve fönt van.

*

Aba után hatalmas hiány tátongott, egyfajta tévesztés, és Lonci után szétesett egy kicsit az idő is. Biztosan eltelt a tavasz, bizonyára a nyár is, dolgoztunk, utaztunk, ahova kellett, a nagyon civilizált dolgok nem hagytak bennünk mély nyomot, de az igen, hogy a párom nagybátyjától valahova elkóborolt rosszul nevelt német juhásza. Ez a nagybáty játékos fantáziával született, és ez – lényegét tekintve – meg is maradt neki. Amikor Nérója eltűnt, már nem volt szokás farkasbundát készíteni, német juhászkutyából, az övének amúgy sem ordas színe volt, hanem olyan volt, mint a szokványos zsemle. Akkoriban a bűnügyi hírek közül azokat kedvelte a legjobban, amik vagy a szervkereskedelemről, vagy az agymosásról szóltak. Ebből következett, hogy az akkor csak majdnem 90

éves süvölvényt hiába akarták jólelkű idegenek felvenni autójukba, hogy elviszik egy darabon, ő gyalog járt mindenhova. Amikor megkérdeztük, miért mászkál annyit, közölte, hogy ő nem száll be idegenekhez, mert lehet, hogy eladják a szervkereskedőknek.

A párom – egy fokkal közelebbi rokon léte – kimondta, amit gondolt, én csak azt kérdeztem az öregtől, hogy kinek kellene az ő ezer éves szerve, amikor már az anyém sem ér annyit, hogy miatta elcsórjanak az utcáról.

Úgy tett az öreg, mintha nem értené, amit én mondok, unokahúgának azonban azt mondta, hogy olvashatja az újságban a híreket, neki van igaza.

Így történt, hogy a folyamatosan gyalogló aggastyán egyszer csak találkozott Néróval, és az eb nem ismerte meg. Régen műtötték az öregfiú szemét, akkor még nem volt rutinmunka, ezért csak erős szemüveggel látott, amit utcán persze nem viselt soha, de ragaszkodott ahhoz, hogy felismerte Nérót, de annak a tolvajok kimosták az agyát, persze, hogy nem ismerte fel a gazdit.

Néróhoz korábban beköltözött egy roppant előkelő kutya. Egy nagyon eleven terrierfajta, akit azonnal megtalált a párom a sokat emlegetett szakkönyvben. Nem valószínű, hogy kidobtak egy ilyen drága kutyát, Magyarországon nagyon ritka, sokkal valószínűbb, hogy valahonnan elkóborolt. Csodás kis jószág volt, élénk gombszemekkel, és nagyon értelmes, de a nagybátynak nem tetszett egyáltalán. Amikor én tündéri kis ribancnak neveztem, a párom felfortyant, a nagybáty pedig buzgón helyeselt. Nérót nem nagyon érdekelhették az ilyen etikai megfontolások, és a szeleburdi lányka erősen hatott rá, aminek következtében nagyon muris jószágokat hozott a világra. Egy maradt a háznál, de átkerült a szomszédhoz. Kicsinek nevezte mindenki, nehogy az új helyen ne tudjanak neki más nevet adni. Mintha a Kicsit nem jegyezte volna meg az okos kis jószág.

Kicsi szeleburdi anyukája folyton kifutott megugatni az autókat, de egyszer úgy rohant ki az úttestre, hogy egy autó elcsapta. Szegény Kicsi is elpusztult a szomszédban valami ismeretlen oknál fogva.

*

Néró egyedül maradt, és asszony híján elbitangolt.

A nagybáty eredetileg fővárosi lakos volt, de utált pesti lenni, és az egyik unokaöccsére akarta hagyni a lakását. Ennek természetes menetét nem akarta kivárni az ifjú, és a bűnügyi rovatoknak csak szélhámosági híreivel nem foglalkozó, a horrorszerű történeteket kedvelő nagybáty rábeszélésre aláírt néhány üres papírt. Aláírásai fölé remek ajándékozási szerződéseket és más fontos iratokat lehetett szerkeszteni. Kész szerencse, hogy megvolt már a Jászságban az a ház, ahova legidősebb húga, anyósom is leköltözött, hogy jó falusi levegőn élhessen, miközben albérlőt fogad a fővárosi lakásba.

Persze, hogy míg a nagybáty ácsingózott Néró után, sokkal gyakorlatiasabb húga megragadta a páromat, hogy szerezzenek egy jó kutyát, mert a házhoz kell kutya is.

Bejárták az összes kutyamenhelyet, míg egyszer csak meg nem szólította a hitvest egy néhány hónapos ivartalanított nőtény labrador, akit muszáj volt elhozni

onnan, annyira aranyos volt. Néhány hónapig szédítették a kutyt, hogy Zsófi a neve, végül anyósomnak jobban esett őt Zsókanak nevezni, tehát ebben maradtak.

Arra senki sem gondolt, hogy az összevissza-nevelés következtében Zsóka a világon senkinek sem fogad majd szót, legfeljebb a páromnak, aki kiszabadította őt a menhelyről. A párom azonban nem tartózkodik a Jászságban, hogy nap mint nap beszéljen Zsóka fejével. Zsóka valamelyest hallgat rám is, valószínűleg van valami fogalma a rokoni kapcsolatokról, mert amikor csak teheti, a nyakamba ugrik, és összenyalja a képet. Ez alkalmakkor általában csupa sár a lába, mivel a kerti csap közelében szeret tartózkodni.

Amikor eljöttünk, a zsemle színű leányka mindig sírva fakadt, és jönni akart, de mivel ezt nem tehetette, éktelen ugatást rendezett, amit messzire hallani. Annyira ordított ilyenkor, hogy a párom fontolóra vette ivartalan Zsóka és feltűnő mértékben ivaros Gida összeköltöztetését.

Erről egyelőre több ok miatt sem lehet szó. Különbben is mit kezdene Gida egy olyan Zsókéval, aki nemi átalakítása következtében olyan, mint a panelba költöztetett, fürdésre rákapott kisebbségi asszony az ura szerint: se íze, se bűze.

*

A megmaradt három fiú kutya közül kettőre, Bumbira és Gidára rájött az éjszakai sétálhatnék. Megkérdeztem, ki jön. Bernát nem ragaszkodott a mászkáláshoz, ami a januári jeges, síkos útra való tekintettel érthető is volt. Bernát amúgy is furcsa volt kissé egyes apróságokban. Ha hiteles képet akartam készíteni róla, csak messziről és titokban lehetett. Amikor szóltam neki, amit a hagyományos gondolkodású ebek odafordulással és fülhegyezéssel szoktak nyugtázni, Bernát minden nézelődés nélkül hozzám szaladt, ismeretlen okból lelapította a füleit, és a lábamnál megállva felnézett.

Így nem lehet fényképet készíteni, de ezt hiába magyaráztam neki, lökdöstem, ültettem, akármit műveltem, nem volt hajlandó kutya módon hegyezett füllel legalább egy csöppet várni. Úgy vénült meg, hogy képtelen voltam egy róla készült tisztességes felvétellel meglepni magam. Ahányszor azt óhajtottam, hogy a fülét normális állapotban tartva, rám figyeljen, ő annyiszor vágatott hozzám, és fülét lapítva közről bámult.

*

Bernát boldog volt, ha megszólítottam, rohant hozzám, és a lábamnál megállva érdeklődött, hogy mit óhajtok. Említett fülének botját sem mozdítva olykor berontott a házba, és amikor a párom ki akarta tuszkolni, hasra vágódott, miáltal mozdíthatatlanná vált. Ennek természetesen én voltam az oka, miközben az öregedő örök kölyök hamarosan el is aludt bent.

Aba haláláig bent heverészett, és az én heverőmön gondolkodott a világ dolgain, de mielőtt lefeküdt volna, mindig megvárta alájuk helyezendő takarójukat. Ide csak Lonci és Bence jöhetett, Bumbi és Gida soha, vagyis ők a demokrácia rövidebb gyufáját húzták.

A párom mérgesen mutogatta a szakkönyvet azzal, hogy egyrészt nem ezért költöztünk el a fővárosból, másrészt a farkaskutyák szeretik a telet, harmadrészt nem azért takarít, hogy ez a behemót behordja a havat.

Megnéztem a szakkönyvet. Az állt benne, hogy a német juhász mindegyik fajtája fagyűrő.

Igyekeztem elmagyarázni, hogy más tűrni a fagyot, mint szeretni; itt vagyok például én, aki tűröm a fagyot, mivel nem tudok ellene tenni, de egyáltalán nem szeretem. Ha tűröm, véleményezte a pár, akkor telente lakjam a kertben a szőrösökkel.

*

Gida minden esztelenségre kapható volt, tartotta a nyakát, vagyis tűrte a pórázt, Bumbival nem foglalkoztam. Abban biztos lehettem, hogy hiába teperném le, hogy pórázt tegyek rá, semmivel nem lenne biztosabb a velünk tartása. Ő vigyáz a kislányra, jön velünk. Jobb, hogy Bernát nem jött kopott izületeivel, úgy csúszott az út, hogy alig tudtunk menni. Gida büszkén viselte a pórázt, Bumbi elégedetten szaladgált és csúszkált körülöttünk. Én óvatosan tipegtem. Egészen megkönnyebbültem, amikor végre megláttam az aszfaltot. Közel három négyzetlábnyi tiszta terület, ahol nem csúszik.

Könnyedén oda szökkentem, és olyan gyorsan vágódtam hanyatt, hogy életemben először nem volt időm tompítani az esést. Akkorát estem, hogy még a tarkómat is beütöttem. Az aszfalt azért látszott, mert fölötte tiszta jég volt. Dühösen felpattantam volna, de meg sem tudtam mozdulni. Gidának szóltam, hogy kislányom, légy szíves vigyázz, nehogy elgázoljanak, ha erre jönne egy autó.

Nem tudom, mit értett meg ebből Gida, de míg Bumbi korához méltatlanul kölyökmód szaladgált egyik házörzőtől a másikig, a kislány, jelentőségének teljes tudatában, komolyan üldögélt a fejem mellett, és jobbra-balra tekintgetett. Éjfél után voltunk, valamelyik hétköznapról a másikra virradó éjszakán, nem jött semmi gázolásra alkalmas eszköz. Két utcalámpa között feküdtem, igen rosszul meg- illetve kivilágítva, megkülönböztető jelzés nélkül, és csak huzamosabb idő múlva voltam képes hasra fordulni. Úgy már elkészíthattam az egyik hóbuckához, és talpra kapaszkodtam.

Megköszöntem Gidának az őrzést, ő el volt ragadtatva, hogy ennyire fontos személyiség, és elindultunk hazafelé lassan, óvatosan. Az alattomos tarkóütés okozta enyhe szédülés elmúlt, de nagyon fáj a derekam környéke.

Hol voltatok eddig?, förmedt ránk a hitves. Sétáltunk, mondtam. Hiába, a tartam és a napszak szerintem nem felelt meg egymásnak. Gidáról lekapszoltam a pórázt, Bumbi is bejött, nem tudtam ellenkezni, de szerencsére lefeküdt az előszobában, így nem lehetett azonnal észlelni.

Leültem a heverőre, hogy kifűzzem a cipőmet. Pillanatokon belül kiderült, hogy még járnok a legkönnyebb, mert se állni, se ülni, de még feküdni sem vagyok képes, mivel az nekem fáj. Nagyon.

Szerk. Megj.: A tisztelt Olvasók találkozhatnak az elbeszélésben állatokkal kapcsolatban az „aki” vonatkozó névmással, amely helyesen „ami” lenne. Mivel itt az állatok emberként jönnek számításba – N.B. a valóságban sajnos az állatok sokkal emberibbek maguknál az embereknél! – az író ezért él ezzel – a nyelvtanilag helytelen – névmáshasználattal.

15.) Folytatjuk

Tormay Cécile (1876 – 1937)

A RÉGI HÁZ

(Budapest, 1914)

V.

A Kígyó-utcai könyvesbolt elől elvitte a szél a tavaszt az almafáról. Elmúlt

a nyár is.

Anna az ablaküvegnek támasztotta a homlokát. Odakintről úgy hangzott, mintha a föld alatt doboltak volna. A gyalogjárón egyenletesen kopogott az új nemzetőrség nehéz lépése. A ház is hallotta és megismételte a kapuboltozata alatt.

Ekkoriban sokszor lehetett az ablakból katonákat látni és amikor Annát Tini mamzell az Angolkisasszonyok klastrom-iskolájába kísérte, telenyomatott papirosok voltak a házak falára ragasztva. Az emberek csoportokba verődtek. A nyakukat nyújtogatták. Anna is szeretett volna megállni, de Tini leányasszony egy világért sem engedte meg.

— Tiszteletreméltó perszonának nem illik az utcasarkon ácsorognia.

A gyalogjáró szélén egy fiú állt.

— Mi van azokon a papirosokon? — kérdezte tőle Anna elmenőben.

— Háborús hírek — és a fiú fütyörészni kezdett. A túlsó szegleten egy öreg anyóka ballagott. A köténye szélével törölgette a szemét.

„Háborús hírek”... Anna az öreg asszonyra bámult és gondolatában egyszerre szomorú hangzása lett annak a két szónak.

Ebéd alatt figyelmesen nézte a nagyatyját és az atyját. Üzleti dolgokról beszéltek, közben egészen nyugodtak voltak és jóízűen ettek.

„Mindenki olyan, mint máskor”, gondolta Anna, „a háborús hírek talán nem is igazak”. — Hirtelen kiment az egész a fejéből. Az atyja éppen arról beszélt, hogy a gyerekek táncolni fognak tanulni, minden vasárnap délután, a Geramb nevelőintézetben.

— Előkelő hely, — mondotta Hubert János — a Szepes bárókisasszonyok is odajárnak, Bajmóczy septemvir leányai is. — A Bajmóczy nevet lassan és tisztelettel ejtette ki, aztán körülnézett, mintha a hatást várná.

Vasárnap Anna még mise alatt is a tánciskolára gondolt. Felállt, letérdelt, de azért nem tudott semmiről. Újjával szórakozottan kezdte utána rajzolgatni a pad támlányába vésett betűket: „Ulwing-család...” És ebbe a padba csak nekik volt szabad beleülniök, pedig ez volt legközelebb az oltárhoz.

Gál borkereskedő és a felesége ott állt a szószék alatt. Walter úrnak, a Bálvány-utcai vászonnagykereskedőnek sem volt padja. Még Hosszúék is hátrább ültek, mint ők, pedig vízimalmuk voltak és a dunai molnárok köszöntek nekik.

Anna a padok szerint osztályozta a városnegyedben az embereket. Éppen úrfelmutatáskor, mialatt kis öklével erősen verte a mellét, elhatározta, hogy az ő nagyatyja előbbre való mindenkinél.

Ulwing Kristóf ezalatt lehajtotta a fejét és alázatosan imádkozott.

Mikor Anna felpillantott, valami furcsát vett észre. A kis Kristóf, bár az oltár felé fordult, mégis oldalvást nézett. Követte a tekintetét: Hosszú Zsófin akadt meg a

pillantása. Zsófi összekulcsolt kezére támasztotta a homlokát. Csak szép arcéle látszott. Félig lehunytt szeme fölött árnyékban úsztak a hosszú, sötét pillák... Kristóf ekkor már megint lesütött szemmel, mereven ült a padban. Anna nevetni szeretett volna.

Aztán lassúakká váltak az órák, sokáig tartott, míg délután lett. A gyerekek nyugtalankodtak. Anna szemrehányóan szólt a cselédlánynak, mikor a börtopánkáit vette elő a faliszekrényből:

— Őh Netti hát nem tudod? Hiszen ma az új prunelle-stifletteket szabad fölvennem.

Almazöld cachemire-ruhája az ablakilincsen függött. A fekete bársonyköpenyke szétterítve feküdt a zongorán. Anna tavaly óta Krisztina asszony egykori szobájában lakott. A régi gyerekszoba egészen a fiúé lett. Kristóf is a tükör előtt állt. Elválasztotta a halántékán fehér fényű, szőke haját, mely olyan lágyan ugrott szét a füle fölött, mintha a szél fújta volna féloldalra. Tetszett magának és mialatt puha inggallérját kihajtotta a vállára, fütörészni kezdett. Egyszeri hallásra észben tartott minden melódiát. Olyan szépen füttyült, mint egy madár.

Füger Agostonné kiállt az udvarra. Tini mamzell lefutott a lépcsőn a gyerekek után.

— Milyen szépek — mondotta Henrietta asszonyság és összecsapta a kezét.

Hubert János mégegyszer gondosan simára pörgette a kabátja ujján a cilinderét.

A kapualjában visszhangzott a kerekek zaja. A két oszlopember benézett a kocsi iramodó ablakán.

Geramb bárónő nevelőintézete előtt, a Sebestyén tér szegletén, már három fogat állt. Egyiknek a bakján libériás inas ült a kocsis mellett. Ez felemelően hatott Kristófra. Az jutott eszébe, hogy jövő vasárnap Flóriánt is el kellene hozni.

— Aztán kezét csókoljatok az asszonyságoknak — mondta János Hubert, mialatt egy homályos helyiségen áthaladtak. A magas, fehér üvegajtó szigorú, kopár szobába vezetett. A szekrények tetején elgörbült faggyúgyertyák égtek. Barátságosan fényükben krinolinok kislányok és fehér galléros fiúk előtt Sztaviarszky lépkedett lábujjhegyen.

A szomszédszoba ajtajának két kitárt szárnya között, merev székeken urak és asszonyságok ültek. Nyeles szemüvegen át nézték egymás gyermekeit.

Kristóf egyszerre meglátta Hosszú Zsófit a nagyok között. Gábortól tudta, hogy itt lesz, de azért mégis összerezsent.

— Csókolj kezét — súgta Hubert János. A fiú olyan buzgón hajolt előre, hogy beleütötte az orrát Geramb bárónő elefántcsontszerű kezébe. A többi dámának is kezét csókolta. Mikor Zsófi elé ért, egy pillanatig gyámoltalanul bámult a fiatal leányra. Zsófi elkapta előle a kezét és hangosan nevetett.

— Mais Sophie,... — mondotta Geramb bárónő elhaló hangján és sárga kis arca mellett meginogtak a halántékfürtök. Nem volt megelégedve egykori növendékével. Kristóf megbotlott egy abroncsos szoknyában, zavarba jött és sírni szeretett volna.

A másik szobában Sztaviarszky felemelve tartotta lüster-frakkjának két szárnyát. Az egyik Bajmóczy kisasszonynak mutatta, hogyan kell meghajolni.

— Demoiselle Bertha, figyeljen kérem, — közben lengyelül morgott valamit.

Az ajtóban mozgolódás támadt. Bajmóczy septemvirné a leányához ment. Selyemruhája suhogva surlódott a padlón. Nagy és kövér volt, fejét hátraszegve tartotta és mindig lefelé nézett.

Ez még jobban ingerelte Sztaviarszkyt. Beszívta az ajkát, keresően pillantott körül.

— Demoiselle Ulwing... Mutassa meg, hogyan kell meghajolni.

— De hiszen én nem tudom még... Anna ezt nagyon halkan mondta és úgy érezte, mintha a talpát megfogta volna a padló. Csak lassan, lábujjhegyen bírt előre jutni. Fejét oldalt hajtotta, halántékfürtöcskéi a vállához értek. Keze megfogódzott kis cachemire-szoknyájában. A csendben Sztaviarszky hangja recsegett:

— Egy... kettő... complimentum.

Hubert János ezalatt ünnepélyesen ült a magas, kényelmetlen széken és szokása ellenére nem támaszkodott hátra egyetlen egyszer sem. Annának úgy rémlett, mintha elégedetten bólintott volna. Mindenki bólintott. Milyen jók hozzá valamennyien... és már indult, hogy Bajmóczy Berthához menjen. De a lengyel intett. A lecke tovább folyt.

Hétközben rosszul ment az iskolai tanulás. Kristóf kétszer kapott büntetési feladványt.

Vasárnapok múltak... a Geramb-nevelőintézet hideg, szigorú szalonjában már a gavotteot kezdték tanulni a gyerekek.

A tánclecké vége felé járt. A görbe faggyúgyertyák majdnem tövig égtek a szekrény tetején. Sztaviarszky lengyelül morgott és minduntalan a parókájához kapkodott. Bajmóczy Bertha akármerre lépett, a saját lábában botlott meg. Egyszerre sírni kezdett. A Szepes bárókisasszonyok hozzá futottak. A kis Illey Mártha, a szoba közepén állt és vásottan nevetett. Annának is nevetnie kellett. A fiúk is nevettek.

— Mes enfants... Silence! — Geramb bárónő hangja elhaló volt, az arca szigorú.

Csend lett. Bertha mérgesen törölte a szemét. Pillantása Annára tévedt.

— Mióta ő idejár, azóta megy rosszul minden.

Szepesy Clemence bólintott és felhúzta vékony orrát. De Anna ezt nem látta. Tekintete csodálkozva akadt meg az atyján. Hosszú Zsófi mellett állt, a magas, fehér ajtószárnynak dűlve. Egyik kezét apróvirágos gurguránmellénye nyílásában tartotta, a másikkal beszéd közben többször visszasimította sűrű, szőke haját, mely szép hajlással nőtt bele a homlokába. Mosolygott. Anna eddig soha sem vette észre, hogy az atyja még fiatal.

A táncleckének vége volt. Mikor Anna a gyéren világított lépcsőn lement, beszédet hallott maga mögött. A csigalépcső éppen fordult. Akik fentről jöttek, nem láthatták őt.

— A nagyatyja közönséges ácslegény volt — mondotta Szepesy Clemence.

— Par exemple, mi az, hogy ácslegény?

— Hát az — hangzott ismét onnan felülről —, aki nálunk tavaly a padlásgerendákon dolgozott.

— Igazán nem valók nemes családok közé az ilyen népek... Ez Bertha hangja volt.

Anna első pillanatban nem fogta fel, hogy kiről van szó... csak azután. Az ő nagyatyjáról mernek így beszélni? Ulwing építőmesterről? Aki az első padban ül

a templomban, aki előtt még a magisztrátus urai is levett kalappal állnak...

Hirtelen megfordult. A fentről jövők szembe kerültek vele. Egyszerre a vaskorláthoz lapultak mindannyian. Anna zsidbadtan nézett rájuk, aztán ijedt és szomorú lett a tekintete. Meglátott valamit, ami csúnya és veszedelmes volt, amit eltitkoltak előle azok, akik őt szerették. Kicsiny életében először találkozott az emberi rosszasággal: mostanig azt hitte, hogy mindenki jó... És valami hátrálni kezdett a lelkében, ami eddig válogatás nélkül, kitárt karral ment az emberek elé.

Hazamenet szótlanul ült a kocsiban. Az atya Bajmóczy septemvirékről beszélt. Most is hangsúlyozva és tisztelettel ejtette ki a nevüket. Anna szinte indulatosan nézett rá. De csak egy pillanatig fájt neki, hogy az atya is, Kristóf is olyan elégedettek. Összeharapta a fogát, már nem tudta volna nekik elmondani, amit a lépcsőn hallott. Jobban kezdte őket szánni önmagánál és kicsiny asszonyi lelkének ezzel az öntudatlan irgalmával először vette fejletlen vállára a hallgatás élő súlyát, melytől emberi nyugalom és boldogságok függenek.

5) Folytatjuk

ASSISI SZENT FERENC KIS VIRÁGAI

Fioretti di San Francesco

Fordította: Tormay Cécile
(Budapest, 1926.)

Nádudvaron, 1926-ban, nyáridőben.

NEGYEDIK FEJEZET

Miképpen ment vala Santo Jacopoba Szent Ferenc, egy beteg szolgálatára hagyván Bernardo testvér; és tőle eljövén Bernardo testvér, miképpen méne el az Angyal, hogy beszélne Elia testvérről, ki is az Angyalt meghallgatni nem akarta és ezt később

megbánta.

A Rend alapításának kezdetén, mikoron még kevés barát volt és még nem voltak foglalt helyek,¹ Szent Ferenc ájtatosságában elméne a ghaliziabeli Santo Jacopoba;² magával vivén néhány társát, kiknek egyike vala Bernardo testvér. És miközben így együttesen mentek az úton, letek egy földön, valamely szegény kórságost, kin megkönyörülván Szent Ferenc, mondá fráter Bernardonak: „Akarom fiam, hogy e kórságosnak szolgálatjára itt maradj”. És Bernardo testvér legottan alázatosan letérdelt, fejét lehajtván engedelmisséget fogadott a szent atyának és ama helyen maradt,³ míglen Szent Ferenc egyéb társaival elméne Santo Jacopoba. Elérkezvén oda és imádságban töltvén az éjtszakát, Santo Jacopo szentegyházában Isten kinyilatkoztatá Szent Ferencnek, hogy sok kolostorhelyet kell foglalnia a világon, mert hogy az ő szerzetének terjednie kell s növekednie a barátok nagy sokaságától; és a kinyilatkoztatást követőleg kezdett Szent Ferenc azon a tájon földet foglalni. És megtérvén Szent Ferenc az úton, amelyen jött, lelé Bernardo

testvért és a beteget, ki mellett őt hagyta és aki közben tökéletesen meggyógyult, miért is Szent Ferenc beleegyezett, hogy Bernardo testvér a következő esztendőben elmenjen Santo Jacopoba, miközben ő maga visszatért Spoleto völgyébe.

Egy elhagyott helyen lakozott ő és fráter Masseo és fráter Elia és velük még egynéhányan,⁴ akik valamennyien nagyon óvakodtak, nehogy Szent Ferenc imádságát megbántsák; tették pedig ezt iránta való nagy tisztességből és mert tudták, hogy Isten nagy dolgokat nyilatkoztat ki előtte imádsága idején. Történt egyszer, hogy némi napon, mikor is Szent Ferenc az erdőn imádkozott, egy szép ifjú hős, aki miként ha útra öltözött volna, jöve el a kolostor kapujához és oly sietőst és erősen zörgetett, hogy a barátok elcsodálkoztak, mert az ilyen zörgetés szokatlan vala. Masseo testvér⁵ a kapuhoz menvén megnyitotta azt, mondván az ifjúnak: „Honnan jövel te fiam, aki aligha jártál még ezen a tájon, mivel hogy olyan szokatlanul zörgettél?” Felelé az ifjú: „És hát hogyan kellene zörgetnem?” Mondá Masseo testvér: „Zörgess háromszor egymásután, azután várakozzál, míglen a fráter elmondta a *Pater noster* és hozzád kijő; és ha időközben nem találna jönni, zörgess még egyszer”. Felelte az ifjú: „Nagy sietésem vagyon és azért zörgettem olyan erősen, mert hosszú utat kell még tennem; ide pedig jövék, hogy fráter Ferenczel beszéljek; de ő az erdőn van most Isten édességének nézésében. És sehogy sem akarván őt háborgatni, tehát menj és küldd el nékem fráter Eliát,⁶ kinek egy kérdést akarnék tenni, mivel hallám, hogy felette bölcs”.

Megyen Masseo testvér és mondja Elia testvérnek, hogy menjen amaz ifjúhoz. És fráter Elia ezen botránkozik és nem akar kimenni, ekkor fráter Masseo sem azt nem tudja, mitévő legyen, sem pedig azt, mit feleljen amaz ifjúnak; mert ha azt mondaná: fráter Elia nem jöhet, úgy nem mondana igazat; és ha mondaná, hogy amaz felháborodék, nem akar jönni, úgy gonosz példát mutatna. Azon közben, hogy fráter Masseo tétovázott és késlekedett visszatérni, az ifjú még egyszer zörgetett, miképpen elsőbben; ennek utána kevés perc multával megtért Masseo testvér a kapuhoz és mondotta az ifjúnak: „Nem tartottad be az én tanításomat a zörgetésben”. Felelte az ifjú: „Elia testvér nem akar kijönni hozzám; de menj és mondd Szent Ferencnek, eljöttem, hogy beszéljek véle; de mivelhogy nem akarom őt háborgatni imádságában, mondjad tehát néki, küldené hozzám Elia testvért”. Ekkor Masseo testvér elméne Szent Ferenchez, ki arcát az ég felé emelten az erdőn imádkozott és elmondá néki az ifjú egész követségét és amit Elia testvér felelt; és amaz ifjú emberi alakban vala Istennek Angyala.

Ekkor Szent Ferenc nem mozdulván helyéről, arcát az égtől el nem fordítván, ezenképpen beszélt Masseo testvérhez: „Menj és mondjad fráter Eliának, hogy az engedelmisségnek miatta legottan menjen amaz ifjúhoz”. Hallván Elia testvér Szent Ferencnek engedelmisségre intő parancsát, igen háborodottan ment a kapuhoz és indulatában nagy hamar és zajjal megnyitván azt, mondá az ifjúnak: „Mit akarsz te?”.

Felelé az ifjú: „Óvakodjál testvér, hogy ne légy oly indulatos, mint amilyennek láttatol, mivelhogy a harag elvakítja a lelket és nem engedi látni az igazságot”. Szólt fráter Elia: „Mondd hát, mit kívánsz tőlem”.

Felelte az ifjú: „Kérdezlek, vajjon a szent Evangéliom követői megehetik-e mindazt, amit elejbük tesznek, miképpen mondá Krisztus az ő tanítványainak;⁷ kérdezlek továbbá, ha vajjon megvagyon-e engedve valamely embernek az evangéliomi szabadsággal ellenkező dolgot elébe tenni?” Felelte fráter Elia kevélyen „Jól tudom mindezt, de nem akarok néked felelni; menj a dolgodra”. Mondotta az ifjú: „Én jobban tudnék erre a kérdésre felelni, mint te”. Ekkor fráter Elia megharagudván, nagy sebességgel becsapta az ajtót s elment.

Hanem azután gondolkozni kezdett a mondott kérdés felett és szívében kételkedett és mit sem tudott megfejtetni, mert hogy lévén ő vikáriusa a Rendnek és az Evangéliomon és Szent Ferenc Reguláján túl, megparancsolta és regulába foglalta volt, hogy a Szerzetben egyetlen fráter se egyék húst, a mondott kérdés tehát mindenestől ellene fordult. Nem tudván magával tisztába jönni és egybevetvén az ifjú ékességes szerénységét és azonképpen azt, hogy mondá neki: jobban meg tudna felelni, sem mint ő maga ama kérdésre, visszatért tehát a kapuhoz és megnyitá azt, hogy az ifjút kérdezze a mondott kérdésről; ő azonban nem várta meg, mivelhogy fráter Elia kevélységében nem vala méltó, hogy az Angyallal társalkodjék. Ennek utána Szent Ferenc, kinek Isten mind e dolgokat kinyilatkoztatta, az erdőből hazatért és nagy fennhangon, keményen megfeddvén Elia testvér, mondá neki „Gonoszul teszed kevély Elia testvér, hogy elűzöd tőlünk Istennek szent angyalait, kik jönnek a mi tanításunkra. Mondom néked erősen rettegek, hogy te, a te kevélységed miatt e Renden kívül fejezed majd be életedet”. És később úgy is lőn, miképpen azt neki Szent Ferenc előzően megjövendölte; mert, hogy ő valóban a Renden kívül halt meg.

És ugyanaz napon, ugyanaz órában, mikoron az Angyal elenyészett, megjelent volt tulajdon azon alakban Bernardo testvérnek, aki visszatérőben Santo Jacopóból, egy nagy folyóhoz ért és köszöntvén őt, ezenképpen szólt hozzá az ő tulajdon anyanyelvén: „Ó jó atyámfia, Isten adjon néked békességet”. Bernardo testvér felette elcsodálkozott, látván az ifjú szépségét és örvendezvén szülőföldje nyelvén, az ifjú békés köszöntésének hallásán és víg arculatának látásán, kérdé: „Honnan jövel, jó ifjú?” Felelte az Angyal: „Ama helyről jövök, hol Szent Ferenc lakozik és azért tértem oda, hogy véle társalkodjam, de nem társalkodhattam véle; mert hogy ő az erdőn istenes dolgok felől elmélkedék és nem kívántam őt háborgatni. És ugyan a helyt lakik fráter Masseo és fráter Egidio és fráter Elia is; és Masseo testvér megtanított, miképpen kell a kapun szerzetesek módjára zörgetni; és Elia testvér, ki elsőbben nem akart felelni kérdésemre, annak utána megbánta ezt és hallani és látni kívánt, de már elkésett”.

E szavaknak utána mondá az Angyal fráter Bernardonak: „Miért késel által menni e vizen”. Felelte Bernardo testvér: „Mert félek a mély víz veszedelmétől, melyet imhol látok”. Mondja az angyal: „Menjünk által együtt és ne félj”; és kézenfogva őt, szemnek egy pillantása alatt a víznek túlsó partjára vetette. Ekkor Bernardo testvér felismerte, hogy az ifjú csakis Istennek Angyala lehet és nagy tisztességgel és örvendezéssel, hangos szóval mondá: „Ó Istennek

áldott Angyala, mondd mi a te neved?” Felelte az Angyal „Miért kérdezed az én nevemet, amely nevezhetetlen?”⁸ Mondván ezt az Angyal elenyészett, nagy vigasztaltan hagyva Bernardo testvér, ki is mind az útát vígsággal örvendezve járta. És elméjében megjegyezte a napot és órát, melyben az Angyal neki megjelent. S mikor eljutott a helyre, hol Szent Ferenc mondott társaival lakozott, minden dolgokat sorjára megjelentett, ahogyan azok történtek. És ekkor amazok is bizonyosságot vőnek, hogy egyazon Angyal, egyazon napon és órában, neki és nekik is megjelent; hála legyen érette Istennek. Amen.

¹ Foglalt helynek azidőben a kolostorok számára foglalt helyeket nevezték a szerzetesek.

² San Jacopo alatt, Santiago de Compostella spanyol város értendő, mely a középkorban búcsújáró hely volt. Szent Ferenc 1214-ben járt ott; Bernardo testvér pedig 1216-ban küldötte oda.

³ A hagyomány szerint Logrono városában, az Ebro partján a Pireneusok tövében.

⁴ E hely minden valószínűség szerint a Perugia és Gubbio között fekvő farnetoi kolostor volt.

⁵ Masseo testvér, Szent Ferencnek választott társa. (Lásd 10. fejezetben.)

⁶ Fráter Elia, ki valóságban Assisiből származott, de akit a XIII. század írásai még: a cortonabelinek neveznek, 1211-ben lépett a Rendbe és 1217-ben mint tartományi főnök Siriába küldetett, honnan Szent Ferencel 1220-ban tért vissza Itáliába és a Rend generálisa lőn. — Amaretto barát nevét váltakozva: fráter Eliának és röviden: fráter Lianak is írja. E könyv fordítója csak az Elia nevet használja.

⁷ Lukács X. 8.

⁸ Az eredeti szöveg szerint: „Miért kérdezed az én nevemet, amely csodálatos.” Meglepő szépségéért és mélységéért e könyv fordítója itt átvette a „Némi írások” írójának szavait, ki az angyal nevét nem csodálatosnak, de *nevezhetetlennek* mondja.

NEMZETI ÜNNEPÜNKRE

Március 15.-re

1848. március 15.*****

© Szitányi György:

ÁLMOK KELHETNEK VALÓRA

– hangjáték –

(Elhangzott 2001. március 15-én a gödöllői Pelikán Rádió ünnepi adásaként)

(Zene, alatta indul a szöveg, a zene lassan halkulva kiúszik.)

A zene alatt különböző hangsúlyokkal és igemódokban emberek egy szót ismételve: szabadság. A hangzavarból kihallani a Filozófust)

FILOZÓFUS (a zenében kibontakozik): Szabadság? Felismert szükségszerűség, semmi más.

KLERIKUS (nem erre reagál, tárgyyszerű): Az emberi szabadság szükségképpen tárgya mind a filozófiai, mind a teológiai embertannak. Az ember pedig alapvetően különbözik minden más isteni teremtménytől, hogy nyitottak a lehetőségei, és ezért az a feladata, hogy maga valósítsa meg lényegének kifejezését.

FILOZÓFUS: Az ember abban különbözik minden mástól, hogy képes felismerni az elkövetkező szükségszerűségeket.

POLGÁR: Rebellió? Felfordulás! *(elborzad:) Kossuth...*

FILOZÓFUS *(töpreng)*: Mire volna jó tudni a jövőt? Felismert szükségszerűség...

POLGÁR: Miért kell mindig a múltról beszélni?

FILOZÓFUS: A múlt a jelen anamnézise: kórelőzmény. Haszontalan és nevetséges. A jövő azonban a jelen szükségszerű következménye.

KLERIKUS: Ha az ember nem élne szabadságával, emberi lényegéről mondana le. Szabadságunkban áll választani Jó és Rossz között.

FILOZÓFUS: Isten? Igen, Isten adott szabadságot, a szabadság felszabadulás a halál és a földi hatalmasságok alatti szolgaságból.

POLGÁR: A hatalmasoktól való félelmet a szabadság hiánya okozza, azt hiszem.

PETŐFI: Föl, föl, barátom, drága minden perc,
A föld futócsillagjai vagyunk,
Csak addig élünk, míg leszaladunk;
Maholnap a bíró előtt lehetsz.
Föl, föl, barátom, illeszd össze lantod,
Leheld beléje búbanatodat,
Hisz a költő, ha a legfájóbb hangot
Sohajtja, akkor a legboldogabb.
Dalold el mind, mivel szived teli,
PETŐFI *(folytatja)*:
S minden hang, amely ajkadon kijő,
Lelked darabja legyen... oly dicső
Kín és gyönyör között elvérezni!

(Zene. Ha lehet, legyen kiérezhető, hogy a forradalom elején vagyunk. A zene végén éles vágással indul a szöveg.)

SZÉCHENYI: 1848. március 15-én

Egy lengyel és Kossuth hordják a gyúlékony anyagot a tűzre. Mit lehet tenni? Batthyány Lajost és Kossuthot kell támogatni.

A Ferenc Károlyon Bécsbe. Én hosszú tollal a kalapomon. Lelkesedés! Akár egy méhkas! „A heréknek végük! C'est la fin de l'histoire” (Sze la fen dö l'iszoár). Én egy kéziratot javaslok, melyet a császárnak alá kell írnia, és István főherceget ki kell neveznie.

A Jägerzeilén szállunk ki. Az egésznek rebellió-színezete van. Kossuthot egzaltált bécsiek, lengyelek és itáliaiak ölelgetik, virággal koronázzák. Én egy kocsiban ülök Madame Kossuthal, aki reszket.

„OLLY CSEND & REND VOLT... SENKI SEM LOPOTT.” Ezt mondják; és örvendeznek!!! Elrémülök... mert ez bizonyosága annak, hogy még a tolvajok sem kalkulálnak... hanem ők is fanatizálva vannak!

Mivelhogy Bécsben az atmoszféra Batthyány és Kossuth vélekedésének kedvezett, a kéziratot átvették. FELELŐS MINISTERIUM etc. (et cetera) Batthyány mint miniszterelnök---

(Zene. Néhány ütem múlva halkul, de hallható a következő szöveg végéig.)

KOSSUTH: Uraim!

Mint a magyar szabadság hírnökei üdvözljük Magyarhon szabadságának napját. Oly nemzet közepette, mely a szabadság iránti lelkesedés végett semmi ösztönzésre, semmi ingerlésre nem várt – ily népnek közepette midőn az eseményekben maga az Isten szól, röviden szólok Magyarhon szabad polgáraihoz.

Megjöttünk Bécs falai közül, hol az abszolutizmusnak századokon keresztül tartogatott rendszere összedőlt. Testvéri szeretettel fogadtattunk azon nép által, mely a szabadság kivívásának tettére Pozsony falai közül kapta a biztató szót.

A mi közalgésünknek híre Ausztria számára az alkotmány megadásának perce volt. A magyar megtartotta s megtartja e nehéz napokban is hűségét a király iránt, s a király nevében István főherceg, teljes hatalommal felruházott királyi helytartó fogja a felelős magyar minisztérium által Budáról kormányozni az egész országot.

És íme, itt azon férfiú, Batthyány Lajos gróf, kit a nemzet kívánsága következtében a király akarata is kinevezett a nemzet első felelős minisztériuma elnökévé.

Mi más törvényeket Bécsből nem hozánk, nekünk más törvények Bécsből nem kellettek.

PETŐFI: Reszpublika, szabadság gyermeke
S szabadság anyja, világ jótevője,
Ki bujdosol, mint a Rákócziak,
Köszöntelek a távolból előre!

PETŐFI *(folytatja)*:

Most hódolok, midőn még messze vagy,
Midőn még rémes átkozott neved van,
Midőn még, aki megfeszíteni
Kész tégedet, azt becsülik legjobban.

Most hódolok, most üdvözöllek én,
Hisz akkor úgy is hódolód elég lesz,
Ha a magasból ellenidre majd
A véres porba diadallal nézsz.

Mert győzni fogsz, dicső respublika,
Bár vessen ég és föld elédbe gátot,
Miként egy új, de szent Napóleon
Elfoglalod majd a kerek világot.

*(A zene a szöveg végén kezdődik. Lehetőleg
toborzószerű, mert bevezeti a következő részt.)*

ARANY: Süvegemen nemzetiszín rózsá,
Ajakomon édes babám csókja;
Ne félj, babám, nem megyek világra:
Nemzetemnek vagyok katonája

Nem kerestek engemet kötéllel;
Zászló alá magam csaptam én fel:
Szülőanyám, te szép Magyarország,
Hogyne lennék holtig igaz hozzád!

Nem is adtam a lelkeket bérbe,
Négy garajcár úgyse sokat érne;
Van nekem még öt-hat garajcárom...
Azt is, ha kell, hazámnak ajánlom.

Fölnyergelem szürke paripámat,
Fegyveremre senki se tart számot,
Senkié sem, igaz keresményem:
Azt vegye hát el valaki tőlem!

Olyan marsra lábam se billentem,
Hogy azt bántsam, aki nem bánt engem:
De a szabadságért, ha egy íznyi,
Talpon állok mindhalálig víni.

PETŐFI: Mi ne győznénk? Hisz Bem a vezérünk,
A szabadság régi bajnoka!
Bosszuálló fénnel jár előttünk
Osztrólenka véres csillaga.

Ott megy ő, az ősz vezér; szakállá
Mint egy fehér zászló lengedez;
A kivívott diadal utáni
Békességnek jelképe ez.

JÓKAI: Az első huszár nyargal a városon végig.
S a mint végignyargal, felhangzik nyomában
az a visszagondolhatatlan, leírhatatlan kiáltás, amit
csak akkor fog mégegyszer hallani Isten, mikor az
arkangyal trombitája azt fogja harsogni: „feltámadás!”
mikor az újaébredők myriádjai lerázzák magukról a
földet, mely alatt átszunnyadták a századok
rémálmait, mikor a gyöngéknek ereje villámmá nő, s
az erők hatalma füstté oszlik, mikor lelke támad
minden rögnek, s a föld egész felszíne egy élő
tömeggé válik, melyből egy csillagokig ható zengés
harsogja az egyik sarktól a másikig: hozsánna!

VAJDA: Körültünk vagy tíz ellenség,...
Hát hiszen csak hadd legyen!
Megint te lélsz a legelső
A népek közt – nemzetem!
Dicső leszesz és hatalmas
Úgy, mint ezer év előtt,
Mikor Árpád ősapánk tíz
Ellenséget megtörött.

(Zene. A végére szól Petőfi)

PETŐFI: Fényesebb a láncnál a kard,
Jobban ékesíti a kart,
És mi mégis láncot hordtunk!
Ide veled, régi kardunk!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

A magyar név megint szép lesz,
Méltó régi nagy híréhez;
Mit rákentek a századok,
Lemossuk a gyalázatot!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

SZÉCHENYI: Batthyány Lajos felolvassa minisztereit. Az
én nevemnél a legnagyobb taps! Megsemmisülve
érezem magamat. Most aláírtam a halálos ítéletemet...
Mindenki gratulál nekem. Babarczy legalább őszinte.
Ezt mondja: „Én bánom, hogy excellenciád belé állott
a minisztériumba, mert a kormány ezzel most talán
nyer némi stabilitást.

SZÉCHENYI *(folytatja:)*
Három órakor kerületi tanács, félhétkor ismét...
Megjelenik Deák, sokat beszél, de jól.

PETŐFI: Szabad sajtó!... már ezentul
Nem féltelek, nemzetem,
Szivedben a vér megindul,
S éled a félholt tetem.

Ott áll majd a krónikákban
Neved, pesti ifjúság,
A hon a halálórában
Benned lelte orvosát.

Míg az országgyűlés ott fenn,
Mint szokása régóta,
Csak beszélt nagy sikertelen:
Itt megkondult az óra.

S fölmenénk az ős Budába,
Fölrepültünk, mint sasok,
Terhünkötől a vén hegy lába
Majdnem összeroskadott.

A rab író oly örömmel
S diadallal hoztuk el,
Aminőt ez az öreg hely
Mátyás alatt ünnepelt! –

Magyar történet múzsája,
Vésd ezeket kövedre,
Az utóvilág tudtára
Ottan álljon örökre.

(Zene)

KOSSUTH: Kedves lelkem, angyalom!

Ceglédre négy órákor értem, hat órákor már egy háromszáz főből álló, fegyveres gyakorlott csapatot útnak indítottam Pestre. Holnap reggel ugyanonnan háromezer ember és százötven lovas megyen vasúton Pestre.

E percben érkeztem Kőrösre. Itt a nép mondhatlan lelkesedéssel fogadott. Ahol kell, lelkesíték – ahol kell, parancsolok.

Reményem, a Tiszáig vagy tizenöt-húszezer embert összeszedek, s ezeket helységenként nyomban küldöm Pestre.

Aztán a Tiszán túl addig meg nem állok, míg százezer emberem nem lesz egy táborban. Azzal aztán tömegben nyomulok előre.

Ne félj, angyalom – megáld az Isten. De azon egyet tedd meg – irántami szeretetedre kényszerítelek – nyugodalmamért, hogy távozz Pestről a mondott helyre, mert a gaz ellenség képes volna családomat kezesül lefoglalni működésem elzabbasztására.

VAJDA: Kik hú fiai vagytok e hazának
Kik éltetek érte, és meghaltatok,
Hallgassatok rám, élők a hazában!
S ti sírokban – halhatatlanok!
Hozzátok szól e jó édes anyának
Legszegényebb, legszeretőbb fia,
Hallgassatok rám! – az igaz könyörgést
Istennek meg kell hallgatnia!

Én, ki a véremet könnyekbe sírom
- Ki ne siratna haldokló anyát? –
Ki szánná vérét, anyjától vett vérét,
Ha megmenthetné a halót magát?
Én, aki virrasztok a haldoklónál,
Mig jönnek a félelmes éjjelek,
Én elhagyottan könyörgök hozzátok:
Testvéreim, jertek, segítsetek!

Csak nézzetek ki a sötét éjjelbe!
Ott leskelődnek a szörnyetegek;
Üzzétek a gyávát el... hisz ébren
Nem néznek farkasszemet veletek!
Oh, keljetek fel! Ily viharos éjben,
Ily vészes éjben ne aludjatok!
Az éjnek álmdarait nézzétek!...
- Vagy a sötétben megvakultatok?

Hát aki lát, remél, hát aki érez,
Kétségbeessék a veszély fölött?
Ki a hazáért ontaná el vérét,
Bánatba haljon el – gyávák között?!

Testvérek! Még nem mostoha-anyátok
E szép haza, jertek, segítsetek!...
Oh jöjjetek, mert nem lesz majd anyátok!...
S fogtok-e aztán élni, gyermekek?!

SZÉCHENYI: Azt mondom Deáknak: „Egy bizonyos, hogy minket vagy fent vagy lent felakasztanak” és ebbe úgy csöppenek, mink Pilátus a Credóba (Kredóba).

A kerületi ülésen Kossuth megpirongatja Lajos főherceget... azt mondja: vérontás nélkül nem fog menni.

Éjféli. Az imént jövök a minisztertanácsról. Minden reményem szertefoszlott. Ha Isten nem segít, úgy az 1780 – 90-es francia forradalom ahhoz képest, ami nálunk ki fog fejlődni, ártatlan vígjátéknak, bohózatnak fog feltűnni.

Kossuth fegyvereket követel az ifjúságnak. Teleki Laci ezt mondja: „Én, ha lemegyek Pestre, lázítani fogok”. Deák kijelenti, hogy beteg, nem tud Bécsbe menni. – Pázmándy és Eötvös Pepi fontolgtatják a szakadék mélységeit, melybe bizonyosan zuhanunk. Batthyány Lajos ünneplőbe öltözik, és estélyre megy!

Batthyány és Kossuth pökhendiek.

(Zene)

PETŐFI: Ezernyolcszáznegyvennyolc, te csillag,
Te a népek hajnalcsillaga!...
Megviradt, felébredt a föld, fut
A hajnaltól a nagy éjszaka.
Piros arccal
Jött e hajnal Piros arca vad sugára
Komor fényt vet a világra;
E pirulás: vér, harag és szégyen
A fölébredt nemzetek szemében.

Szégyeneljük szolgáságunk éjét,
Zsarnokok, rátok száll haragunk,
S a reggeli imádság fejében Istenünknek vérrel
[áldozunk.]

Álmainkban
Alattomban
Megcsapolták szíveinket,
Hogy kioltásuk életünket,
De maradt még a népeknek vére
Annyi, ami fölkiált az égbe.

Nagy idők. Beteljesült az Írás
Jóslatja: egy nyáj, egy akol.

(Zene úszik a szöveg alá)

Egy vallás van a földön: szabadság!
Aki mást vall, rettentőn lakol.
Régi szentek
Mind elestek,
Földült szobraik kövéből
Új dicső szentegyház épül,
A kék eget vesszük boltozatnak,
S oltárlámpa lészen benne a nap!

(A zene változik, békés lesz, és halkán megmarad a szöveg alatt)

POLGÁR: Aludjál hát, szép természet,
Csak aludjál reggelig,
S álmodj olyakat, amikben
Legnagyobb kedved telik.

Kedvesem, te űlj le mellém,
Űlj itt addig szóltanúl,
Míg dalom, mint tó fölött a
Suttogó szél, elvonúl.

POLGÁR *(folytatja):*

Ha megcsókolsz, ajkaimra
Ajkadat szép lassan tedd,
Föl ne keltsük álmából a
Szendergő természetet.

(A zene erősödik, de nem nyomja el a szöveget)

PETŐFI: Respublika, szabadság gyermeke
S szabadság anyja, világ jótevője

FILOZÓFUS *(elismeréssel):* A felismert szükségszerűség
szülője... Minő eszme!

KLERIKUS *(lelkesen magyaráz):* Az ember nyitott
lehetőségeket kapott. Önmagának feladata, hogy
maga valósítsa meg történelmi esélyeit. A szabadság a
megváltás gyümölcse, a lélek kibontakozása.

FILOZÓFUS *(önmagát is meglepi a következtetés):*
Mégis a szükségszerűségek kovácsolják az ember
bilincseit. A rend...

POLGÁR *(álmodozva, de ritmust tartva):* Jöjj el,
szabadság, te szülj nekem rendet...

PETŐFI: Szabadság, szabadság anyja...

FILOZÓFUS: Álmodhatnak valóra: szabadság.

POLGÁR: Jó szóval oktasd...

FILOZÓFUS: A szent szó: szabadság.

*(A zenébe belemosódik a szöveg, a zene elnyomja,
végül kitart, és vége)*

POLGÁR: Játsszani is engedd, szabadság...

KLERIKUS *(szeretettel):* Szabadság, szabadság...

FILOZÓFUS *(belevész a zenébe):* A megmért szabadság
a rend szülője...

*(A zene – remélhetőleg indulóféle – harsog egy
darabig, majd kiúszik)*

Két másodperc csend után: VÉGE

LEKONF: Kedves hallgatóink, Álmok kelhetnek valóra
címmel a Pelikán Rádió március tizenötödikei műsorát
hallották Gödöllőről, a 93,6 MHz-en. Korabeli
írásművekből írta és szerkesztette: Sztányi György.
Közreműködött: Zenei szerkesztő:
Rendezte: Sztányi György.

Forrás:

Az *Osservatorio Letterario* 2005. február 01-i magyar nyelvű
online melléklete:
<http://xoomer.virgilio.it/bellelettere1/almokkalval.htm>

ESSZÉ

Madarász Imre (1962) — Debrecen

Kazinczy és Pellico: párhuzamos börtönkrónikák

A Fogságom naplója és a Börtöneim

Kazinczy Ferenc *Fogságom naplója*
és Silvio Pellico *Börtöneim (Le mie
prigioni)* című könyvének, a
magyar és az olasz irodalom

leghíresebb börtönkrónikáinak összehasonlítását egész
sor szempont, körülmény, „párhuzam és kereszteződés”
indokolja.

Az írók azonos korban éltek – Kazinczy 1759 és 1831,
Pellico 1789 és 1854 között – és ugyanazon Habsburg
birodalom fennhatósága alatt (Pellico élete
legfontosabb szakaszában). Mindketten vezető-szervező
szerepet játszottak hazájuk irodalmi életében. Kazinczy
„irodalmi diktátor”-ként való emlegetése – kivált az
1811 és 1819 közti nyelvújítási harcok vonatkozásában
– egyenesen közhely az irodalomtörténet-írásban.¹ A
piemonti, saluzzói („il Saluzzese”) Pellico az olasz
romantikus mozgalom vezéralakja volt mint a rövid
életű, de annál jelentősebb milánói Il Conciliatore
folyóirat főszerkesztője 1818. szeptember 3. és 1819.
október 2. között.²

Mind a ketten – a Tizenkét pont szavaival élve –
„politikai statusfogyók” lettek. Kazinczyt, mint
köztudott, a magyar köztársasági mozgalomban,
ismertebb nevén a Martinovics-összeesküvésben való
részvételéért tartóztatták le Alsóregmecen 1794.
december 14-én, és a híres „2387 napos fogság”
 („hetedfél esztendő”) – budai (1794–1795), brünni
(spielbergi, 1795. október. 7.–1798. június 21.),
obrovići (1796–1799), kufsteini (1799–1800) és
munkácsi (1800–1801) raboskodás – után 1801. június
28-án szabadult.³ Pellico a Carbonari-„vendita”
résztevőjeként került letartóztatásba Milánóban 1820.
október 13-án (a „szomorú pénteken”), ezt követően a
milánói Santa Margherita várbörtönben, 1821-ben a
(főleg Casanova szökése nyomán elhíresült) velencei
Ólombörtönben, a Piombiban, végül, legtovább, 1822-
től szintén Spielbergben raboskodott: először halálra,
majd tizenöt esztendei „kemény börtönre” (carcere
duro) ítélték (éjjeli lábvassal stb.); „császári
kegyelemmel” 1830. szeptember 17-én bocsátották
szabadon, a Kazinczyénál is jóval hosszabb, mintegy tíz
évi rabság után.⁴

Kazinczy a *Fogságom naplóját* hosszú évekkel a
börtönélmények után, 1828-ban emlékei és feljegyzései
 („szálló papírszeletek”) alapján írta meg, de nem
publikálási célból; mondhatni, „családi használatra”
hagyta rá Toldy Ferencre; posztumusz jelent meg: egy
részlete 1848-ban (az Országgyűlési Emlényben), első
teljes kiadása azonban (Alszeghy Zsolt gondozásában)
csak 1931-ben, azaz több mint száz évvel megírása
után.⁵ Pellico ellenben a *Börtöneimet* szinte rögtön
kiszabadulását követően („1831 nyaratól”) Torinóban
alkotta meg, és „azon melegében”, 1832-ben

(„augusztus és október vége között”) megjelentette a torinói Bocca könyvkiadónál.⁶

Érdekes, ellentmondásos viszonyítást kínál, hogy mind a magyar, mind az olasz szerző írt egy másik önéletrajzi művet is. Kazinczy a *Pályám emlékezetét* „1816-ban kezdte el írni, befejezni már nem tudta”; először 1828-ban (a Tudományos Gyűjteményben), „teljesebb változat”-ban 1880-ban, a „lehető legteljesebb szöveg” közzétételének szándékával 1943-ban látott napvilágot.⁷ Pellico még a harmincas években belekezdett egy *Autobiografiába*, mely azonban cenzori tilalom miatt nem jelenhetett meg, és meg is semmisült (nem egészen világos, hogy szerzői szándék vagy szerencsétlen tüzeset következtében): megmaradt tizenkét fejezete – a hazatérés utáni és a remekmű megírása körüli évekről – mint „Kiegészítő fejezetek” (Capitoli aggiunti) a *Börtöneim* függelékeként jelent meg 1843-ban, a Latour-féle francia kiadásban, francia nyelven (fordításban, az eredeti olasz változat csak 1932-ben került elő Párizsban, a Bibliothèque Nationale-ban, A. Bédariada jóvoltából).⁸

Ha a két könyvcímet hasonlítjuk össze, azonnal feltűnik, mint közös vonásuk, a személyesség, az alanyiség, az „én” hangsúlyozása, szétválaszthatatlan egységben azzal, ami a személyiséget korlátozza és kínozza, a fogsággal, a börtönökkel.

Ami a műfajt illeti, Kazinczy egy meglehetősen újkeletű szépirodalmi „genus”-t választott, a művészi igénnyel megírt napló pár évtizedes múltra tekinthetett vissza Európában (Itáliában a maga nemében az első Vittorio Alfieritől származik, az 1774–1777 közti évekből⁹). Kazinczy fogságnaplója „igazi” napló (benyomását kelti), dátumokkal, helységnevekkel, még magyarázó-illusztráló rajzokat is tartalmaz. A Pellico választotta műfaj, az önéletírás sokkal hosszabb hagyományokkal bírt, kivált Itáliában (elég Benvenuto Cellini reneszánsz-kori, tizenhatodik századi hírneves önéletrajzára utalni), legnagyobb és legközvetlenebb irodalmi előzménye azonban – újfent – a piemonti „földi”, Alfieri *Vitája* volt.¹⁰

Naplóhoz illően Kazinczy – kivált saját „fentebb stílusához” képest – „alacsonyabb”, köznapibb, az élőbeszédhez közelebbi stílust használ, esetenként vulgáris szavakkal, fordulatokkal („a marha Németh”, „Laczkovics összeb...ta az ily bírók lelkeiket”, „kövérseggű papnak la”, „b...m a feje lelkét”, „marhaságait elhallgatván” stb.).¹¹ Úgyszintén a „realizmus”, a dokumentarisztikus hitelesség igényét tükrözi a *Fogságom naplójában*, hogy a szereplőket „eredeti nyelven” beszélteti: a magyar mellett latinul, németül, franciául, szerbül, szlovákul. E „soknyelvűség” miatt nehezebb olvasmány, mint a *Börtöneim*, jóllehet Pellico nyelvezete emelkedettebb, „irodalmibb”, választékosabb, körmondatokban, idézetekben, hivatkozásokban, kulturális információkban gazdagabb. Mindkét börtönhistoria bővelkedik párbeszédekben, amelyek fokozzák drámaiságukat.

A *Fogságom naplója* is, a *Börtöneim* is a tanúságtétel szándékával íródott, csak hogy másféle értelemben és másféle módon. Az első az elbeszélő és nemzete életének eseményeit dokumentálja, s noha Szilágyi Márton figyelmeztet, hogy „igencsak óvatosan kezelhető történeti forrásként”¹², sem Kazinczy börtönéveiről, sem a magyar jakobinusok kivégzéséről

nem áll rendelkezésünkre megbízhatóbb irodalmi dokumentum. A *Börtöneim* – Mimmo Sterpát idézve – „hitvallás” (atto di fede)¹³, és pedig mindenekelőtt vallási, keresztény értelemben. Bibliai idézettel kezdődik (Jób könyvéből vett mottóval), és valláserkölcsi ars poeticáját már első, bevezető soraiban kinyilvánítja: „Hiúságból írtam-e ez emlékiratokat, csak hogy magamról beszéljek? Óhajtom, hogy ne legyen úgy; és amennyiben az ember ítélhet magáról, azt hiszem, hogy jobb szándékaim voltak: – azon óhaj vezérelt, hogy feltárván szenvedett szerencsétlenségeimet és megvigasztalódásaimat, amelyek a legnagyobb sorscsapások közepett is elérhetőnek találtam, egy-egy nyomorultat megvigasztaljak; szándékom volt tanúságot tenni arról, hogy hosszas gyötrelmeim között sem találtam az emberiséget oly igazságtalannak, bocsánatra oly méltatlannak és derék egyénekben oly szegénynek, mint amilyenek általában hirdetik; fel akartam hívni a nemes szíveket, hogy nagyon szeressenek és ne gyűlöljenek egy halandót sem, de gyűlöljék engesztelhetetlenül az alacsony tettetést, a gyáva meghunyászkodást, a csalárdságot és minden erkölcsi aljasságot; – újra akartam hangoztatni egy nagyon ismeretes, de vajmi sokszor feledett igazságot: hogy a vallás és a filozófia, mindkettő egyaránt, erélyes akaratot és higgadt ítéletet kíván, és hogy e két föltétel hiányával nincs sem igazság, sem erkölcsi méltóság, nincsenek szilárd életelek sem.”¹⁴ „Fele útja” táján, a LXVI. fejezetben a szenvedés embernemesítő volta mellett tesz hitet: „A szerencsétlenség nem alázza meg az embert, ha előbb el nem aljasult, hanem inkább fölemeli; hogyha az Isten szándékaiba be tudnánk hatolni, gyakran átlátnók, hogy többször sajnálatraméltóbbak a győzők a legyőzötteknél, a vigadók a szomorkodóknál, a gazdagok a földhözragadt szegényeknél; különösen tekintetreméltó az a barátság, melyet az Isten-ember a szerencsétlenek iránt tanúsít; dicsekednünk kellene szenvedésünk keresztjével, mert isteni vállak is hordtak keresztet.”¹⁵ Zárósortai pedig a gondviselés-hitet summázzák áldáskérően: „Oh! elmúlt fájdalomaimért és jelen boldogsáromért, valamint mindazért a jóért és rosszért, mi még fönn van tartva számomra, legyen áldva a Gondviselés, melynek az emberek és a dolgok, akarva, nem akarva, csodálatos eszközei, hozzá méltó célokra.”¹⁶ Kazinczy felvilágosult szkepticizmusa¹⁷ távol áll Pellico mélyen megélt katolicizmusától, mely annál inkább rokon Alessandro Manzoni történelmi regénye, *A jegyesek* („a Gondviselés eposzeiája”) és Vincenzo Gioberti „neoguelf” értekezése, *Az olaszok erkölcsi és polgári elsőségéről* világnézetével, mely utóbbi művet szerzője éppen Silvio Pellicónak (az „isteni Silviónak”) dedikálta.¹⁸

Tudva, hogy mindkét irodalmár hazafias-politikai okokból szenvedte el a hosszú börtönbüntetést, meglepheti az olvasót, hogy éppen erről, az általuk elbeszélte szenvedéstörténet okairól, politikai tevékenységükről nem szólnak: a *Fogságom naplója* és a *Börtöneim* egyaránt apolitikus művek. Noha mindkettőnek a cselekménye a szerző-elbeszélő-főszereplő letartóztatásával kezdődik, ennek miértjéről – részben bizonyosan a cenzortilalmak miatt – hallgatnak. A *Fogságom naplója* kihallgatási („kérdőre vonatkoztatási”) jeleneteiből még kiderül valami (kevés) az őrizetbe vétel indítékairól¹⁹ (szemben a *Pályám*

emlékezetével, mely a börtönlesztendőket külhoni utazásnak állítja be); ám Pellicónál az I. fejezet első bekezdése az alábbi furcsa hasonlattal indokolja a „műegész” politikamentességét: „1820. október 13., pénteki napon fogtak el engem Milánóban és Santa-Margheritába vittek. Délután három óra volt. Ezen és a következő napokon hosszas vallatás alá fogtak. De erről nem szólok. Úgy teszek a politikával, mint egy szerelmes, kivel szépe rosszul bánt s ki azért komolyan elhatározta, hogy magára hagyja: én is mellőzöm a politikát és másról beszélek.”²⁰

Nemcsak a politikai szenvedély, de mindenfajta gyűlölet és bosszúvágy idegen a két börtönkrónikástól. Fogságba vetőiket és fogvatartóikat, kihallgatóikat, bírálókat, börtönőreiket sem átkozzák, karikírozzák, sőt, humanista szemük bennük is az embert, a felebarátot, az érző lényt fürkészi. A huszadik századi totalitarizmusok brutális embertelenségéhez képest meglepően szívélyesnek tűnik, hogy Kazinczyt Novák kapitány „megkövette, hogy a láncot lábára kénytelen tétetni”, „pronotar. Mikos László” a foglyot „Domine Preillustris”-ként, „consil. Bay Ferenc” „édes öcsémuram”-ként, „vicepalat. Berzeviczy András „Domine spectabilis frater”-ként szólítja meg.²¹ A „két szürke köpönyegű katoná”-t, aki azt a helyet őrizte, ahol „magyarok kíznatnak” Kazinczy „Pajtás!”-nak szólítja, hozzátéve egyikükről: „Tót vala a legény; de azt is hazám nevelte.”²²

Pellico keresztény-humanista emberszeretetének legemlékezetesebb teremtménye Schiller, a svájci eredetű, „pór szülőktől származó” börtönőr-káplár, akiből „saját szavai szerint – „a sors gúnyt űzött, midőn egy nagy férfiúnak nevét adta neki”, ráadásul a szabadság költőjének nevét. Az LVIII. fejezetben Schiller visszautasítja a „jó ember” megszólítást, mondván zordul: „Nem vagyok jó ember.” A következő fejezetben már ilyen beszélgetés zajlik le Pellico és közte:

„– Kedves Schillerem, – mondám, megszorítva kezét – hiába tagadja, tudom, látom, hogy ön jó ember, s ha már ilyen nyomorúságra jutottam, hálát adok Istennek, hogy önt adta örömül.

Meghallgatta szavaimat, fejét rázta s aztán megdörzsölte homlokát, mint akinek alkalmatlan gondolatai vannak, s így szólt:

– Én rossz vagyok, uram; esküt tettemek velem, melyet sohasem fogok megtörni. Minden fogollyal születésére való tekintet és elnézés nélkül kell bánnom, semmi visszaélést sem szabad megengednem s különösen az állami foglyokra kell vigyáznom. A császár tudja, mit csinál; én engedelmeskedni tartozom neki.

– Ön derék ember és én ügyelni fogok arra, amit ön lelkiismeretbeli kötelességének hisz. Aki őszinte lelkiismerettel cselekszik, tévedhet ugyan, de Isten előtt tiszta.

– Szegény ember! legyen türelemmel s nézzen engem. Kötelességem teljesítésében ércszilárd leszek, de szívem... szívem vérzik, hogy nem segíthetek a szerencsétleneken. Ez az, amit önnek mondani akartam.

Azután mintha megindulását akarta volna rejteni, ismét nyers hangon szólt:

– De most mennem kell.

Azután még egyszer megfordult s kérdezte, mióta köhögök oly nagyon, s erősen kikelt az orvos ellen, hogy nem jön mindjárt első este hozzám.

– Igen erős láza van, amint látom – folytatá. – Egy szalmazsák bizony elkelne önnek, de míg az orvos nem parancsolja, nem adhatok önnek semmit.

Kiment, bezárta az ajtót s én a kemény deszkákra dőltem; lázban égtem és iszonyúan fájt a mellem, de nem voltam már oly dühöngő, annyira ellenségök ez embereknek s oly messze az Istentől.”²³

Arra a felismerésre, hogy „a jó ember mindig honfitársa a szerencsétleneknek” (il buono è sempre compatriota degl’infelici)²⁴ a szenvedés vezette, önnön passiója ébresztette rá a lázadó ifjút.

A mártíromság példái rendítették meg leginkább minden időkből a *Fogságom naplója* és a *Börtöneim* olvasóit. Magyarországon nincs hazát és irodalmat szerető ember, aki ne érezné a katarzist a vérmezei vértanúk kivégzésének olvastán („Példa kelle, hogy rettegjen az ország”):

„A megöregedett hóhér háromszor vága Zsigrayba, s ezt látván Martinovics, kit azért állítanak kapitány Plecz mellé (így beszélt nekem maga Plecz), ájúlva dőlt el, s Plecz elébe állt, hogy többé semmit se láthasson. A többi egy ütésre vészett. A Laczkovics igen nagy teste, leüttetvén feje, feldönté székét. Hajnóczynak elébe mentek a hóhérlégények, s le akarák vonni ruháját. Nem engedte, hogy hozzányúljanak. Maga vetette le kabátját. Akkor megölelé Molnárt. Leült a székre csudált nyugalomban. Csak akkor borzada meg, midőn a hóhér ketté repeszté ingét, hogy két vállain lehullhasson, s midőn ollójával nyakán az apróbb hajakat elmetszé.

Martinovicsot bajjal vonták a székhöz. Ott beköték szemeit, s a hóhérlégény tartotta a kendő végét. A kopasz koponyáról lesiklott a kendő, s Martinovics az öröm mosolyával pillanta körül. Grátiát reményile. De szemeit ismét beköték, s feje repült. Homokkal hintették be a vér helyét, s az öt testet kivitték a Buda megett emelkedő tetőkre. Senki sem tudja, hol fekszenek.

Másnap reggel a vérhelyen rózsza virított. Valaki rózsákat ása le ott csuprokban.”²⁵

Olaszországban a spielbergi fogolytét kínjaiba belehalt Antonio Oroboni vértanúsága (LXXVI. fejezet) és a „nehéz” láncok miatt lábamputációt elszenvető Piero Maroncelli szenvedéstörténete (LXXXVI.–LXXXVII. fejezet) lett „kötelező olvasmány” a hazafias nevelésben s az irodalomoktatásban.²⁶ Patrióta hagiográfiájuk* himnusz is a barátságához.

Mindkét könyv bővelkedik az éhezés és fázás gyötrelmeinek felidőzésében. A spielbergi raboktól nem csak a kenyeret sajnálták. A szellemi táplálékot is szigorúan kimérve és megválogatva engedélyezték a birodalomra veszedelmes egykori összeesküvőknek, „békétleneknek”. A *Fogságom naplójában* „Guberniális tanácsos Schröter úr egyszersmind könyvek revizora” közli Kazinczyval, hogy „elviszi tőle Filangieri műveit”, mivel a nápolyi „illuminista” *A törvényhozás tudománya* című traktátusának „nyolc kötete”, úgymond, „a tiltott könyvek listájára került”. „Sőt már találtatott valaki, aki azt is projectálá, hogy a Plutarchus Biographiái tiltassanak meg” – így a tanácsos, mire Kazinczy: „Bizonyossá teszem gubernialis consiliarius urat –

mondám –, hogy aki azt projectálá, nem volt, korántsem volt olyan bolond, amilyennek látszik. Legjobb volna a görög és római klasszikusokat, s minden históriákat a mai időkig, elégetni. A kíváncsi regeneráció akkor lenne meg.”²⁷ (Ez a szarkasztikus megjegyzés egybevág Alfieri „plutarkhizáló” gondolatával a *Párhuzamos életrajzok*, „a könyvek könyve” – és megannyi más antik remekmű, kiemelten a Tacituséi – szabadságra nevelő hatásáról, lelkesítő erejéről.²⁸) Pellico is beszámol arról, hogy „megszigorított rendszabályok” miatt „teljesen el voltunk tiltva a szépirodalmi művek használatától”, csakis „a császár által ajándékkal küldött vallásos tartalmú könyvek” olvasását engedélyezték.²⁹

A *Börtöneim* keresztényi szelídsége, tételes programja, ars poeticája ellenére maga is „lázító” és „veszedelmes” könyv lett (sokkal inkább, mint az ebből a szempontból nézve túl későn megjelent *Fogságom naplója*). Egész Itáliában és Európa-szerte felháborodást keltett a Habsburg abszolutizmus ellen és rokonszenvet ébresztett a Risorgimento hazafias eszméi és mozgalma iránt. Ki ne indult volna meg és föl a XCII. fejezet zárójelenetén, amelyben a frissen szabadult rabok Bécsben bolyonganak? „Mikor Schönbrunn pompás fasoraiban jártunk, a császár arra jött; a biztos félrevont bennünket, hogy a felséget elnyomorodott voltunk látása meg ne szomorítsa.”³⁰ Metternich kancellár keserűen állapította meg, hogy ez a tűrést és megbocsátást tanító könyv – amelyet számos olasz hazafi, maga Giuseppe Mazzini is, túlságosan rezignálnak talált – „többet ártott Ausztriának, mint egy elvesztett ütközet”.³¹

Ma nem olyan idők járnak, hogy akár a *Fogságom naplója*, akár a *Börtöneim* divatos olvasmányok lennének. Mindkettőről elmondható azonban, hogy szerzőjének legelevenebb műve, nemzete irodalmának – Kölcsey szavával – „kevélyisége”.

JEGYZETEK

1. L. pl. Szerb Antal: A magyar irodalom története (1934), Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1974, 263. o. Féja Géza: A felvilágosodástól a sötétedésig, Magyar Élet, Budapest, 1942, 43. o.

2. Aldo A. Mola: Silvio Pellico. Carbonaro, cristiano e profeta della nuova Europa, Bompiani, Milano, 2005, 69–82. o. Il Conciliatore I–III a cura di Vittore Branca, Le Monnier, Firenze, 1953–1954

Il Conciliatore a cura di Enrico Oddone, Canova, Treviso, 1974.

Madarász Imre: Folyóiratoknak tiszta forrásánál. A kulturális újságírás eredete Itáliában in Madarász Imre: „Örök megújulások”. Születés, újjászületés, feltámadás az olasz irodalomban, Hungarovox Kiadó, Budapest, 2003, 111–135. o.

3. Váczy János: Kazinczy Ferenc, Franklin-Társulat, Budapest, 1909, 32–57. o.

Négyesy László: Kazinczy pályája, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1931, 63–71. o.

Z. Szabó László: Kazinczy Ferenc, Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1984, 131–158. o.

Kazinczy Ferenc művei (szerk. Szauder Mária), Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1979, II. kötet, 934–935. o.

4. Mola, 99–134. o.

5. Kazinczy, I., 878. o.

6. Mola, 139. o.

7. Kazinczy, I., 870. o.

8. Mola, 173–175., 263–275. o.

Silvio Pellico: Le mie prigioni, La Nuova Italia, Firenze, 1968, 222–243. o.

9. Madarász Imre: Vittorio Alfieri életműve felvilágosodás és Risorgimento, klasszicizmus és romantika között, Hungarovox Kiadó, Budapest, 2004, 15–31. o.

10. Madarász: Vittorio Alfieri életműve, 33–60. o.

11. Kazinczy, I. 432., 440., 448., 495. o.

12. Szilágyi Márton: A *Fogságom naplója* mint szöveg és mint forrás, Korunk, 2008/5., 102. o.

13. Pellico: Le mie prigioni, 221. o.

14. Silvio Pellico: Börtöneim, Franklin-Társulat, Budapest, é. n. [1886], 1. o. Erdélyi Károly fordítása (a továbbiakban is)

Vö. Pellico: Le mie prigioni, 1. o.

15. Pellico: Börtöneim, 123–124. o.

Vö. Pellico: Le mie prigioni, 151–152. o.

16. Pellico: Börtöneim, 182. o.

Vö. Pellico: Le mie prigioni, 221. o.

17. Madarász Imre: Ateizmus és felvilágosodás. Kazinczy Ferenc *A vallástalan* című verstoredéke in Madarász Imre: Századok, könyvek, lapok. Magyar és világirodalmi tanulmányok, Hungarovox Kiadó, Budapest, 1999, 38–41. o.

18. Vincenzo Gioberti: Del primato morale e civile degli Italiani, Fratelli Bocca, Milano, 1938, I. kötet, 1., 3. o. Madarász Imre: Elsőség vagy megújulás? Gioberti hazatérése Rómából Torinóba in Madarász Imre: „Kik hallgatjátok szerteszórt dalokban...” Olasz klasszikusok – mai olvasók, Hungarovox Kiadó, Budapest, 1999, 57–62. o.

Madarász Imre: Manzoni, Rovó-kiadványok, Budapest, 1991, 63–68. o.

19. Kazinczy, I., 427–439.

20. Pellico: Börtöneim, 1–2. o.

Vö.: Pellico: Le mie prigioni, 2. o.

21. Kazinczy, I., 425., 428. o.

22. Kazinczy, I., 499. o.

23. Pellico: Börtöneim, 107–111. o.

Vö.: Pellico: Le mie prigioni, 132–136. o.

24. Pellico: Börtöneim, 104. o.

Vö.: Pellico: Le mie prigioni, 127. o.

25. Kazinczy, I., 455., 445. o.

26. Pellico: Börtöneim, 140–141., 157–160. o.

Vö.: Pellico: Le mie prigioni, 170–172., 191–195. o.

27. Kazinczy I., 487–488. o.

28. Vittorio Alfieri: Vita, Mondadori, Milano, 1977, 90–91. o. Vittorio Alfieri: Del principe e delle lettere, Loescher, Torino, 1972

Madarász: Vittorio Alfieri életműve, 101–143. o.

29. Pellico: Börtöneim, 148. o.

Vö.: Pellico: Le mie prigioni, 180. o.

30. Pellico: Börtöneim, 170. o.

Vö.: Pellico: Le mie prigioni, 206. o.

31. Pellico: Le mie prigioni, XVIII. o.

* **Szerk.:** A **hagiográfia** vagy **hagiológia** (a görög „hagiosz” (szent) és „grafé” (irat) illetve „logosz” (beszéd, szó) összetételből) a szentek és a szentség hírében elhunytak életének kutatásával, bemutatásával és értékelésével, illetve haláluk utáni hatásukkal és tiszteletükkel foglalkozó tudomány. A szentéletrajzokon kívül további részterületei az ereklyék, a patrocíniumok, az ünnepek és az ikonográfia vizsgálata. A hagiográfia célja a szentek életében a természetes és természetfölötti világ találkozásának hiteles és tudományos bemutatása. A szentek iránti érdeklődést a szentté avatások sokasága mutatja és élesztette, és nagy középkori szentekkel nem katolikus és ateista szerzők is komolyan foglalkoztak (pl. Assisi Szent Ferenc, Szent Erzsébet, Sienai Szent Katalin, Szent Johanna). [Wikipedia]

Madarász Imre 1962-ben Budapesten született. 1975 és 1982 között Milánóban élt és tanult, humángimnáziumban és a Milánói Állami Tudományegyetemen. Egyetemi tanulmányait a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen 1988-ban fejezte be,

magyar-olasz szakos tanári diplomával. 1988-tól 1991-ig tudományos ösztöndíjas, 1987-től 1991-ig gimnáziumi tanár. Az ELTE Olasz Tanszékén 1988-tól, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen (Debreceni Egyetemen) 1990-től tanít. A KLTE Régi Magyar Irodalom Tanszékén 1990 és 1993 között tanársegéd és adjunktus. 1992-ben megszerezte az irodalomtudomány kandidátusa tudományos fokozatot. A KLTE-n 1992-től megszervezte és 1993-tól egyetemi docensként vezeti az Olasz Tanszékét és az Olasz Felvilágosodás és Romantika Kutatóközpontot. Előadásokat tartott nemzetközi konferenciákon (Amszterdamban, Rómában, Nápolyban, Trentóban, Pisában, Bukarestben, Krakkóban, Zágrábban, Pozsonyban, Cosenzában, Udinében, Triesztben stb.) és minden hazai egyetemi és főiskolai olasz tanszéken. 1997-ben rektori dicséretet, Pro Scientia vezetőtanári oklevelet (ezt másodszor 2009-ben) és Széchenyi Professzori Ösztöndíjat, 2002-ben Széchenyi István Ösztöndíjat kapott. 1998-ban habilitált doktor. 2002-ben az Olasz Köztársaság Érdemrendjének Lovagja. Tanítványai kiemelkedő publikációs és OTDK-eredményeket értek el. Az 1995 óta megrendezett 8 Országos Tudományos Diákköri Konferencián 9 témavezetettje nyert el „dobogós” helyezést, közülük 4 lett első helyezett. Vezetésével több mint 70 diplomamunkát védtek meg. 1996 és 2000 között az Országos Tudományos Kutatási Alap és a Magyar Tudományos Akadémia Modern Filológiai Bizottsága, 1996-tól az MTA köztestületi tagja az Irodalomtudományi Bizottságban. A Debreceni Egyetem irodalomtudományi doktori programjában alapító tagként és alprogram-vezetőként vesz részt. A Nemzetközi Magyarstudományi Társaság, a Modern Filológiai Társaság, a Magyar Politikatudományi Társaság, a Magyar Filozófiai Társaság, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság, a Magyar Írószövetség, a Kölcsény Társaság, az Associazione Internazionale degli Studiosi di Lingua e Letteratura Italiana, a Mazzini, Society, a Magyar Dantisztikai Társaság, az Olasz-Magyar Kulturális Együttműködési Bizottság, az Associazione Culturale Italoungherese del Friuli Venezia Giulia „Pier Paolo Vergerio”, a Comitato Scientifico Internazionale di Polis, a Salvatore Quasimodo költőverseny és a Premio Strega Europeo kuratóriumának tagja, az Alpok-Adria Regionális Közösség Alelnöke. 1984-től 2011-ig összesen 1330 publikációja jelent meg: tanulmányok, cikkek 61 folyóiratban, lapban hat – a magyar mellett olasz, angol, német, francia és horvát – nyelven. 120 kötet szerkesztője, sorozatszerkesztője, gondozója, vagy fordítója. Szerkesztője az *Italianistica Debreceniensis* (Kossuth Egyetemi Kiadó), a *Felfedezett Klasszikusok* (Nemzeti Tankönyvkiadó), az *Eötvös Klasszikusok* (Eötvös József Könyvkiadó), a *Kráter Klasszikusok* (Kráter Műhely Egyesület) és az *Italianistica Hungarica* (Attraktor Könyvkiadó) könyvsorozatoknak, szerkesztőbizottsági tagja a *Polis*, a *Nuova Corvina* és az *Italia & Italy* című folyóiratoknak. 26 önálló kötete jelent meg 2009-ig, főként az olasz – elsősorban felvilágosodás- és romantika-kori – irodalomról. Életrajzi adatai olvashatók – egyebek között – a *Dictionary of International Biography* 1995, a *Men of Achievement* 1997, a *Pedagógiai Ki Kicsoda* 1997, a *Kortárs Magyar Írók 2000*, az *Új Magyar Irodalmi Lexikon* 2000, a *Ki kicsoda* 2000, 2002, 2004, 2006 és 2009, a *Who's Who in Europe* 2003, a *Who is Who Magyarországon* 2006, 2007, 2008, 2009, a *Révai Új Lexikona* 13. (2004) a *Ki kicsoda a magyar oktatásban* 2005, 2006 és 2007, és a *A magyar irodalom évkönyve* 1984–2008 és a *Debreceni irodalmi lexikon* (2008) róla készült szócikkeiben, valamint „Az emberélet útjának felén” című könyvében, a hasonló című életrajzi interjúban. Önálló könyvei fogadtatásáról I. a *Visszhang*. és a *Visszhang II. Madarász Imre könyvei a kritika tükrében* (Hungarovox, 2005, 2010) c. köteteket.

Madarász Imre önálló kötetei

Kölcsény, Eötvös, Madách (1989)
A „zsarnokölő” Alfieri (1990)
„Zengj, hárfá!” Tanulmányok a magyar felvilágosodás és reformkor lírájáról (verselemzések, 1990)

Manzoni (1991)
A megírt élet. Vittorio Alfieri Vita című önéletrajzának elemzése (1992)
Mazzini, az Apostol (1992),
Az olasz irodalom története (1993, hatodik kiadás: 2003)
Az Alpokon innen és túl... A francia forradalom hatása az olasz irodalomra (1995)
Az olasz irodalom antológiája (1996)
Olasz váteszek. Alfieri, Manzoni, Mazzini (1996)
Kalandozások az olasz Parnasszuson. Italianisztikai tanulmányok (1996)
„Titus íve alatt”. Az antik Róma öröksége az olasz felvilágosodás és romantika irodalmában (1998)
„Az emberélet útjának felén”. Italianisztika jelen időben (1999)
Századok, könyvek, lapok. Magyar és világirodalmi tanulmányok (1999)
Letérés. Történet a múlt évezredből (regény, 2000)
„Kik hallgatjátok szerteszórt dalokban...” Olasz klasszikusok – mai olvasók (2000)
„Költők legmagasabbja”. Dante-tanulmányok (2001)
Az érzékek irodalma. Erotográfia és pornográfia az olasz irodalomban (2002)
„Örök megújulások”. Születés, újjászületés, feltámadás az olasz irodalomban (2003)
Vittorio Alfieri életműve felvilágosodás és Risorgimento, klasszicizmus és romantika között (2004)
Irodalomkönyvecske (2005)
„Legendák ébredése”. Karczag György, az ismeretlen remekíró (2005)
Romanitas alfieriana e altri saggi sulla letteratura italiana e sui rapporti letterari italo-ungheresi (Róma, 2006)
Halhatatlan Vittorio. Alfieri utóélete: kultusz és kritika (2006)
Antiretró. Portrék és problémák a pártállami korszak irodalmi és tudományos életéből (2007)
Kultusz, vita, feledés. Olasz irodalom- és kultúrtörténeti tanulmányok (2008)
A legfényesebb századforduló. Tanulmányok a XVIII–XIX. század olasz irodalmáról (2009)

BODOSI GYÖRGY

Egy ember, aki minden érzékével köztünk él ebben a világban, s annak súlyán azzal könnyített, hogy a sajátja fölé emelte, megmutatta azt a lehetőséget, mely az egyetlen számunkra, megragadni mégis mindannyiunknak nehéz.

Megtalálta az életet, abban az értelemben, hogy nem tartozik lázadással a sorsának, és megkapta azt az ajándékot, amit ennek az életnek igaz, teljes élésével megérdemelt. Költészete a legmélyebben átélt emberi lényeg megfogalmazása, s minden új élettel újratermelődő örök probléma hihetetlenül áttetsző és minden közéletiségtől mentes megragadása.

Optimizmusa abból fakad, hogy az elkerülhetetlen és jogos fájdalom megértett és hasznosított formában van jelen a verseiben. Azon túl irigylésre méltó érzékkel rendelkezik a legapróbb örömek felfedezésére is. Nem a boldogtalan ember önigazolást kereső kétségbeesésével fordul távoli dolgok felé, éppen ellenkezőleg, az elégedettség biztonságából a jobbítás igényével és képességével néz a jelenségek mögé. A mai költészet világozási igényéből fakadó homálya helyett az

egyszerűséget választja, vagy talán nem is választja; csak ily módon tudnak kifejezésre jutni szavakat követelő érzései. Tökéletes párosítás: a megfoghatatlan mélységet, ha sikerül egy-egy részletét megragadni, a legérthetőbben tárja fel a fénynek.

Teljes lényével jelen van az őt körülvevő világban, mindent testvérenek tekint, aktív kapcsolatban áll a valóság sok-sok darabjával. Mélyen átérzi a történesek mögött rejlő lényeket, akár az emberek közötti viszonyt, akár a természet életét figyeli. Gyermeki naivsággal tud rácsodálkozni számunkra láthatatlan jelenségekre, és mély egyetértésként éli meg az ember és a természet kapcsolatát. Éppen ezért megvan benne a képesség a visszás és az élettel ellenkező dolgok észrevételére. A friss élményt, amint megragadta, abban a formában mondja el nekünk. Elvértve didaktikusnak tűnő sorokkal is találkozunk, de ritkán kommentál, inkább sejtet, megláttat, rádöbrent. Nyíltan semmire nem ad választ, ám mindig sugallja a megoldást. Nem szereti a nyitva hagyott problémákat.

Mélységes harmóniában él a természettel, annak részeként éli meg a létezés minden csodáját. Együtt éled az első tavaszi napsugárral, és miután a legtöbb élő az őszbe sírta magát, ő is „ablak mögé zárja a kertet”. Lelke együtt háborog a viharral, és őszinte gyászt érez egy kis semmi bogár halálán.

Apró részecskéire bontja a jelenségeket, amíg fel nem fedezi éltető titkaikat, majd újból összerakja, mélyen emberien, ameddig meg nem találja bennük saját tükörképét. Önmagát is a lelki rezdülések okát kutató kíváncsisággal elemzi, s ennek tanulságából születnek közvetlen, olykor klasszikus méltóságú költeményei. Ősi problémákat, egyszerű, tiszta, gyermeki érzéseket a komolyság köpenyébe bújtat, így jönnek világra szonettjei, melyek minden ellentmondástól mentesen méltó rangjára emelik a felnőttek által már elfelejtett gyermeki rajongást, jóságot és lelkesedést. Egyszerűségéhez tartozik a rímek elutasítása is. Más módon, de a szonettek testvérevé válik sok olyan vers, amely spontán gondolati áradás de a „szózuhatagok öntése” leggyakrabban inkább szabályozott folyóvá szelődül. Így lesz az élmény és a megvalósult forma keveredésével lírája lelkes, lelkiismeretes, rajongó és fegyelmezett.

A versekben letisztult hangulatok nem utánérzéseket adnak vissza, hanem a költői és az emberi én egyénien átélte, de mindannyiunk számára hasznosíthatóan megszürt élményeit tolmácsolják. Megdöbbenő érzékenységgel képes belelátni a tárgyak lelki életébe, egészen addig, hogy napvilágra tudja hozni azok valódi antropomorf lelki, sőt társadalmi életét is. Ezáltal is közelebb jut a titokhoz, mely nem más, mint a teljes élet vállalása; önkéntes, de a legnagyobb kockázatot jelentő egyensúlyozás a valóság minden részletét átszövő polaritás között. Ennek elfogadásával alkotta meg istenét, aki a „nyolcadik nap” keveseknek megfeythető titkú művének megteremtését az emberre bízta. Lelkünk megalkotására vagy a lelki túlélésre ugyanis magunknak kell vállalkoznunk, lényegében ez adja meg az élet értelmét. Bodosi állandó vággyal, de a hozzá vezető utat ismerve keresi a harmóniát és a boldogságot, s megtalált énjét semmilyen körülmények között nem adja fel. Mindenfajta változást szükségszerűségként és azonosulva él meg éppen

azáltal, hogy felfedezi, de lelkialkatából fakadóan igényli is érzékeinek új és új tartalmakkal való megtöltését.

Versein átsüt a biztos önismeret, s a mélyítésére való szakadatlan törekvés az egyébként is csak a lényeket és az egyetlen mondanivalót magába foglaló verset olykor példázatszerűvé hangolja át. Tömör, megszerkesztett sorai indulatokat fegyelmeznek renddél, a belső megismerés teremtő láza adja, hogy egyes szám harmadik személyben beszél magáról legjobb verseinek egyikében.

Eszménye a tökéletesség. Az élményből csak annyit enged át a versbe, amennyit a legtisztább formává tud faragni, ugyanakkor képes átlépni a költészet határait azért, hogy a teljességet a legfrissebb állapotában és igazi valóságában tárja elénk.

Nincs költő, aki témáinak legnagyobb részét meg ne énekelte volna, de nincs olyan sem, aki a jelenségek parányi sejtjeit úgy illesztette össze, hogy ezeket, az ősi tartalmakat ily tisztán tükrözze vissza. A képszerűséget ritkán hívja segítségül, de egy-két szóval asszociációk sorát indítja el az emberben, s az olykor monoton ismétlések mögött intenzíven átélhető világ rejtőzik. Gyönyörű allegóriákat épít, ám nem díszévé szánja a versnek, hanem elsőként világra kívánczolt testévé, mely nyomban önálló életre kel. Éppen azért, mert az egyértelműséghez nem a legalkalmasabb forma, számuk viszonylag kevés Bodosi lírájában.

Köznapi szavakból álló, végtelen egyszerű kis versei mégis ragyognak, s rokonszenvet ébresztenek azzal, hogy rámutatnak a legemberibb és természete szerint való élet lehetőségére, melynek észrevételéhez kevésbé kifinomult érzéssel rendelkezünk.

Nem tudatosan, hanem állandó lelki szükségletként fonja át költészetét a megtalált boldogság harmóniája, a szerelem magtartó ereje a bizonytalan világgal szemben. Újra és újra felbukkanó motívuma az összetartozás, mely örök, mégis a nap mint nap újratelemző a közös élmények, álmok és a halál. Megindítóan őszintén vall meghitt családi tűzhelyéről, mely forrása annak a szeretetnek is, ami költői és orvosi elhivatottságával egyetemessé táglul.

Bodosi szemérmes költő, retorikus módon nem beszél erről a szeretetről, de szelíd sorai mögül hallatlan felelősségérzet és segíteni akarás sugárzik. Nemcsak test, hanem a lélek íráját is ismeri, szívén viseli a szegények és elesettek sorsát. Együttérzése, szavainak jósága önmagában is gyógyító erejű. Megtalálta magában azt az utat, melyet megjárva helyet kapott a

világban, s mindörökre öve egy darab abból a valamiből, amit talán úgy hívnak, hogy boldogság.

Molnár Ágnes
tanár

Képek forrása: Internet (Veszprémi Online Napló honlapja, Balatonfüred honlapja)

Az 1956-os forradalom eseményei a Veszprémi Vegyipari Egyetemen ©

Kronológia

„Az 56-os forradalom s különösen annak kegyetlen leverése hatására leesett a hályog számos nyugati baloldali szeméről, végre tisztán látták a szovjet kommunizmus valódi természetét. Forradalmunk a szó szoros értelmében világtörténelmi jelentőségű volt.”

Sólyom László nyilatkozata, 2006. aug. 18. (Magyar Nemzet 2006. aug. 19. 25. old.)

„1956-ban a magyar nép a kommunista diktatúra és egy idegen hatalom uralma alatt szenvedett és változást akart. A diktatúra, a cenzúra és a titkosrendőrség eltörlését, szabad választásokat, a politikai foglyok szabadon bocsájtását követelték. ... A magyar hazafiak szembeszálltak egy birodalommal, hogy kivívják szabadságukat ... A szovjetek eltiporhették a magyar felkelést, de a nép szabadságvágyát nem. ... A magyar nép példája ma is mindenkit lelkesít, akinek drága a szabadság eszméje.”

George W. Bush beszéde Budapesten, 2006. jún. 22-én a Citadellán.

„1956 tragédiája a szovjet rendszer lemoshatatlan szégyenfoltja marad örökre.”

Borisz Jecsin nyilatkozata Budapesten. 1992. novemberében. (Valóság 2003. 12. szám, 66. old.)

* * *

Történelmi előzmények. 1945 után a szovjet hadsereg által megszállt kelet-európai országokban Lengyelországtól Bulgáriáig a fordulat éve (1948-1949) után a szovjet állami és társadalmi rendszert másolták. Ide tartozott a marxista ideológia egyeduralma, a „klerikális reakció” elleni harc (iskolák államosítása, egyházi vezetők letartóztatása), az iskolai osztályozási rendszer, az orosz nyelv kötelező oktatása, a származás szerinti megkülönböztetés (munkás, dolgozó paraszt, egyéb és osztályellenség), az egyetemeken a katonai tárgy és az ideológiai tárgyak bevezetése, az ipar és a kereskedelem államosítása, a mezőgazdaság kollektivizálása, a már Lenin által rendszeresített koncepciók sora. Létrehozták az internáló táborok rendszerét (Magyarországon 100, Lengyelországban 97 tábor volt), a besúgórendszert, megszakították a személyes és információk kapcsolatokat a „szocialista államok” és a Nyugat között, de jórészt a szocialista államok között is. Mindezt a szovjet állampolgársággal és katonai ranggal is rendelkező vezetők (Rákosi Mátyás, „Sztálin elvtárs legjobb magyar tanítványa” és Gerő Ernő) által moszkvai utasítások alapján irányított, minden munkahelyen jelen lévő, törvények felett álló állampárt és szovjet tanácsadók vezényelték. A „béketábor” a III. világháborúra készült, a Szovjetunió vezetésével „a kapitalisták által elnyomott nyugati munkásság” és a harmadik világ felszabadítását tűzve ki célul. A félelem légkörében a legfőbb jelszó az éberség,

a legfontosabb feladat a „sorainkban megbúvó ellenség” leleplezése volt. A végrehajtás biztosítója volt a szovjet KGB-nek megfelelő Államvédelmi Hatóság (ÁVH) és az országban lévő szovjet támaszpontok rendszere is.

Sztálin halála (1953. március 5) után 1953. június 17-én felkelés tört ki *Kelet-Berlinben*, amelyet levertek. 1956. febr. 26-án az SzKP XX. Kongresszusán Nikita Hruscsov titkos beszédében elítélte a sztálini vezetést. 1956. március 9-én felkelés *Tbilisziben*, a szovjet páncélos csapatok könyörtelenül leverik. Szemtanúk szerint rengeteg holttest úszott a várost kettészelő Mtkvari folyóban, s az eseményről évtizedekig hallgatni kellett. – 1956. június 28-án százezres tüntetés, majd 30-ig harcok a lengyelországi *Poznańban* (100 halott, több száz sebesült), majd Varsó blokádja, de a támadás az utolsó pillanatban ott elmarad.

Veszprémi előzmények. A „klerikális” Veszprémben 1949-ben létrehozott „szocialista” egyetemen, melynek hallgatói az első évben naponta katonás rendben, mozgalmi nótákat énekelve vonultak a viadukt alatti Davidikumtól az egyetemig, 1950-ben koncepciók pert szerveztek két „egyéb” származású hallgató ellen. (*Érdi-Dezsényi* ügy, 1950.) *Dezsényi Györgyöt* – apja kereskedő volt – mondvacsinált ürügyekkel az ország minden felsőoktatási intézményéből kizárták (A kisiparos származású, eredetileg elsőrendű vádlottnak szánt *Érdi Miklós* végülis egy megrovással megúszta.). Elkezdődött a katonai tárgy, a marxista ideológiai tárgyak és az orosz nyelv oktatása, hallgatók, oktatók eltávolítása származási alapon, majd Sztálin halálát viszonylagos enyhülés követte. Az 1954-ben létrehozott, pártunkívüliek részvételére is számító Hazafias Népfront Budapesten és más városokban, így Veszprémben is értelmiségi tanácskozásokat szervez.

1956 október 15. A városi Hazafias Népfront oktatók részvételével értelmiségi ankétot szervez az egyetem kamaratermében, amelyen a párt politikájával szemben kritikák hangzanak el, pl. a származási diszriminációkkal, hozzá nem értők politikai alapon való kinevezésével kapcsolatban.

Október 21. Veszprémbe is olvassák a szegedi és a budapesti egyetemek felhívását a Szabad Ifjúságban. *Füredi Zoltán* és *Szűcs István* elkezdte az egyetemisták új szervezetének, a MEFESZ-nek a szervezését, táviratban közlik a budapestiekkel csatlakozási szándékukat. A Várban lévő kollégiumban úgy döntenek, hogy az alakuló ülés október 23-án lesz.

Október 22. A szegedi egyetemisták Veszprémbe érkező küldötte *Kádár Attila* ismerteti a szegedi felhívást. Nagygyűlési meghívók készülnek a szegedi, budapesti, miskolci egyetem felhívása alapján összeállított követelésekkel.

Október 23. Miskolcra *Édes Pál* és *Jaszlics Iván*, Sopronból *Nagy László* hallgató érkezik Veszprémbe, kapcsolatba lépnek az itteni diákvezetőkkel. – Az NDK-ban tartózkodó *dr. Polinszky Károly* dékánt helyettesítő *dr. Nemezz Ernő* dékánhelyettes megígérteti a szervezőkkel (*Füredi Zoltán*, *Bíró Sándor*, *Szűcs István*, *Horváth Lajos*), hogy tartózkodnak a provokációktól. Délután 3-kor nagygyűlés kezdődik a Petőfi Színházban, egyetemi oktatók, veszprémi, miskolci, szegedi, soproni hallgatók, városi fiatalok, meghívottak, a párt és a

ÁVH megfigyelői részvételével. A hallgatók megalakítják a MEFESZ-t, vezetőjének *Füredi Zoltánt*, szervező titkárnak *Szűcs Istvánt* választják meg, Követeléseiket 20 pontban foglalják össze. *Dr. Benedek Pál* egyetemi tanár az Egyetemi Tanács szolidaritásáról biztosítja a hallgatókat.

Október 24. A hallgatók rölapokon terjesztik felhívásukat a környező településeken. Az egyetem tantestülete kimondja, hogy az egyetem autonóm. A MEFESZ a Rádióhoz küldött táviratban üdvözlí *Nagy Imrét*, elítéli a vérontást, követeli *Gerő Ernő* visszahívását, a statárium eltörlését és – a közön-séges bűnözők kivételével – az amnesztiát.

Október 25. Az egyetemisták *Hartner László* vezetésével fegyvert követelnek, budapesti társaikhoz akarnak csatlakozni jogos harcukban. A hallgatókat képviselő, *Szűcs István* és *Kolonics Zoltán* Mosonmagyaróváron, majd Budapesten tárgyal. – Este 8-10 ezer fős tüntetés van a városban hallgatók részvételével.

Október 26. Az Egyetemi Tanács és a MEFESZ *dr. Nemecz Ernő* és *Füredi Zoltán* aláírásával kiáltványt intéz Veszprém városához, amelyben kéri, hogy az üzemek, hivatalok képviselőiket küldjék el az egyetemre, egy Budapestre küldendő delegáció megválasztására. Reggel az egyetem elől kb. 10 ezer tüntető – köztük sok hallgató és oktató – indul a 48-as emlékműhöz. *Solymár Károly* elszavalja a Talpra magyart (Nota Szerk.: *Petőfi Nemzeti dalát*). – A küldöttgyűlésen egyetemi oktatók és hallgatók jelenlétében elfogadják a megye lakosságának tűzszünetre, amnesztiára, a szovjet csapatok visszarendelésére, és a sztrájkra vonatkozó felhívását, s megválasztják a Megyei Nemzeti Forradalmi Tanácsot.

Október 27. Megalakulnak a munkástanácsok, reggel az egyetemisták tartanak gyűlést, délelőtt van a veszprémi üzemek és intézmények második küldöttgyűlése. – Este *dr. Benedek Pál* vezetésével küldöttség megy a közeli szentkirályszabadjai orosz katonai repülőtérré, megkísérelve, hogy elejét vegyék a szovjet csapatok támadásának.

Október 28. A Megyei Nemzeti Forradalmi Tanács elnöke, *Lóránd Imre*, az egyetem képviselői és a hallgatók küldöttei *Badalik Bertalan* veszprémi római katolikus püspök segítségét kéri a város nyugalmanak biztosításához. Ő óvatosságot ajánl. – Szovjet tankok jelennek meg Veszprémben, amelyek a tengert és Szuezt keresik. Megkezdődik az ÁVH alakulatok lefegyverzése és a pártfunkcionáriusoknál lévő fegyverek összegyűjtése.

Október 29. Toborzás a nemzetőrségbe. – A Veszprém Megyei Nemzeti Forradalmi Tanács har-madik küldöttgyűlése a MEFESZ 20 pontos felhívása alapján további, pl. a határon túli magyarokra, a Varsói Szerződés felülvizsgálatára vonatkozó pontokkal egészíti ki a követeléseket. – Hallgatók élel-miszert visznek Budapestre. (Később egyikükkel, *Otrok Györggyel* kifizettették a „fuvardíjat”. – Egyetemisták az ÁVH laktanyában beszélnek a sorkatonákkal. – A forradalom első veszprémi áldozatát, a mosonmagyaróvári sortűzben agyonlőtt, s a kórház melletti Alsóvárosi

temetőben, a hősi halottak sorában felravatalozott *Szalai István* főiskolai hallgatót a veszprémi egyetemisták nevében *Szűcs István* búcsúztatja.

Október 30. A Munkástanács 10 pontos memorandumot készít a követelések felsorolásával (pl. kilépés a Varsói Szövetségből). – A MEFESZ felhívásban követeli a szovjet hadsereg azonnali kivo-nulását. – Az egyetemisták és a városi fiatalok fegyvert követelnek, de a Megyei Nemzeti Forradalmi Tanács ezt nem teljesíti. – Az egyetemen megkezdí adását 43 méteren 120 watt teljesítménnyel a Sza-bad Veszprém Rádió *Dobos Dezső* adjunktus irányításával, *Fábián Pál* technikus, valamint oktatók és hallgatók (pl. *Kampós Klára*) segítségével magyar, német, angol és orosz nyelven. Az adó mellett egy rádióhallgató állomás is működik oktatók (pl. *Újhídy Aurél*), hallgatók és néhány középiskolás közreműködésével. – Folyik az élelmiszer gyűjtés és szállítás a fővárosba. – Veszprém katonai parancsnokának utasítására megkezdődik a nemzetőrség szervezése, egy egyetemi század is alakul 80 fővel. A MEFESZ a katonaságnak szóló röpiratot jelentet meg.

Október 31. Poznańban lengyel egyetemisták tömeggyűlésen szolidaritást vállalnak a magyarokkal és véradásra szólítanak fel. Az NDK-ból hazatérő *Polinszky Károly* dékán rövid időre Veszprémbe jön, majd visszautazik Budapestre. – Az egyetemen tartott gyűlésen megszavazzák, hogy 240 fegyvert kapjon a nemzetőrség, köztük 80 egyetemista. – A 25 tagú Megyei Nemzeti Forradalmi Tanács új elnöke *dr. Brusznjai Árpád* latin szakos gimnáziumi tanár, a MEFESZ részéről tagja *Szűcs István* és *Sági Ferenc*. – Egy helyet fenntartottak a Keszthelyi Mezőgazdasági Akadémia képviselője számára. A Városi Nemzeti Forradalmi Tanács tagja lett *Szabó János* oktató és *Bíró Sándor* hallgató.

November 1. Gráci egyetemisták gyógyszer-t, élelmiszert hoznak, beszámolnak a gráci szimpátia-tüntetésről. – A Helyőrség Forradalmi Katonai Tanácsa a hallgatók részvételével 32 fős operatív csoportot hoz létre, amely Zircen (*Rozmanith Antal* adjunktus vezetésével), Bakonybélén, Nagyesztergáron és Gyulafirátóton is jár és intézkedik.

November 2. MEFESZ rölap a munka felvételére szólít fel. Megváltoztatnak egyes utcaneveket. Délután a Szentháromság-téren püspöki gyászmise a Budapesten elesett hősi halottakért. (A püspököt 1957-ben Hejcére számúzték.)

November 3. Négy egyetemi nemzetőr a szentkirályszabadjai orosz támaszpont felderítésére indul, közülük *Vékony Ferencet* és *Végh Antalt* elfogják. – A veszprémi laktanyában *dr. Brusznjai Árpád* és *Szűcs István* szól a katonákhoz.

November 4. Két oldalról támadás Veszprém ellen, a támadók olykor egymást lövik. A harcokban veszprémi fiatalok, egyetemi hallgatók és az akkor itt tanuló és harci tapasztalatokkal rendelkező *koreai diákok* is résztvesznek. (Ez utóbbiak többségét 1957-ben hazarendelték.) A Vár bejáratánál lévő barikádot *Kocsis Géza* tanársegéd vezetésével jórészt egyetemisták védik. A harcokban négyen megsebesülnek, *Bagi József*, *Pásztor Antal*, *Solymár Károly* (súlyosan, őt

Rakáts Editnek sikerült kórházba juttatnia), és *Tóth Károly*. Több hallgató, így az operatív szakasz egyik raja is fogságba esik. Összegyűjtik és kihallgatják a Rákóczi téri kollégiumban, a Városháza épületében, a Megyeházán és az egyetemen található diákokat.

November 5-7. A Várban talált hallgatókat a várbörtönbe viszik, a másik gyűjtőhely a Megyeháza pincéje. A szovjet hatóságok és magyar segítők által lefolytatott kihallgatások 6-án és 7-én folytatódnak.

November 8. Teherautókon 91 kiválasztott veszprémit, köztük 61 egyetemistát és 3 oktatót (*Balogh Lajos, Kocsis Géza, Vigh Antal*) Dunaföldváron, Debrecenen át Ungvárra deportálnak. A teherautókról kidobott cédulákon értesítik hozzátartozóikat, hogy viszik őket „Szibériába”. A deportálás tényét a Szovjetunió és a Kádár kormány hivatalosan tagadja. (A színpalak mögött *Kádár János* és *Münnich Ferenc* helyteleníti.)

November 8 – december eleje. Az ungvári börtönben adatfelvétel, kopaszra nyírás, fényképezés, két hétig kihallgatások. A diákok a börtönben Poznań és Berlin feliratokat találnak. Rövidesen a veszprémiek közül 59 főt tovább szállítanak Sztrijbe, hogy legyen hely az ország különböző városaiból (pl. Debrecenből) érkező következő szállítmányoknak. – Itthon megindulnak a mentési akciók az elhurcoltak hazahozataláért (*dr. Benedek Pál, dr. Polinszky Károly, Vekerdí József*, egy budapesti tanár és mások).

December 6. A budapestihez hasonló nőüntetés, amelyen *Dobosné Szabó Éva* tanársegéd elszavalja a Nemzeti dalt. Később a résztvevők közül Dobosnét és kb.100 társát elbocsájtották az állásából.

December 12. A korábban letartóztatott, majd Debrecenben a szovjet hatóságok által „Tanár Úr, maga nem csinált semmit, menjen haza” megjegyzéssel szabadon engedett *dr. Brusznay Árpád* tanárt ismétletlen letartóztatják. (*Pap János* megyei titkár követelésére halálra ítélték és 1958. jan. 9-én kivégezték.)

December 17-23. Három csoportban viaszszállítják a deportált veszprémieket a Várbörtönbe, ahonnan kihallgatás után 2-3 napon belül, miután a veszprémiektől a pufajkák helyett megfelelő ruhát kapnak, hazatérhetnek. Volt köztük, aki ezt követően elhagyta az országot és tanúskodott az ENSZ különbizottsága előtt.

Az oktatók közül *Szabó Lászlót* – aki a Marxista Tanszék oktatója volt – internálták, 13-at az egyetemről eltávolítottak, pl. *Balogh Lajost, Bereczky Évát, Dobos Dezsőt és feleségét, Újhidy Aurélt, Vigh Antalt* (aki nem vállalta, hogy besúgó lesz), néhányat megvertek. A hallgatók közül *Füredi Zoltánt* és *Sasvári Mihályt* internálták, többeket megvertek, hosszabb-rövidebb időre letartóztattak, kizártak minden egyetemről, vagy a veszprémiből. Többüket csak egészségre káros munkahelyre vették fel. Volt köztük, aki csak hat év késéssel, 1963-ban vehette át a diplomáját. *Sziji Ferenc* csak egy dékáni megrovást kapott, de ez is elég volt ahhoz, hogy két évig ne kaphasson mérnöki beosztást. Több nem oktató egyetemi dolgozót is elbocsájtottak, (pl. *Hegyi Higgint*,

a Szilikátkémia Tanszék lakatosát) ill. fegyelmi büntetésben részesítettek (pl. *Fábián Pált*).

Nyugatra távozott 8 oktató és 51 hallgató, köztük két volt deportált és az egyik sebesült.

Dr. Polinszky Károly dékán a Veszprémből eltávolított hallgatók részére esti tagozatot szervezett a budapesti Vegyipari Technikumban, hogy tanulmányaikat folytathassák és befejezhessék.

Rehabilitáció. Az egyetem először egy semmitmondó általános szabvány-szöveget tartalmazó sok-szorosított „sajnálkozó nyilatkozattal” próbált eleget tenni a rehabilitáció iránti igénynek, és sokan, pl. a deportáltak kimaradtak volna. Az ezzel szembeni tiltakozás hatására a rektor 1990. július 5-én az Egyetemi Tanács tagjai többségének egyetértésével felkérte *dr. de Jonge Jánost*, (majd lemondása után *Pleva Lászlót*), *Meskó Gábort* és *dr. Paczolay Gyulát* alaposabb vizsgálat lefolytatására. Ennek eredményeként 1991. október 29-én ünnepélyesen névre szóló, s az elszenvedett jogsértést (letartóztatás, deportálás, verés, kizárás, előléptetés, tudományos fokozat megszerzésének akadályozása stb.) pontosan megnevező erkölcsi rehabilitációt tanúsító okiratot vehettek át az érintettek.

Budapesti, debreceni, keszthelyi, miskolci, mosonmagyaróvári, soproni és szegedi társaik mellett a veszprémi egyetemisták is beírták nevüket az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc fényes lapjaira, s egyúttal létrejött a megbékélés is a veszprémiek és az egyetem között.

U.I.: Irodalom a tbiliszi felkelésről: *Babirák Hajnalka*: "Mi magyarokra nem lövünk." 1956 máig ható üzenete Georgiában. – Új Horizont (Veszprém) 2006. 3.szám, 71-76.old.

Megjelent: Egyetemünk (Veszprém) 2006/6 szám 23. old (1.rész) és 2006/7.szám 20-21.old. (2.rész)

Dr. Paczolay Gyula
- Veszprém -

Forrás: Folyóiratunk először 2006. október 24-én tette közzé online a <http://www.osservatorioletterario.net/vve1956.pdf> címen.

1956

Hruscsov Miatyánk

1. változat

Miatyánk Hruscsov, ki vagy a Kremlben,
Átkozzák a te neved, ne jöjjön el a te országod,
Ne legyen meg a te akaratod, miképpen a Kremlben,
úgy itt Pesten sem.

A mi mindennapi kenyerünket ne vedd el.
Ma bocsásd el a mi foglyainkat, miképpen mi is
elbocsájtjuk az orosz katonákat.
Ne vigy minket a kísértésbe, de szabadíts meg az
orostól,
Mert tiéd az ország, a hatalom, és a dicsérés most, de
nem mindörökké

Ámen

2. változat

Miatyánk Hruscsov, ki vagy a Kremlben,
Átkoztassék meg a te neved

Pusztuljon el a te országod,
Legyen meg a mi akaratunk.
Mindennapi kenyerünket el nem veszed,
Nem bocsátjuk meg bűneidet, miképpen nem bocsátjuk
meg Sztálinnak sem.
Ne vígy minket a kísértésbe és szabadíts meg magadtól.
Ámen

Vígh Antal tanársegéd gyűjtése 1956-1957-ből. (Felesége közlése.)

Megjegyzések

A gyűjtő, **Vígh Antal** tanársegéd volt Veszprémben a Szerves Kémia Tanszéken. Előtte Szegeden egyetemi hallgatóként már részesült katonai oktatásban, ezért 1956 októberében "katonaviseltként" az egyik nemzetőr-szakasz parancsnoka lett. Az orosz katonák november elején járőrözés közben elfogták és társaival együtt Ungvárra, majd Sztrijbe deportálták. Karácsony előtt került haza. – Minthogy nem vállalt besúgó szerepet, eltávolították az egyetemről.

A *Hruscsov-Miatyánk* több változatban ismert. Egy-egy ezek közül például a következő kötetekben olvasható:

Horváth Julianna (szerk. jegyzetek): *"Megy a rendszer, jön a rendszer, majd megbolondul az ember..." '56 röplaphumora*. Napvilág Kiadó, Budapest, 2006. 40-41. old. (Bp. 1956. nov. 8-15.)

Győri László (szerk.): *Piros a vér a pesti utcán. Az 1956-os forradalom versei és gúnyiratai*. – Magyar Napló, Budapest, 2006. (harmadik kiadás) 262. old. – A magyar nép "Miatyánk"-ja: "Miatyánk Hruscsov, ki vagy a Kremlben, / Átkoztassék meg a Te neved, / Múljon el a Te országod, / Szűnjön meg a Te akaratod, / Miképpen Oroszországban, / Úgy itt e földön is. /A mi mindennapi kenyerünket /Hagyd meg nekünk ma / És bocsásd el a mi foglyainkat, /Miképpen mi is elbocsájtjuk a ruszkit, / Akik ellenünk vétettek. / És ne vígy minket Szibériába, / De szabadíts meg minket az oroszától, / Mert tiéd az ország, / De nem mindörökké. / Ámen

Dr. Paczolay Gyula
- Veszprém -

HÍREK - ESEMÉNYEK

Az anyanyelvi kultúra megőrzése idegennyelvi környezetben.

Manapság egy átlagos családnak ezer és egy problémával kell szembenéznie. Óvatosnak, ébernek, figyelmesnek kell lennünk minden adott helyzetben. Két ugyanazt a nyelvet beszélő ember között objektíve megvan annak a lehetősége, hogy előbb vagy utóbb megértsék egymást, tehát egy sínen legyennek. Azoknál a családoknál viszont, ahol két különböző nyelven beszélnek az árnyalatok kifejezése már nem is biztos, hogy egyértelműen fog sikerülni, tehát a kommunikáció még tetézheti a gondokat. Ugyanakkor fontossá válik mindkét félnek, hogy a saját anyanyelvén gondolkodjon továbbra is és megőrizze mindazt, amit azon a nyelven

tanult és tapasztalt. A vegyes házasságok révén mostanság egyre többen kerülnek ebbe a szituációba, amit nem lehet kikerülni és a legjobb amit tehetünk az az, hogy időben szembenézzünk a dologgal, megpróbáljuk otthon elfogadtatni magunkat azoknak, akik vagyunk.

A Debreceni Nyári Egyetem már több évtizede, pontosabban 1927 óta tanítja a magyart, mint idegen nyelvet külföldieknek főleg az egyetemistáknak a kezdőtől egészen a felsőfokú szintig. De jól ismerheti azoknak a magyaroknak a gondját is, akik idegen környezetben a saját, netalán egy kisebb közösség érvényesülésével, elismertetési nehézségeivel birkóznak meg. Tavaly először szervezett - ezúttal nem a külföldieknek - hanem a külföldön élő magyarok számára egy olyan kulturális programot, amivel elnyerte az Európai Bizottság Grundtvig pályázatát. Ennek a nemzetközi pályázatnak a célja a felnőttoktatás, a felnőttkori tanulás támogatása.

Az OLFA főszerkesztőjének köszönhetően e sorok írója is részt vett ezen a programon Debrecenben, 2010 októberében. Az ott megjelent 17 fős társaságot Európa különböző országaiban élő magyarok alkottuk, a legtöbbje mégis a határon túlról érkezett. Voltak fiatalok, középkorúak és nyugdíjasok vegyesen, mindannyian különböző felsőfokú végzettségűek, ezen belül is leginkább tanárok, zenepedagógusok, de mind-mind tagjai valamilyen helybéli magyar közösségnek.

Ezúttal tehát vendégként érkeztünk Debrecenbe, Magyarország második legnagyobb városába.

Debrecen az Alföld északi részénél terül el, 35 km-re a Román határtól, a Nyírség és a Hajdúság találkozásánál. Jelentős gazdasági, tudományos, oktatási és kulturális központ. A XIV. században a Debreceni család tagjai birtokolták ezt a 3 faluból összenőtt nagytelepülést és segítették elő a fejlődését. A tatárjárást követően rövid idő alatt az ország leggazdagabb városává vált földesurának, Debreceni Dósának köszönhetően, aki Károly Róbert bizalmasa volt. Nagy Lajos mezővárosi kiváltságokat adományozott a városnak, így élhetett a szabad bíró- és tanácsválasztás jogával. 1450-1507 között a Hunyadi család birtoka volt, ami újabb kiváltságokat eredményezett, ezúttal vásárok tartására is volt joga. Ebben az időben a vásárok és a fellendülő marhakereskedelem biztosították Debrecen gazdagságát, de kihasználta azt az előnyét is, hogy fontos kereskedelmi utak haladtak el közelében, amik összekötötték az Alföldet Erdéllyel és a Felvidékkel. Földrajzi helyzete miatt gyakran került nehéz helyzetbe, már csak azért is, mert nem rendelkezett várral, sem városfallal. Egy angol utazó, Robert Townson ezt írta 1793-ban: "Micsoda körülményeknek köszönheti Debrecen létrejöttét, azt nem tudom, de azt sem fejthetem meg, mi bírhatott rá harmincezer embert, hogy olyan vidéket válasszon magának lakóhelyéül, ahol sem forrás, sem folyó, sem tüzelő, sem építőanyag nincs...." Ellenben mégis létezett egy árok, ami körülvette a várost, és kerítésként a városfal helyett liceumtövis (gledícsát) ültettek, ami 450 éven keresztül megtartotta szerepét. A várost leginkább a városatyák diplomáciai lavírozása mentette meg a pusztulástól, hol Rákóczi támogatták, hol a törököket, hol az osztrákokat. Talán ez is hozzájárult a polgárok nyitott

gondolkodásához, befogadva a Kálvini refomáció tanait, majd kihasználva a lehetőségeket a korszakban szinte egyedülállóan fejlett iskolahálózat építését kezdték meg. Ekkoriban alakult ki a cívis mentalitás, amiben a református vallás értékrendje egyesült az itt élők pragmatikus, puritán életfelfogásával. A cívis szó latinul polgárt jelent, és ezzel jobbra csak a Debrecenben élő gazdag paraszt-polgárokat illették. Ez a földművelésből élő vagyonos lakosság egy olyan hagyománytartó, sajátos életformával rendelkező réteg volt, amely konzervativizmusa miatt zárt közösséget alkotott. A családok egymás között házasodtak. Nyáron kiköltöztek a tanyára földet művelni, télen visszaköltöztek és aktívan részt vállaltak a város életében és intézték ügyes-bajos dolgaikat. A XIV. sz. közepére a város teljes lakossága protestáns lett, így nyerte el a város a "kálvinista Róma" nevet. A híres Református Kollégiumot 1552-ben alapították, falai között diákoskodott többek között Csokonai Vitéz Mihály, Fazekas Mihály, Kazinczy Ferenc, Kölcsey Ferenc, Arany János, Ady Endre, Horty Miklós, Irinyi János, Medgyesi Ferenc, Sarkadi Imre, Szabó Lőrinc. 1849 januárjában a Kollégium meghatározó szerepet játszott Magyarország történetében. A forradalmi kormányt áthelyezték Debrecenbe. Áprilisban a Kollégium Oratóriumában mondta ki Kossuth Lajos a Habsburg-ház trónfosztását és Magyarország függetlenségét. Majd 1944-ben ismét az ország fővárosa lett, itt ülésezett az Ideiglenes Nemzetgyűlés és száz napig itt tevékenykedett az Ideiglenes Nemzeti Kormány is.

E néhány kiragadott fontos esemény is azt mutatja, hogy a város minden időkből érzékenyen reagált a saját és hazát érintő legfontosabb kérdésekben. Ugyanezt próbálja tenni most is. "Az anyanyelv megőrzése idegen nyelvi környezetben" programmal ma választ keres arra a problémára, hogy miért van jelenleg is csökkenőfélben a magyar nyelvet beszélők aránya. Ez a tendencia a határon túli magyarokra vonatkozik leginkább. Az állandóan változó politikai helyzet döntően befolyásolja a kisebbségben élő magyarok alulról jövő kezdeményezéseit, van hol elősegíti az anyanyelvhez való ragaszkodást, de van ahol mindez csak olaj a tűzre. A résztvevők beszámolója alapján tehát az alábbi aktuális helyzet tárul elénk:

Romániában a 2002-es népszámlálás adatai szerint a lakosság 6,6 %-a, 1.431.807-en vallották magukat magyarnak, 200.000-el kevesebben a tíz évvel korábbi adatokhoz képest, akkor ez a százalékos arány 7,1 volt. Az eltelt két évtized során a magyar nyelvű oktatásban igen nagymértékű pozitív fordulat következett be. Sok településen visszaállították a magyar nyelvű tanintézményeket. Megalapították 2000-ben a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemet, ami több városban működik, ezenkívül 2008-ban a Román Parlamentben megszavazták a Pátrium Keresztény Egyetem akkreditációját. Erdély számtalan kistelepülésén létrejöttek magyar amatőr színházi csoportok. Az anyanyelvi kultúra ápolását és továbbélését nagyban biztosítják a magyar közszolgálati tv-csatornák vételi lehetőségei és a 2010 tavaszán működését megkezdő Erdélyi Magyar Televízió.

A Romániával szomszédos délvideki Vajdaságban eltérő a helyzet. Itt az összlakosság 14 %-a magyar,

ami közel 300.000 főt jelent. A munkanélküliség és a szakemberhiány éppen a magyarok településeket sújtja a legjobban, ez az egyik oka annak, hogy szinte teljesen kimaradtak az állami privatizációból, nem jutottak földhöz. De Szerbiában sem kedvezőbb a magyarok helyzete. Sem az állami szervezetekben sem a szerbiai kormányban nem töltöttek be jelentősebb funkciókat. Nincs megfelelő képviselő a közigazgatásban, de az igazságügyi szervezetekben sem. A kulturális autonómia legfőbb szerve a Magyar Nemzeti Tanács, egyedül ezen keresztül valósulhat meg a magyar nemzeti közösség kollektív joga az önkormányzathoz, a nyelvhasználatához az oktatás, a tömegtájékoztatás területén. Az általános és középiskolákban fokozatosan kiszorul a magyar tannyelvű oktatás, általános jelenség a tanárhiány. Egyetlen magyar nyelvű egyetemi kar létezik, az Újvidéki Egyetem Szabadkai Tanítóképző Kara. Megszűnt az anyaországi televíziókkal eddig folytatott műsorcsere. Egyetlen napilap jelenik meg, a *Magyar Szó*, a gyermek- és ifjúsági újságok viszont anyagi gondokkal küszködnek. A civil szervezetek ellenben aktívan folytatják a hagyományok ápolását, hangversenyeket, irodalmi esteket, kiállításokat, kézműves foglalkozásokat szerveznek.

A szlovákiai magyar vendégek az alábbi helyzetről számoltak be: Szlovákiának ma a 9,7 %-a, közel 520.550 személy vallja magát magyarnak, de az anyanyelvükön beszélők száma ennél némileg magasabb, főleg a Magyarországgal határos déli sávban. A történelem folyamán Szlovákiában is rá voltak kényszerülve a magyarok saját nemzetiségük feladására az erős szlovákosítás miatt (lásd Trianon, Benes dekrétumok, lakosságcsere). A mai szlovák állam megalakulásáig a CSEMADOK szervezete tartotta feladatának egy jól működő magyar nyelvű alap-, közép-, és főiskolai oktatási rendszer létrehozását. A nemzeti jogok képviselője úgy tűnik csak papíron létezik. Gyakoriak a magyarellenességek. Egy pozitív fordulat következtében 2004-ben Komáromban megalapították a Selye János Egyetemet, ahol magyarul tanítanak. 2009-ben a szlovák parlament elfogadta a nyelvtörvényt, miszerint hivatalos helyeken a magyar nyelv használata miatt pénzbírságot kell fizetni a helyeztetésért. Szélsőséges nacionalista törekvésekre utal nemcsak ez, hanem a tavalyi politikai választások előtt lezajlott esemény is, amikor Pozsonyban a szlovák kormány legfőbb méltóságai jelenlétében felavatták Szvatopluk, a IX. században élt morva fejedelem szobrát, aki szerintük az ősi szlovákok királya volt. Ez azért érdekes, mert Pozsonyban a koronázó városban, ahol sok királyt és királynét koronáztak meg, főleg a Habsburg-házból, csupán Mária Tereziának állítottak emléket, de később azt is ledöntötték. A királyi vár udvarán jelenleg egy olyan személynek a szobra áll, akinek sem királyi mivolta, sem a szlovák történelemben játszott személyes szerepe korabeli dokumentumokkal nem bizonyítható.

A szomszédos államokban kialakult politikai és kulturális viszonyokon túl érdeklődéssel hallgattuk a svéd, olasz és osztrák beszámolókat is.

Svédországban Trianon után önálló képviselővel rendelkeztek a magyarok, akik több hullámban érkeztek az országba munkavállalás végett. Külön újságjuk,

önképző körök és anyanyelvi tábort fenntartó egyesületük létezik, ahol az anyaországból hívott tanárok tanítanak. Külön kiemelendő a göteborgi Kőrösi Csoma Sándor Művelődési Kör tevékenysége és a magyar kultúra értékeinek terjesztésére hivatott svéd nyelvű HungaroFans kiadvány.

A szomszédos Ausztriában is több szervezet, magyarokat segítő és érdekeiket képviselő egyesület létezik. Nyitott baráti társaságok alakultak, amelyek közös családi programokat szerveznek. Az eltelt pár év eredményeként lehetővé tették a magyar anyanyelv oktatását iskolai szinten. A magyar és osztrák gyermekkultúra terjesztését mostantól az erre a célra létrehozott mozgó gyermek- és ifjúsági könyvtár is nagyban elősegíti.

A két ország kultúrájának közvetítését Olaszországban a több tartományban külön-külön működő Olasz-Magyar Kulturális Szövetségek végzik, konzulátusi segítséggel. Programok sokaságával próbálják megismertetni az olasz közönséggel irodalmi-, képzőművészeti-, zenei kultúránkat. Az intézményes kereteken kívül, e téren kevés olyan elismert közvetítővel dicsekedhetünk, akik önerőből, támogatások nélkül tartanak fenn színvonalas folyóiratot, mint amit éppen a kezében tart a kedves olvasó.

Nagyvonalakban ennyit arról, hogy milyen mértékben vagyunk jelen Európaszerte, az egyes országok életében.

Debreceni előadónktól, Dr. Tverdova György hungarológus professzor, az ELTE irodalomtörténeti tanszékvezető egyetemi tanáráról megtudhattuk, hogy a magyar nyelv oktatása külföldön, így Olaszországban is, mára teljesen más képet mutat a tíz évvel korábbihoz képest. Az anyagi helyzet romlásával fokozatosan szűntek meg Európában a hungarológiai tanszékek, maga az oktatócsere. Jelenleg az Erasmus-rendszer segítségével tanulhatnak egyetemi hallgatók hazai- illetve külföldi intézményekben, valamint

megvalósult egy computer-rendszer az ELTE és a Firenzei Egyetem között.

Neves előadóink között szerepeltek még Dr. Márkus Béla irodalomtörténész, Dr. Györi Zsolt, adjunktus, filmesztéta, akik a rendszerváltozás óta eltelt időszak legjelentősebb irodalmi kiadványait és megjelent filmjeit ismertették velünk. Az előadásokon kívül még sok más színes programmal kötötték le figyelmünket a szervezők a tíz nap során. Szerepelt programjainkban múzeumi-, skanzen- és könyvtárlátogatás, bábszínházi és zenekari előadás, beszélgetés középiskolásokkal, pszichológusokkal és drámapedagógusokkal.

A két hét elteltével a csoport tagjai mindannyian úgy éreztük, hogy még szívesen maradnánk egymás társaságában, ha lehetne. Megerősödött bennünk az a gondolat, hogy mi magyarok, bárhol élünk is a világban, mégiscsak összetartozunk. Tehát mindenki a maga módján és a lehetőségeihez mérten próbáljon meg tenni valamit annak érdekében, hogy ezt kifejezze. Mi külföldön élő magyarok nemcsak gazdagodhatunk egy másik ország kultúrájának szépségeivel, de gazdagítani is tudunk másokat a sajátunkéval.

Nagy Marianna

- Montalbano Elicona (Me), Olaszország/Itália -

DOKUMENTUMOK A MECSEKPÖLÖSKEI ISKOLA-KÁPOLNA CENTENÁRIUMÁNAK ELŐKÉSZÜLETEIRŐL

I. Fénykereső világossággondozó életeknek a titkos krónikájából

A vasút olyan éles merev vonallal hatolt át a kis erdővidéki falun, Mecsekpölöskén, mintha leszólt volna néma jelbeszéd szemaforáival két oldalt az agyagos sárba tapadt házaknak: nem hozzátok jöttem, csak épp erre vitt az utam. A vasút, mint a világ szívtelen szíve úgy van bennem, hogy másért zakatol. Akinek dolga volt a világgal itt, vagy a várossal, vagy távoli emberekkel, csak ezen a töltésen indulhatott útjára. Akit meg idevezényelt a sorsa, csak így érkezhetett. Lépésszámát a talpfák távolságához szabva. Ez volt a pölöskei lépték. A fa klumpák talpát impegrálta a kátrány és öreg, göthös kis vonalak elcsöppent kenőolaja.

Egyszer erre jött egy ember, hogy itt maradjon. Végállomássá nevezte ki a sín pár egy pontját. Úgy hívták: Kehidai Antal tanító Úr.

Itt nem volt út, posta, jegyző, gyógyszerár. Itt hajléktalan volt maga az Isten, mert nem volt templom, csak az öreg iskolával egybenőtt háromharangú kis torony, ahonnan mintegy kárpótlásul, három hangon is

akár egyszerre kérhette az ember sorsa fölé az értő jóságot. Itt csak emberek voltak, tehát minden volt, csak éppen belül láthatatlanul, csak fokról fokra felderíthetően. Ennek a befelé látásnak, befelé építkezésnek a logikáját vitte át aztán a tanító úr, valami pölöskei léptékű makettbe.

A harangtoronyba, ami egyszerre iskola és imádságküszöb, rakták le a gyerekek a sáros klumpákat, hogy szétoszoljanak a tanterem padjaiba, amiket még nagyapjuk bicskájának krikz-krakszai is ékesítették talán. Vasárnaponként visszafordulva ugyanott, most hátat fordítva a katedrának, hogy már a templomban legyenek. A falban kitarul ilyenkor, a két szárnyas paletta, és mögötte a tanító festette oltár. A képen a titkolt jóság szentjének Erzsébetnek kék sváb asszony kötényéből éppen kikandikálnak a rózsának füllentett pölöskei kenyerek szirmai. Ha bál volt, vagy szerelmes színdarab, Erzsébetre rácsukták a spalettát, mindegy mosolyog-e odabent, vagy bosszankodik.

Ha írni kellett valamit, ha festeni, ha zenélni, zenét szerezni, megtette a tanító. Mikor egy éjjel vörös derengés lepte be a Mecsek-háti eget, a riadt virrasztóknak átmagyarázta az éjszakát: mi az a sarki fény.

Antal tanító úr már rég elment az Auróra- boreális (sarki fény) után, de itt hagyta nekik és nekünk a fény titkát. Mind beljebb fókuszálva a teljes világot, ott találsz egy kis falut, annak is közepén az iskolát, az iskola közepén a gyereket, hol szemben, hol háttal Istennek és embernek. De a gyerekben ott a fény, az akaró, fürkésző, a magára hagyottan tompult, vagy szeretetben szíttatott tisztuló, megbabonázó tekintet.

A három Kehidai gyerek is tanító lett. Klára asszony, Pékné már nyugdíjas, szintén három pedagógus édesanyja. Az ő életútját elmesélve éppen ennek a fénykereső világosság-gondozó életeknek a titkos krónikáját adja, a fényét, ami először fölszikkasztott a mecsekpölöskei síneken, hogy rejtett váltókon, országos elágazásokon fusson tovább. Ők a láthatatlan belső tornyok építői nagyapától-unokáig. Az értelem templomának küszöbei, ami elé lerakja a falu és a város a sárkiloncos lábbelit. Ők az ország töltésútjainak éhbéres útkaparói. Hogy ne érhesen véget soha az úttalan út, amin egyszer elindult egy ember és megérkezett a faluba...

(Részlet az 1997-ben a Kossuth Rádióban elhangzott, Búzás Andor szerkesztette műsorból. Elküldte: Pékné Kehidai Klára)

Búzás Andor

Budapest, Kossuth Rádió, 1997

II. Episztola / Gondolatok, emlékek...

Székesfehérvár, 2010. december 16.

Kedves Melinda!

Először is a karácsonynak közeledtén, kívánok szép ünnepeket, jó pihenést és jó egészséget Mindannyiótoknak!

Most arról írok, hogy a Te segítségével milyen nagy örömet tudtunk szerezni Szirmay Bandi bácsinak. Mivel arra gondoltam, az irodalom éppen őt illeti meg leginkább, elküldtem neki az általad küldöttéket számára. Amint igazán jól éreztem, ő nagyon örült, fellendült és újabb készíttetést érzett munkához.

Pár napja is, amikor beszélhettünk telefonon, Rólad is szó került, nagy elismeréssel beszélt tartalmas munkáidról és a kitüntetéseidről. Szép feladatot vállalsz, iszonyú munka és rettenetesen sok anyagi áldozattal is jár.

46

Melinda, kívánok még sok évi jó munkát mindehhez!

Ha fiatalabb lennék és nem fájna a szemem az olvasásnál, még nagyon élvezném munkáidat. Sajnos már nem megy. Nemcsak azért, mert nagyon sok feladat vár rám a jövő évben, és már a családot is elhanyagolom, de éppen az ilyen hatalmas művek olvasása már nem megy. Bandi bácsi is ezt siratja a rossz szeme miatt.

Pár dolgot most küldök arról, ami jelenleg vár rám. Megszervezni, megtervezni, elkészíteni, rendezni stb. a centenáriumot még nagy részben rám vár. Elég nehéz, mivel közel 180 km a távolság a falum és én között. A feladat engem érint leginkább, ebben a tanítói lakásban éltünk, ott nőttem föl drága testvéreimmel együtt. Ők is kátortanítók lettek, de Aurél 23 évesen a háborúból betegen jött haza, még abban az évben meghalt, ott a kis falunk temetőjében nyugszik. Édesapám szintén a doni harcok után fogságba esett és ő is meghalni jött haza és a fia mellé temették. Így abban a tanteremben én vettem át a katedráját a négy osztályt együtt és 18 évesen családfenntartóként anyukámat is ellátva éltem ott (a kis fényképen, a tanteremben, én vagyok).

Kehidai Antal «Csodálatos halfogás» (180x130 cm) c. festménye a volt tanterem, a jelenlegi kápolna falát díszíti.

Tehát ez az ünnepre készülés most eltölt minden emlékekkel, önzetlenül minden kiadást vállalva készülök. Még a centenáriumi zászlót nem fejeztem be, kell még több hiánypótló is a teremhez. Édesapám festményén kívül egy fehérvári tanár is készített képet és a Te családotól is annak idején egy ovális alakú *Madonna a kis Jézussal* c. reprodukciót már odaállítottuk és évek óta díszíti a kápolnát. A leltárba felvéve a teljes családnévvel szerepel, névjegyet is mellékelve Tőletek.

Tehát, hogy most ezekről küldök emlékeztetőt Neked, ez kötelességem is egyrészt, hiszen érdekelve érezhetitek magatokat.

Persze még fél év idő van, de kell is, mert sokrétű a tennivalónk.

Már lakás nincs az épületben és tanítás sem. Ott csak az átalakult tanteremben kápolna van és havonta egyszer szentmise, amire én mindig odautazom a vonattal, ha jól érzem magam. A tanítói megüresedett lakásban (bal oldalon) egy ifjúsági klub létesült.

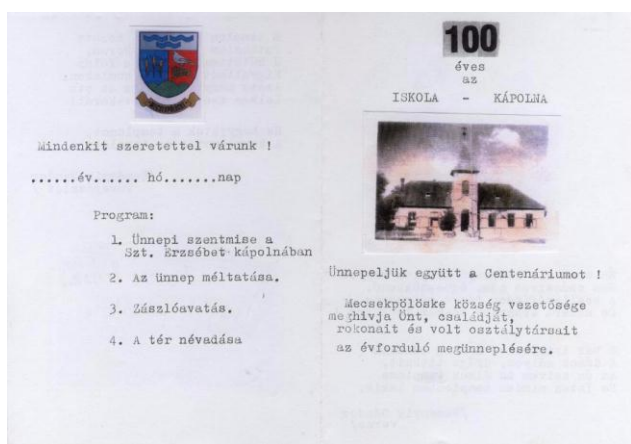
A táj nagyon szép. Magyarszék egyik szomszédunk és Komló a másik. A szentmiséhez felhasználok majd énekszámokat a pécsi kertvárosi templom-kórusának kazettájáról, ők is Árpádházi Szt. Erzsébet nevét vették fel, mint Mecsekpölöske kápolnája.

Ha megélem ezt a napot, majd küldök képet és beszámolókat róla.

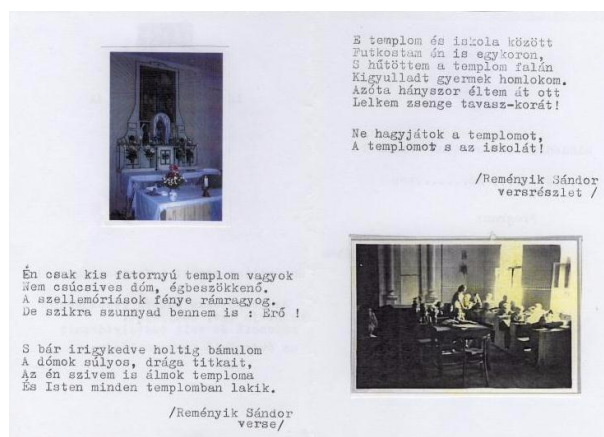
Van egy ötletem! Milyen megható lenne, ha Ferrarából egy szalag érkezne a felavatott Centenárium zászlóinkra!!!

Sok-sok puszi:

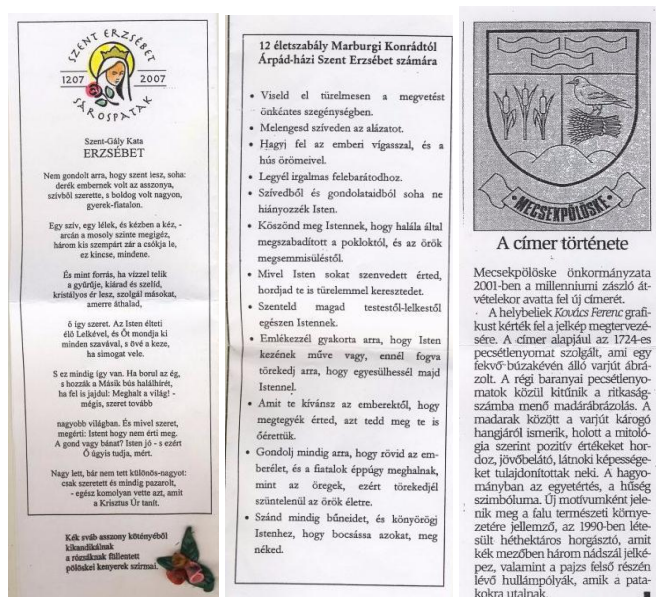
Klári néni

A készülő meghívó cím- és hátlapja

A meghívó belseje

Pékné Kehidai Klára által készített könyvjelzőket és szentképeket kap a centenárium ünnepségen minden résztvevő, amelyeket ugyancsak a ny. tanítónő által készített égetett, színes rózsák díszítenek.

A műsorok végén ezt a fenti gyermekjátékot a gyereksapat fogja eljátszani, a magnószalagról szól az ehhez tartozó vidám dallam a rózsáról.

Székesfehérvár, 2011. február 14.

Kedves Melinda!

Sok nap telt el, hogy végre megírjam köszönő levelem. [...] Már nagyon bánt a lelkiismeret, amiért még nem köszöntem meg a csomagot. Természetesen rendben megérkezett nagy öröömre és ujjongva nézegettem át a rengeteg ajándékot. A szalagot nem tudom ki írta meg, de hihetetlenül precíz munka¹. Nagyon örülök és azok is majd megköszönik ott a faluban, ha egyszer eljutok ismét Mecsekpölöskére. A jó időre és a jobb egészségi állapotomra kell várnom.

Közben itt nálunk volt egy kis ijedelem. Egy szombat esti szentmisén vettem részt éppen, amikor a székem megmozdult alattam és a Szűzanya-szobor megbillent a polcon. Mindjárt tudtam, hogy ez egy földrengés volt, de csendesen ülve maradtunk. Később tudtuk meg, hogy Oroszlány község, ill. város, volt a központja. Az emeleti házakban nagyobb volt az ijedelem, ott erősebben jelent meg.

Az elmúlt napokban pedig, egy meglepetés ért, mivel itt járt a MT 1-es stábja és interjút készítettek velem. Volt izgalom előtte. [...] Engem lenyomtak egy fotelba, rám rakták a csipeszt, mikrofont, így már nem mozgolódhattam.

Azt hittem, hogy a naplót² kéri, de inkább a család idehaza megélt háborús viszonyáról kérdezték. Most lesz a megismétlési adás, majd jobban megfigyelek mindent, mert először a frász tört ki, annyira izgultam, hogy mit fogok látni. Végül is ezzel is emléket állítottam édesapámnak és Aurél testvéremnek, az ő szenvedéseikért, korai halálukért, ezzel tartoztam nekik, hogy emléküket el ne felejtődjön.

Tudom, hogy a naplóról beszélgettünk Vele, és nem felejtettem el, nem hiszem, hogy érdemes foglalkozni vele, de Neked emlékül adom, de előbb be kell szerezniem egyik ismerőstől, akinek már nincsen szüksége rá.

Itt nálunk most új bélyeget adtak ki a postán azzal kapcsolatban, hogy ebben a félévben Magyarország lett az UNIÓ kiemelt szereplője. Megpróbálom ezt a borítékra tenni, ha egyáltalán már kapható itt a mi postánkon.

Nálam a családban is mindig akad probléma, tizenkét felé kell figyelni, aggódnom, hiszen már ennyire növekedett létszámunk.

Az első gyermekem már 50. évében van, és Szegeden él egyetemista nagylánya és érettségiző kislánya van. Őt is Klárinak hívják és matematika-informatika és testnevelés szakos tanár. Sajnos baleset érte a tornateremben [...], öt hónapja már, hogy kezelik, nem tudjuk mivé alakul az élete. Sportos, vidám, okos, nagyszerű tanár volt eddig, és nem látjuk a jövőt. [...] Férje építésmérnök, nincs kötött munkaideje, így segítsége nagyon megnyugtató [...].

Legkisebb lányomnak három kisiskolás gyermeke van, és ő rajz-matematikatanár egy művészeti középiskolában itt Fehérváron. Jelenleg beiratkozott Szegeden egyéves rajzkurzusra, levelezőn, péntek-szombat a kötelező részvétel ott az egyetemen. Kláriéknál alszik, de az utazás kemény feladat, ide is, oda is öt-öt óra. Az ő férje bíró, neki nincs kötetlen munkaideje, így be kell segítenem a gyerekek rendezésébe. Szerencsére mellettem van az iskolájuk, van kulcsuk a lakáshoz, így idemenekülnek, ha segítségre szorulnak.

Harmadik gyermekem fiú, azaz ma már ősz férfiember, egy kislánya van, ő is tanár, ugyanaz a szakja mint Klári lányomnak, felesége szintén tanár és a tizenkétosztályos Kodály Zoltán Általános- Művészeti Iskolában tanít, ahová minden unokám is tanulni jár.

Van még egy gyermekem, ő állami gondozott volt, katonasága után kezdtük istápolni, így már több mint húsz éve tartozik hozzánk. Irányítgatjuk, naponta meleg ételhez jut munka után, és nekem nagy segítségemre van, főleg ilyenkor, amikor ágyam esem és a kutyát le

kell vinni valakinek. Tehát most érvényesül a „jó tett helyébe jót várj” közmondás.

Magam igyekszem elkészülni a nyári szép ünnepségre. A zászló félig-kész állapotban van. Előbb ki kell varnom az évszámokat és utána állíthatom össze magát az anyagot. Félek, hogy újabb elhúzódo betegség látogat meg, ezért szeretném befejezni a dolgaimat.

Még egyszer nagyon szépen megköszönöm lelkesedésedet, érdeklődésedet, Bandi bácsi felé való örömteli megnyilvánulásaidat. Kaposvár díszpolgára lett. Azt mesélik a lányok³, akik ott voltak az ünnepségen, hogy a válaszbeszédek a színpadon állva, a Te irodalmi művedet mutatta fel és elmondta, hogy Neked mi mindent köszön...

Kár, hogy nem élsz idehaza, ilyen érték itthon is elkéne... Sok-sok puszi:

Klári néni

Kacsolódó oldalak:

<http://www.osservatorioletterario.net/szirmay-kuldemeny2010.07.26.pdf>

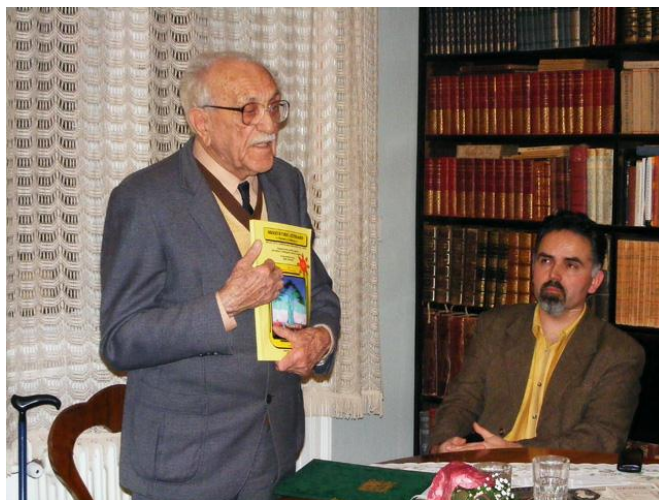
<http://www.osservatorioletterario.net/appendice-fuggelek75-76.pdf>

<http://www.osservatorioletterario.net/appendice-fuggelek77-78.pdf>

<http://www.osservatorioletterario.net/appendice-fuggelek69-70.pdf>

A levélben említett Bandi bácsinak, azaz a ny. tanár, irodalomtörténész, költő és műfordító Dr. Szirmay Endrének a kaposvári Csiky Gergely Színházban a „Kaposvár díszpolgára” kitüntetést Somogy megye székhelyének polgármestere, Szita Károly adta át 2011. január 23-án.

2010. december 16-án, a 90 éves Dr. Szirmay Endre, a somogyi költők doyenje, a Berzsenyi Dániel Irodalmi- és Művészeti Társaság születésnapjára felköszöntése alkalmából bemutatta a társaságnak a periodikánk, az *Osservatorio Letterario* ünnepi kiadású példányát.

Képforrás: Berzsenyi Dániel Irodalmi- és Művészeti Társaság honlapja.

Szerk.: A többi felvételt ld. az olasz nyelvű részben (189-190. old.).

¹ A 100 éves mecsekpölöskei iskola-kápolna zászlaja számára küldött azurkék nejlonzalag feliratát ezen levél címezte, készítette, írta fel.

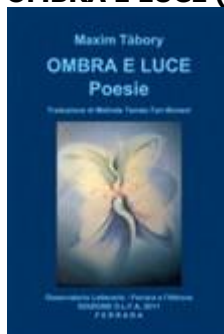
² Pék Béláné Kehidai Klára édesapjának háborús – Don ütközet – naplója.

³ A Kaposváron élő Dr. Szirmay Endre (sz. 1920) irodalomtörténész, tanár, költő, műfordító azaz Bandi bácsi egykori tanítványai.

KÖNYVESPOLC

Maxim Táborny

OMBRA E LUCE (Árny és Fény)

Versek

Előszó: Enrico Pietrangeli

Illusztrációk: Judy Campbell, Domokos Sándor, Patricia Hankins Hiss, Sivák Enikő

Fordító, szerkesztő, az olasz kiadásért felelős: B. Tamás-Tarr Melinda

I. Kiadás 2010. november, Módosított újraindítás (keménykötés) 2011. január és II. Kiadás (puhakötés) 2011. február

Osservatorio Letterario Ferrara e l'Altrove; Edizione O.L.F.A., Ferrara 2010, 2011; 122 old; € 23 (keménykötés), € 11,50 (puhakötés) ISBN 978-88-905111-1-0 ISSN 2036-2412

Ez a mű egy versbe szőtt vallomás, de mielőtt még a

kódokba zárt költői szimbólumok értelmét keresnénk, a megszokottól eltérően, a szerző mindezt időben kifejtéi számunkra, szenvedéllyel teli és hittől áthatott emlékein keresztül, visszatérve egy-egy hasonlatra időnként, hogy segítse az olvasót a különböző fázisok jobb megértésében. A költő szimbólumai a tűz, a nap, a fény és a képzeletben lángra gyúlt csillagok perzselő szikrája, olykor asztrális értelemmel telnek meg, követve „a Magasban szétlebegve az űrhorizonttól égzenig”, ahonnan az örök túlvilágból szemlélheti az evilágot, majd visszazuhan ide, mint a „Fent sugarait” hullatva „arcunk tükörmélységével”. A szent tűz, amelyről szól, lehet adott esetben a krisztológia, a mithraizmus vagy a pogány kultusz jelképe „szent volt a Láng/Hat szűz gondozta/Vesztá templomában”), de a jó és a szent mellett egy váratlan fordulattal megjelenik a gonosz is, amit a Főnix legendában a szél személyesít meg. Az őskeresztények erős hitével – amelytől az iszlám „Egyedüli és Irgalmas” istenhite sem áll távol, ugyanígy a hinduista, buddhista és egyéb hagyományokkal tarkított szinkretista felfogás sem – a szerző igyekszik minden figyelmet az isteni szikra felé összpontosítani és a tűz ezzel kapcsolatos összes ilyen szimbólumára, ami a mű megértésének a záloga. A vers is, mint pataokban a kövek vagy a salak, amit az élet produkál, a folyómederből lejut egészen a deltáig, a költő számára hasonló módon válik a vízrajzi fogalomból szimbólum, egy olyan dimenzió, amely még

túlhaladja a maya fátyol dimenzióját. A tűz után a leggyakrabban előforduló téma a nőiesség. A tűz a vágyakat fejezi ki, „vadul velőmbé vág/Felhevülve vágat vérem”, amint írja, de van ahol ezt jobban megvilágítja „emésztő tüzem érted lángol”, és ezt követően az érzékiség van jelen ismét „hadd háljak kéjben ismét veled”, ami az emlékeiben örökké él, „és beolvadnánk lassan, pirosan,/ illatos oltáron égve/a végtelenségbe” írja József Attila a kiváló költő, emlékeiben felidézett várakozásában. Táborny Maxim a természet segítségével sokkal nyilvánvalóbban fejezi ki az érzékiséget „csókolva csókoljam/a virágokat/és érzéki szerelmet/suttogjak”, eljut addig a pillanatig, mikor a káprázat részese lehet, a Lángvirág c. versében jól érezhető ez az érzelmi vonzódás és tartózkodás: „igézzetek meg a percek varázsával,/hogy lángoljak a Pillanat mámorában és/ tágra nyílt szemmel, szívvel/szívjam magamba a Fényt. Máshol eképpen összegzi: „arcod lágy körvonala/simogathatóvá finomítja/az élet édességét,/hogy ujjam/élvezettel érinthessen/füvet, virágot és követ, hogy megérezve mind, Egységünk felismerése/ loboghasson verseimben”, amikor a különböző formák fúziója alkotja a lényegét. A nő, szerinte, azontúl, hogy az anyaság jelképe, egy isteni teremtmény, „fátyol ruhában Hófehérke,/ hamvas az arca,/Oly anyagi, lenge”, aki arra született, hogy lélekben összekovácsolja a szeretetet. Az Ébredések mámore idős emberének mélyen csillogó szemében az egyik legszebb női képmás az a derűs és kissé fürkésző tekintet, amit Olga emléke idéz fel benne, „a hajnal fényében csillogó/homokszemcsék életörömeire/ismét rátalálni/fiatal pincéernők szemében”, és vallja a költő, szinte a mindenütt jelenlévő vallásos áhitattal, hogy „azóta még egyre csillogok./ Akkor régen megcsókolt az Éj”. A romantikus gyökereket és az ahhoz való tartozást a „Szabad Haza” jelzi, ez a fajta identitás Szent István óta él a hagyományban, s a nagy Petőfi Sándor sorait eképpen visszahangozzák a jövő számára: „Mesélve egy bűvös égi honról/ahol a nappal is Fény-álom”. Az egész mű nem más ugyan, mint a szerző mindenségben tett körútja, amiben kettéválik az emlékezet és a körülvevő létező természet. Alkalmat teremt arra, hogy művében a „semmi” és a „megváltás” találkozzon, ugyanakkor ne ütközzön egymással, ne kerüljék el a végső számadást. A „közönyösen/végeznek velünk/ a ránk nehezedő évek” a halál vízióját ébreszti. A halál fogalmát az ősi áldozati szertartásokhoz köti és ezzel a könyörtelen újrászületési ciklus fölébe emeli. A költő figyelmesen szemléli hitével azokat a kutatásokat, amin a tudósok oly kitartóan dolgoznak „hova nem tekinthet e parány-életben sohasem/a hasztalan néző emberi, csak Látó csodaszem” és áltatnak bennünket tér- és egyéb dimenziókkal, mert hogy: „millió él Belőlük Bennünk”. A „finoman rezegő/ember-szemmel láthatatlan sugárkoszorú” megjelenő költő gyermekálmok tisztaságával, manókkal és koboldokkal próbálja újból felidézni a lelki életet „egy hó imában”. Kitűnik benne egy „Istenke”, akinek nagysága implicit benne foglaltatik, hiszen kéri tőle, hogy: „csókolj ránk meséket”. Ez a naivság és a rejtély között ingadozó erős gyermekes alkotóelemnek tetsző részlet a kutakodás során szinte lefegyverez. Maxim Táborny

életének szerves része a háború, a munkásosztály nehéz sorsa, magában hordja a XX. század súlyát, annak alakító és jellemformáló pillanatait. Ebből az életre szóló megrázkódtatásból fakad az ő hiteles költészete, aki jól ismeri - az új generációk számára elenyésző - belső evolúciós korszakokat, miknek fájdalmát nem lehet orvosolni, csupán érzésteleníteni és innen kezdve a szent halál szerinte játékeszközzé vált. A szerző *Bánat* versének bevezetője példaképszerűen hat: „Amióta elvesztettem/anyámat,/apámat,/bátyámat,/ sokszor meglátogat/ a Bánat”. Egyszerűség, közvetlenség, hatásosság és hátborzongató döbbenet jellemzi e súlyos helyzetet, rámutatva ezzel arra, hogy érzelmeink iránytűje ilyenkor néha megtorpan. Így telnek a költő kimerítő harcba menetellel eltöltött hosszú napjai („mint nyílt seben/ a legyek, úgy mászkál egyre rajtunk a köd,/ és reszket a sárban a lábnyomok fölött”) majd az ezt követő esték „nedves csönd”-ben múlnak, ahol az „utolsó gyufa” a „körmére ég”. A gyárban „fojt a pörkölt por és az egyhangúság,/mely olyan üres és fárasztó/mint halott mellett a virrasztó/nézésének éjbekabulása”, a mindennapi munka egyedüli értelme, hogy az energiákat misztikusan egy közös vég, egy közös cél felé irányítsa. A parton horgonyzó, allegorikus értelmében vett hajó következő útja odaát lesz, ahol mindenki el fog számolni a saját tetteivel.* A költő állandóan dolgozik, munkája még éjszaka sem szűnik meg: a gondolataiban folytatódik. Nagy áldozat az, amit a költő lelke élete folyamán végbe visz s ennek tudatában társul a művész társakkal, ezt ezen sorral pecsételi meg: „Reményetek — reményem”. „A dalművészet/ hallható életet/lehel a holt kottába” s habár „ellebeg a szirmok illat-szelleme”, a költő ennek ellenére rábizza magát a versre, átnyújtva őket minden ember számára. (*Előszó*)

Enrico Pietrangeli

(Ford./Trad. **Giorgia Scaffidi**)

***Szerk.:** Így értelmezi E.P. A Szerző ellenben nem ért egyet ezzel az interpretációval és hangsúlyozza azon üzenetét, amelyet Fáy István is kiemelt (ld. OL 77/78. sz. 101. old és a kötet 16. old.-t): «A *Hajó* a fizikai és szellemi munka himnusza...Ha nincs szaktudás, pontos tervezés, professzionális irányítás, akkor a fizikai munkás képtelen a terv, az alkotás véghezviteléhez sikeresen hozzájárulni és soha nem tolhatja el a jól végzett munka megelégedettsége. A málházók megérzik és értékelik a szellemi- és szakmunkásokat és a köztük lévő misztikus kapcsolatot. [...] A szorgalmat és az építést magasztaló *Hajó* azoknak ajánlja, akik testvériségben egyesülve építenek...»

Nagyon szép versek, valóban érdemesek az elolvasásra és különösen azért is, mert olyan érzelmeket és értékeket magasztal, amelyek mindenkinek elsődleges létkérdései kellene, hogy legyenek és Maxim mindezeket élvezetes verssorokba tudja önteni, amelyek a primordiális emberi érzelmek kutatását jelentik. Valóban értékes költőt. (Ford./Trad. **Dr. B. Tamás-Tarr Melinda**)

Giorgia Scaffidi

- Montalbano Elicona (Me), Itália -

Visszhang II.

Madarász Imre könyvei a kritika tükrében

A könyv, amelyet az olvasó kezébe vehet, egy lázas alkotómunkában, mélyreható kutatásokban és kiemelkedő sikerekben gazdag életpálya irodalmi eredményeit megítélő, méltató és kritizáló írások gyűjteményének második kötete. Madarász Imre italianista, irodalomtörténész, a Debreceni Egyetem tanszékvezető professzora és az Eötvös Loránd Tudományegyetem tanára, majd' másfél ezer publikáció és huszonhét saját könyv szerzője, körülbelül 110 kötet szerkesztője, akinek 2005-ig megjelent tekintélyes mennyiségű és színvonalú önálló könyveiről írott recenziók gyűjteménye ugyanabban az évben látott napvilágot *Visszhang* címmel, újra megdöbbenetette közönségét termékenységevel és ki nem merülő ihletével. Alig telt el öt év és tolla alól nyolc (!) új könyv került ki, amik oly mértékben hatottak a hazai tudományos és irodalmi életre, hogy az ítések fáradhatatlan munkája nyomán újabb kötetre való kritika gyűlt össze, melyet a Hungarovox Kiadó 2010-ben, Szappanos Gábor neves író, műfordító, szerkesztő és tanár gondozásában közre is adott. A szerkesztő által, a PoLíSz 2005. novemberi számában az első kötetről írott bírálatban a kötetet rendhagyónak nevezte, ami alapján - az eltelt idő és az ez alatt elvégzett munka tükrében - nyugodtan nevezhetjük a *Visszhang II.*-t „duplán” rendhagyónak.

A kötet ezúttal is időrendben vonultatja végig a szerző műveiről alkotott magyar és olasz nyelvű véleményeket, származzanak azok tekintélyes professzorok, írók, tudósok, vagy fiatal, szárnyaikat próbálgató egyetemi hallgatók tollából. Írásai több korosztály, generáció érdeklődését felkeltik témák egész sora iránt a méltatlanul elhanyagolt olasz és magyar irodalmárok életművétől kezdve a rendszerváltás tünt (vagy mégsem?) alakjain keresztül egészen az irodalom elvont, mégis modern kontextusban vizsgált és nagyon is aktuális elméleteig. Olyan írói erények szükségeltettek ehhez, amit e kötetben többször is méltatnak és kiemelnek véleményezői: a mély erudíció, a tudományosság, a sokoldalúság, árnyaltság és a nagy tudás, melyhez társul – Tusnády László szavaival élve – „a logikus vonalvezetés, következetes szerkesztői elv, élvezetes stílus és gyakori tömörség”.

A kötetben a legtekintélyesebb helyet elfoglaló, legtöbb véleményt és méltatást kiváltó alkotás a *Vittorio Alfieri életműve felvilágosodás és Risorgimento, klasszicizmus és romantika között* című (Hungarovox Kiadó, Bp., 2004.) nagymonográfia volt, mely a szerzőhöz legközelebb álló olasz alkotóóriás életét, pályáját, műveit, gondolatait mutatja be nekünk, komoly úrt pótolva ezzel a hazai és nemzetközi italianisztikában. Madarász professzor immáron húsz év elmélyült Alfieri-kutatásának eredményeit rendezte egységes egészbe. A jelen kötetben közölt húsz recenzió írói mind elismerik lényegre törő és világos stílusát, hiteles érveit, szubjektivitásának és objektivitásának szerencsés összehangolását, méltatják két fő módszerét, mellyel kiemeli Alfierit és az általa képviselt értékeket a kronológia síkjából, és feltárja a bennük élő

örökérvényűséget (Tombi Beáta, Tusnád László, Puskás István), valamint ütközteti a kortársak, kritikusok sokszor ellentmondó és igazságtalan bírálatait, kibontakoztatva, megfogalmazva a belőlük eredő konklúziót, saját véleményét (V. Tóth László). Nem hiányzik viszont a könyv színpadai jellegű (Nyerges László), filozófiai szempontú (Nagy József) és a tragédiákra koncentráló (Csehy Zoltán) vizsgálata sem. A könyvet negatív kritika aligha ér(het)i, még a cím- és névmutató hiányát fájlató Éles Csaba és az olasz irodalomtörténeti visszautalások nem túl nagy gyakoriságát kiemelő Biernaczky Szilárd szavai is a legnagyobb elismerés hangján szólnak.

E műhöz szinte szervesen tartozik hozzá a 2006-ban olasz nyelven megjelent, az antik Róma szerepét az 1700-as évek Itáliájában vizsgáló *Romanitas Alfieriana* (Delle Carte Editrice, Roma, 2006), melyet Zsíros Andrea mutat be nekünk; valamint a *Halhatatlan Vittorio – Alfieri utóélete: kultusz és kritika* (Hungarovox Kiadó, Bp., 2006) címet viselő mű, mely Asti nagy szülöttének utóéletével foglalkozik. A recenzensek kiemelik azt a kivételes, a szociális és kulturális körülményekre is kiterjedő vizsgálatot, mely a kultusz és kritika pólusai közötti feszültség szikráiként, folytonos izzásban mutatja be, helyesli vagy vitatja az Alfierit véleményező szavait. A kritika türannoszi hatalmára és óriási erejére hívja fel figyelmünket Tusnád László, kinek Arany János-Vittorio Alfieri párhuzama és összevetése az énfelfogás szempontjából rávilágít két kor, két nemzet szellemóriásának rokonságára, míg Tombi Beáta a mítosz értékelésének fázisait követi végig, elemelve a szerző módszerét.

Az olasz irodalom különböző alakjainak, alkotásainak sorsáról, „sorslehetőségeiről” szól a *Kultusz, vita, feledés – Olasz irodalom- és kultúrtörténeti tanulmányok* (Hungarovox Kiadó, Bp., 2008) címet viselő kötet, melyben Madarász Imre 2003 és 2006 között írott, válogatott tanulmányait találjuk. Olyan kiemelkedő irodalmi személyiségeken keresztül vizsgálja – Lukács János, a PoLiSz 2008 július/augusztusi számában publikált recenzióját idézve – „az örök élet”, a boldog halál” és a „dicsőséges feltámadás” stációit, mint Tommaso Campanella, Artemisia Gentileschi, „a Parthenopei nagyasszonyok”, Antonio Fogarazzo és olyan műveket vesz alapul, mint a Stuart Máriáról a XVII-XVIII. században alkotó olasz drámaköltők művei, a Risorgimento-kori dialektális költészet remekei valamint Carlo Collodi: *Pinocchio kalandjai*. A könyv talán legérdekesebb és legvitatottabb fejezetei a kritika tükrében mégis a „Páros portrék” vagyis a Mazzinit Marxszal, Kanttal és Oszama bin Ladennel összevető tanulmányok mellett a Giovanni Gentile meggyilkolásáról és az 1956-os magyarországi események olasz vonatkozásairól szólóak. Ez utóbbival foglalkozik részletesebben Lukács Miklós és Tusnád László, Bognár Anna a Collodi-remekművet emeli ki, míg Tegdes Ágnes a megjelenített nőalakokra helyezi a hangsúlyt. A módszer és felépítés szempontjából közelít Sztanó László, aki a szembeállítás hatékonyságát támasztja alá (főképp a Gentile-gyilkosság morális kérdéseire koncentrálva), valamint Tombi Beáta, aki szerint Madarász Imre sikere a „szimuláció-disszimuláció” alapján „a nyelv felszíni és mélyrétegei

közi operációban” rejlik, mellyel kifejez, sejtet és elhatárolódik tárgyától.

A szerző legújabb műve *A legfényesebb századforduló – Tanulmányok a XVIII-XIX. század olasz irodalmáról* (Hungarovox Kiadó, Bp., 2009) a „kereszt század”(Pósa Zoltán) legfontosabb eszméi áramlataival, azok hatásával foglalkozik nagy olasz alkotók korszakalkotó munkásságára, műveire (Cesare Beccaria, Vittorio Alfieri, Vincenzo Monti, Ugo Foscolo és Alessandro Manzoni). A recenzensek rámutatnak felvilágosodás és romantika bonyolult kapcsolatának globális vizsgálatára, a szerzők egyetemes kontextusba helyezésére, „lenyűgöző érvelésére”, mely „hihető, hiteles” (Sz. Tóth Gyula), érthetőségére, világosságára, a témák változatosságára (Lukács Miklós). Hoffmann Béla Manzoni híres ódáját helyezi középpontba, Kádár Anett Foscolonál a halál tematikáját, Rónay László Monti „bértollnokságát”, amorális irodalmi magatartását, Csehy Zoltán pedig műfordítás-történeti kérdésekre is kitér. Szerkezeti kérdéseket tárgyal Tombi Beáta, aki szerint Madarász Imre sikerrel hidalja át a múlt távolságát, megszabadulva a tradicionális korszakolás és kulturális paradigmák kényszerzubbonyától, mely módszer Sz. Tóth Gyula szerint „feltár, előhoz és szembesíti az olvasót”.

Az olasz irodalom tárgykörén kívül esik, de a szerző újralfedező-rehabilitáló tevékenységéhez (Csernus Jánost idézve, „személyes feladatához”) közel áll a *„Legendák ébredése” - Karczag György, az ismeretlen remekíró* című könyv, mely a szocializmusban méltatlanul feledésbe merült író életéről, életművéről ad képet a mai olvasónak. Leginkább a *„Zúgó nyilak”* című regényt értékeli a kritikusok meglátása szerint, akik közül Komáromi Gabriella felveti a mű ifjúsághoz való közelítésének lehetőségét is. Az író szerencsétlen irodalmi sorsáról ír Szerdahelyi István, míg Tusnád László „az elfeledett Magyarország” motivumból bontja ki az író sorsának tragikumát, amely mindannyiunk tragédiája is, viszont a hozzá hasonló „fényemberek” világíthatják be egyszer a sötétbe tartó nemzet lelkét, jelenthetik Magyarország erkölcsi feltámadását.

Madarász Imre egyik legnagyobb port kavart művének mondható az *Antiretró – Portrék és problémák a pártállami korszak irodalmi és tudományos életéből* (Hungarovox Kiadó, Bp., 2007), melyben a rendszerváltozás előtti évtizedek „hamis irodalmi bálványait” (mint például Tolnai Gábor, Szilvási Lajos, Berkesi András, Aczél György) teszi vizsgálat tárgyává az irodalmi élet visszasságainak, justismordjainak fellebbentésével és figyelmeztetve az egyre divatosabb, múltba vágyó nosztalgizálás idealizáló-megszépítő hatására. Nem hiába dicséri D. Magyar Imre a szerző sokoldalúságát, aktualitások iránti fogékonyságát, hiszen a téma nagyon kényes, de Madarász Imre a lehetőségekhez mérten objektíven, maximális profizmussal közelíti meg. A recenziók hangja szenvedélyes, ahogy a könyv is (kivételt talán Sztanó László kritikája képez, amely a magyarországi viszonyokat olasz nyelven, általános képadás igényével – de keserű iróniával - közelíti meg). Pósa Zoltán kiemeli a „szocialista szépirodalom sztárteremtő kultuszának”, „álikonok teremtésének” hú leírását, amely máig érezteti kártékony hatását, torzítva az irodalmi köztudatot és mesterségesen táplálva a múlttól

alkotott fals pozitív képet. Alexa Károly a szellemi korkép fontosságára és tanulságos voltára figyelmeztet, hiszen „a közelmúlt meghamisítása a mindenkori jelen elárulását jelenti, az pedig a jövő teszi tisztátalanná.” A nosztalgiazásból pedig hamar „bűneltagadás” válhat (Bertha Zoltán), a felelősség elhárítása, mely a fiatalok korról alkotott fogalmait veszélyesen ferdíti el (Véghelyi Balázs). A retró divatjának médiában keletkező vetületeinek kiemelésével alapos elemzés tárgyává teszi a könyvet Péntes Dávid, a tanulmányok tudatos elrendezését, aktualitását helyezve előtérbe, sok helyütt továbbgondolva a levonható tanulságokat: az írás közösségre gyakorolt hatásának kérdését, a tudományos élet máig ható „sovinizmusát és sznobizmusát” és az olvasás elhanyagolásának, az olvasmányok hibás megválasztásának szomorú tényét. Különös érdeklődésre tarthat számot Szalay Károly recenziója („felelete”), aki - mint a könyvben szereplő személy – a szerző megállapításaival vitázva igyekszik tisztázni a könyv egy-egy vitás pontját, megállapítását saját magára és a Magvető Kiadóra vonatkozóan.

Egyedülálló mű - Madarász Imre munkásságában és objektív értelemben egyaránt - az *Irodalomkönyvecske* (Hungarovox Kiadó, Bp., 2005), melyet Szappanos Gábor Marcus Aurelius *Kézikönyvecske*jével és Gárdonyi Géza *Titkosnaplójával* hoz párhuzamba. Gondolatébresztő minieszköz gyűjteményéről van szó olyan problémákról, mint az író viszonya a világhoz, a művészethez, a mű és a művész, az ember és a művész elválaszthatósága, a kritikusok szerepe vagy olyan örök kérdésekről, mint hogy ki az író, miért ír, kinek ír, sőt, írjon-e egyáltalán és ha igen, akkor milyen nyelven tegye? Mindezt természetesen magyar tükröben is látjuk, betekinthetünk a magyar íróvá válás kegyetlen mechanizmusába, lelki és szakmai útvesztőjébe. A tehetség, az „igazi” művész ismertetőjegyeit, természetét bontja ki Koppány Zsolt szentenciózus írásában, külön kitérve az ítések hatalmára, motivációira, mibenlétére. Thimár Attila a szerző alapvetően romantikus megközelítésére hívja fel a figyelmet az alfieriánus „impulso naturale”, a váteszi öntudat fontosságára, majd a számítógép negatív hatásaként jelöli meg a könnyen javíthatóságot, ami kisebb felelősséget von maga után, hiszen sokszor nem vesszük a fáradságot az újraírás, javítás effektív megvalósítására. „Az első pongyolaságokból így lesznek [...] az idő múltán normatív elemek.” Ez a hanyagság a tördelői, nyomdai munkában is sokszor jelentkezik. V. Tóth László a címadás hatásos módszerét méltatja, Sztanó László pedig a könyv „Mit jelent publikálni?” címet viselő fejezetét járja körül, több szempontból vizsgálva meg a kérdést.

A könyv *Függelékében* rövid összeállítást találunk az előző *Visszhangban* nem publikált recenziókból és magáról az első kötetről, a szerző életrajzával kiegészítve.

A könyv magas színvonala és kiváló szerkesztése, írásai mellett a legfontosabb tanulsága, végkicsengése mégis csak ez lehet: Madarász Imre műveinek, a ma oly nehezen megszerezhető, művelt olvasótábor meglétén és gyarapodásának szilárd alapján állva, úgy biztosít időtállóságot, hogy azok folyamatosan hatnak, fejlődnek, átalakulnak, vitáznak és vitára készítenek, változnak és változtatnak, kiindulópontot és biztos

kapaszkodókat adva továbbgondolásukhoz, miközben megtartják egyediségüket. Ez lehet a halhatatlanság fogalma.

Aszalós Imre
- Debrecen -

Madarász Imre: A legfényesebb századforduló

A legfényesebb századforduló a tizenharmadik-tizenkilencedik század fordulója. A felvilágosodás és felújulás, a klasszicizmus és a romantika ellentétének és azonosságának fordulója. A századforduló, mely szintézisre emelte az ellentétes korszakokat. A századforduló, mely minden másíknál több génuszt nem adott a világnak, Guido De Ruggiero, olasz filozófiatörténész szavaival élve, akit a szerző, Madarász Imre is idéz: *genieperiode*, azaz zsenikorszak. Kultúrtörténetileg is jelentős időszak ez, soha az eddigi évszázadok folyamán nem becsülték meg annyira az írókat és költőket, mint ebben az időszakban, és soha, egyetlen korszakban sem élt ennyi lángelme: Voltaire, Diderot, D'Alembert, Stendhal, Schiller, Heine, Dickens, Byron, Shelley, Alfieri, Monti, Manzoni, Puskin, Gogol, Csokonai, Fazekas, Vörösmarty, s a sort még hosszasan lehetne folytatni. Olaszországban a *Settecento* és az *Ottocento* fordulója virágzásnak eresztette a költőgénuszokat, az írókat és művészeket, s a könyv egy-egy tanulmánya ezen időszak öt legnagyobb olasz irodalmi klasszikusát mutatja be: Beccariát, Alfierit, Montit, Foscolot és Manzont.

A kötet első fejezete Cesare Beccaria *A bűnökről és a büntetésekről* című könyvét vizsgálja, mely a felvilágosodás egyik legjelentősebb műve volt, s a modern büntetőjog alapjait fektette le. A kritika mégsem kímélte: többek között Rodolfo Mondolfo és Ugo Spirito is kemény szavakkal illette az olasz filozófus alkotását. Madarász Imre ezt a fejezetet arra szánja, hogy feltárja előttünk a felvilágosodás és Beccaria viszonyát, egymásra gyakorolt hatásukat, valamint hogy a legjelentősebb jog- és állambölcselek hogyan és milyen mértékben befolyásolták Beccariát, illetve ő maga miként emelte szintézisre az elmúlt korok tudását, és mindezt hogyan fejlesztette tovább. Beccaria célja a büntetőjogi reform megalkotása volt, hiszen az igazságszolgáltatás még ebben az évszázadban is gyermekcipőben járt, a középkori mintákat követte. Továbbra is gyakoriak voltak a nyilvános, szadista kivégzések. Míg Voltaire nevét alig vagy egyáltalán nem, addig Montesquieu nevét gyakran említi Beccaria, igaz, felrója neki, hogy *A törvények szelleme* című értekezésében Montesquieu homályban hagyta a büntetőjog kritikáját és reformját, ugyanakkor a három hatalmi ág szétválasztásának elvét ő maga is vallja. Beccaria számos „kiegészítést” intéz kortársa művéhez, melyről többek közt a *Büntetési jog*, a *Következmények* illetve a *Nemesek büntetéséről* című fejezetek is tanúbizonyságot tesznek. Az eddig nem létező büntetőjogi alapelvek megalkotása volt a filozófus egyik feladata. A középkori törvényeket, rendeleteket és az újkori természeti jogot valamint a társadalmi szerződés elméleteket kitűnően ötvözte

Beccaria. Meglepő azonban, hogy az alapvető emberi jogokért harcoló szerző pont Thomas Hobbes nevét említi először művében, aki köztudottan a modern totalitarizmus előfutára volt. Gondolatmenetébe azonban csak a „hobbes-i” *homo homini lupus* elvét szövi bele, ezek után irányt váltva Locke és Rousseau lesznek vezetői az emberi jogok tanulmányozásánál. Beccaria követi mestereit a szabad akarat és az egyén szabadságának kérdésénél is, s megalkotja a legalapvetőbb állam- és jogbölcséleti igazságokat: a párbaj és vérdíj elutasítását, a családfők és a nemesek privilégiumainak eltörlését, a fejedelmi és államfői kegyelemgyakorlást. Könyvének legnagyobb és legfontosabb fejezete a halálbüntetés kérdését tárgyalja. S míg Hobbes és Locke is megengedettnek vélik a halálbüntetést, addig Beccaria merőben eltér szellemi vezetői véleményétől, sőt, egyenesen jogi abszurdumnak tartja, hiszen az élethez való jog az emberek legalapvetőbb joga. A bűnökről és a büntetésekről így vált tehát a mai, modern büntetőjog alappillérvé.

A második fejezetet Madarász Imre Vittorio Alfierinek szenteli, a magány és individualizmus egységét és kettősségét vizsgálja. S miért volt magányos a költő? Mert zsenialitása meghaladta korát, túlszárnyalta azt, így egy olyan világban kellett élnie, ahol minden untatta s undorította. Alfieri - Dante után – a legpolitikusabb költő a szó egy magasabb rendű értelmében. Ezt bizonyítja két nagy értekezése *A zsarnokságról* és *A fejedelemtől és az irodalomról* is. Magányossága e művekben is visszhangzik: a szabadság hősei magányos hősök, hőstetteik magányos tettek. Az ismeretlen erény párbeszédes elmélkedésében Alfieri valójában önmagával, magányosan vitázik. A kívülállóság érzete azonban a lírai művekben teljesedik igazán ki: *Rime* című szonettjeinek bemutatásával Madarász Imre kitűnően érzékelteti mindezt. A magányosság és az individualizmus kettősségének szintézisét az *Életem* című önéletrajzi műben találhatjuk meg. S bár életében az egyedüllét kínzó érzésétől sosem szabadult meg, halála után méltó társakra talált: Dante mellett az egyik legnagyobb olasz költőként tartják őt számon.

Vincenzo Monti méltánytalanul keveset emlegettet alakját idézi fel szerzőnk a harmadik fejezetben. Monti a romantika korában igazi klasszicista költőnek számított. Ez a fajta paradoxon végigkíséri életében, s erőteljesen meghatározza azt. De nem csak itt figyelhetünk meg ellentéteket, Monti már egész fiatalkorától mestere volt a hirtelen véleményváltásnak: kezdetben dicsőítette VI. Pius pápát, majd szembefordult vele, Napóleon legnagyobb megéneklője volt, majd I. Ferenc Habsburg császár hódolója lett. Ha a művei között keresünk bizonyítékot Monti rapszodikus viselkedésére, az eposzok lesznek segítségünkre. A köpönyegforgató költő egyetlen eposza sem maradt ránk teljes egészében, mind töredékben maradt, hiszen hirtelen változó véleménye miatt ugyanis még alig kezdett bele egy uralkodót, vagy nemes személy dicsőítésébe, máris talált egy másikat, akit magasztalhatott.

Ugo Foscolo a „halál költője” a könyv negyedik fejezetében kap helyet. Foscolónál talán senki sem szerette jobban az életet, a szenvedélyt, erről tanúskodnak szerelmi ügyei, hódításai, melyek még Casanova csábításait is túlszárnyalják. Pont ez a fajta

hedonizmus volt az ami menedéket biztosított a költő számára az élet múlandósága elől. *A Jacopo Ortis utolsó levelei* kulcsfontosságú mű a halálkoncepció elemzése szempontjából, melyet kritikusai keresztényellenesnek véltek. Foscolo négy nagy szonettje továbbfűzi a halálmotívumot, *A Múzsához*, *A Giovanni testvérem halálára*, a *Zakynthoshoz* és *A síremlékek* mind a halál érzésével átitatott, egyre inkább a romantika felé hajló művek. Ezek közül a legjelentősebb *A síremlékek* című „halálfilozófiai” mű. Foscolo írását ódának vagy, mint ahogyan azt egyik levelében írja, *epistolának* nevezi, ám Luigi Russo egyenesen eposzként emlegeti, melyet terjedelme is bizonyít, mintegy 295 sorával. Madarász Imre tanulmánya e mű elemzését adja.

A kötet ötödik s egyben utolsó fejezete Manzoni alakját idézi meg. Bonaparte Napóleon a történelem azon alakja, akiről a legtöbb irodalmi mű született, megihlette a legnagyobb költőóriásokat, irodalmárokat, művészeket. Nem képez ez alól kivételt maga Manzoni sem, aki *Május Ötödike* című, Napóleon halálára írott ódájával helyet nyert a legnagyobb Napóleon megéneklők között, s ezzel vált az olasz romantikus irodalom legjelentősebb versévé. Francesco De Sanctist idézve: egy génusz története, egy génusz által megírva. De vajon hogyan látta Manzoni Napóleon? Erre a kérdésre keresi a választ a tanulmány szerzője. A költőt Napóleon halálának híre mélyen lesújtotta, ám ihletet is adott neki, fia Pietro szerint örült lelkesedéssel vágott bele terjedelmes művének megírásába. Az elemzés szempontjából már maga a cím is érdekes, melynek számos írásmódja ismeretes (a nagy kezdőbetűk változása), ám a legmegfelelőbb a következő, névelővel írott *Il Cinque Maggio*, vagyis A Május Ötödike, mely még inkább a dátum nagyságát fejezi ki. Az óda hat magyar fordításban jelent meg, melyek szintén bemutatásra kerülnek a tanulmányban. Manzoni a mű folytatásában saját maga is belép a Napóleon megillető dicsfénybe, ezzel is kifejezve műve jelentőségét, nagyságát. A költő hangot ad Napóleon iránti tiszteletének a mű tizenhatodik sorában, ahol elmondja, tiszteli és becsüli a hadvezért, méghozzá azért, mert ő még a vereségből is képes volt talpra állni. Napóleon életének utolsó éveiben bekövetkezett megtérését, Isten felé fordulását talán senki sem tudta volna jobban megírni, mint a saját maga is megtért Manzoni. Ez az óda igazi remekmű, Manzoni legnagyobb lírai-költői alkotása.

Madarász Imre újabb, nagy haszonnal forgatható könyvet írt, sikerült megmutatnia, bemutatnia az individualizmus korának öt legnagyosabb olasz alakját. A korszak, s az olasz irodalom után érdeklődők biztosan nem fognak csalódni, ha kezükbe veszik a kötetet.

Tegdes Ágnes
- Debrecen -

HUNGAROLÓGIAI ÉVKÖNYV 11.

Szerk. Nádor Orsolya – Szűcs Tibor
Pécsi Tud.egyetem 2010, 208 old.

Tartalom:

I. NYELVLEÍRÁS – NYELVOKTATÁS

DURST PÉTER: A magyar főnévi szótövek és egyes toldalékok elsajátításának vizsgálata magyarul tanuló külföldieknek...9

GAÁL ZSUZSANNA: Kreatív kommunikáció a magyar mint idegen nyelv oktatásában*...16

HEGEDŰS RITA: Életlen kategóriák: elmélet és alkalmazás...22

H. VARGA MÁRTA: Inkongruens jelenségek a magyarban*...44

NAGYHÁZI BERNADETTE: Anyanyelv és idegen nyelv határán – a magánhangzók tanítása kisiskolásoknak a magyar mint idegen nyelvi órán...54

II. A KONTRASZTÍV SZEMLÉLET TÜKRÉBEN

FLÖGL SZILVIA: Adalékok a magyar mint idegen nyelv funkcionális oktatásához német–magyar interferencia-jelenségek elemzése alapján...67

KATALINIC KRISTINA – ŽAGAR SZENTESI ORSOLYA: Rendszertani és gyakorlati ekvivalencia-viszonyok a magyar és a horvát nyelv melléknévi igenévi csoportjaiban*...81

SZABÓ T. ANNAMÁRIA: A tárgyasság, a tárgyhatarozottság, valamint a határozatlan (alanyi) és a határozott (tárgyas) ragozás tanításáról francia kultúrkörben...89

III. NYELVVIZSGA

SZITNYAINÉ GOTTLIEB ÉVA: Önkorrekcións jelenségek magyar nyelvvizsgadolgozatokban...109

TVERGYÁK KLAUDIA KLÁRA: Kellemest a hasznossal: felkészülés és felkészítés a magyar mint idegen nyelvi érettségire*...118

IV. NYELV ÉS KULTÚRA

ANTAL ZSÓFIA: Zene, játék, tánc a magyar mint idegen nyelv tanításának szolgálatában...127

BRANDT GYÖRGYI: Titkos iratok a porosz levéltárból. Az első hungarológiai központ megalapításának körülményeiről*...135

KOUTNY ILONA: Pillantás a tudományos szókincs világába...142

V. HUNGAROLÓGIA A NAGYVILÁGBAN: Bemutakozik az Osservatorio Letterario

B. TAMÁS-TARR MELINDA: Egy olaszországi hungarikum: a ferrarai olasz–magyar kulturális és irodalmi folyóirat – hungarológiai aspektusaival...155

VI. EURÓPAI ÉS AMERIKAI KITEKINTÉS

MOLNÁR MÁRIA: A magyar mint idegen nyelv Ausztria és Németország felsőoktatásában a nyolcvanas évektől napjainkig...171

SZÉPE GYÖRGY: Keresztes Kálmán emlékezete...182

VII. ISMERTETŐK

BAUMANN TÍMEA: Bokor József: Nyelviség és magyarság a Muravidéken...189

SZÉPE JUDIT: Farkas Mária (szerk.): Une nation vivante dans sa langue...193

VARGA RÓBERT: Az újkori Magyarország története – egy egyetemi jegyzet Bordeaux-ból. François Cadilhon: La Hongrie moderne...198

E kötet szerzőiről:

ANTAL ZSÓFIA (lektor), Veliko Tamovói Szent Cirill és Metód Egyetem (Bulgária);

BAUMANN TÍMEA (PhD-hallgató), PTE BTK Kultúratudományi Doktori Program, Pécs;

BRANDT GYÖRGYI (nyelvtanár), Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem GTK Idegennyelvi Központ, Budapest;

B. TAMÁS-TARR MELINDA (főszerkesztő-kiadó, tanár), Osservatorio Letterario, Ferrara (Italia);

DURST PÉTER (nyelvtanár), Szegedi Tudományegyetem BTK, Hungarológia- és Közép-Európa Tanulmányok Nemzetközi Oktatási Központ, Szeged;

FLÖGL SZILVIA (PhD-hallgató), PTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola, Pécs;

GAÁL ZSUZSANNA (főiskolai adjunktus), SZTE JGYPK AHI Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék, Szeged;

HEGEDŰS RITA (vendégtanár), Humboldt-Universität zu Berlin (BRD);

H. VARGA MÁRTA (egyetemi adjunktus), Károli Gáspár Református Egyetem, BTK Nyelvtudományi Tanszék, Budapest;

KATALINIC KRISTINA (PhD-hallgató), ELTE BTK. Irodalomtudományi Doktori Iskola, Budapest;

KOUTNY ILONA (habilitált egyetemi docens), UAM, Poznań (PL);

MOLNÁR MÁRIA (PhD-hallgató), PTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola, Pécs;

NAGYHÁZI BERNADETTE (főiskolai tanársegéd), Kaposvári Egyetem PFK, Kaposvár;

SZABÓ T. ANNAMÁRIA (PhD-hallgató), ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola, Budapest;

SZÉPE GYÖRGY (professor emeritus), PTE BTK Nyelvtudományi Tanszék, Pécs;

SZÉPE JUDIT (lektor), Strasbourgi Egyetem, Strasbourg (France);

SZITNYAINÉ GOTTLIEB ÉVA (főiskolai adjunktus), Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest;

TVERGYÁK KLAUDIA KLÁRA (tanár), Schulek Frigyes Kéttannyelvű Építőipari Műszaki Szakközépiskola, Budapest;

VARGA RÓBERT (tudományos segédmunkatárs), PTE BTK Romanisztika Intézet, Francia Tanszék, Pécs;

ZAGAR SZENTESI ORSOLYA (egyetemi docens), Zágrábi Egyetem, Zagreb (HR)

POSTALÁDA – BUCA POSTALE

A fennmaradt nagyon korlátozott oldalszám miatt a beérkezett levelek egy részét tudjuk megjelentetni. A többi a *Testvérműzsák* magyar kiegészítő portálunk *Vendégkönyvé*-ben olvasható. / A causa del rimanente e limitato spazio riportiamo soltanto una parte più significativa delle lettere pervenute, tutte le altre possono essere consultate sul *Libro degli Ospiti* del sito *Testvérműzsák*, ns. portale supplementare in lingua ungherese a volte bilingue.

Vincenzo Latrofa – Madrid (E)

2010.11.26. 01:20

Oggetto: Osservatorio Letterario è uscito!/Megjelent az Osservatorio Letterario!

Gentile dottoressa Tamás-Tarr,

Colgo l'occasione per scusarmi di questo lungo tempo in cui non mi sono fatto sentire e né ho mandato miei contributi alla rivista.

Adesso vivo in Spagna, a Madrid, perché ho vinto una borsa di studio per una delle migliori università d'Europa nel mio campo di studi e ho avuto bisogno di tempo per imparare una nuova lingua e di abituarmi ad una nuova vita.

Mi dispiace, dico davvero, di essere sparito, ma adesso che riesco a dominare le cose con un certo ritmo, assicuro che già da Gennaio/Febrero riuscirò a tornare a contribuire a questa rivista che tanto mi ha dato e con cui sento di avere un debito a livello umano e del successo che mi ha permesso di conseguire.

Distinti saluti

Vincenzo Latrofa

[Magyarul: «Kedves Dr. Tamás-Tarr, megragadom az alkalmat, hogy bocsánatot kérjek a hosszú hallgatásért és azért, hogy nem küldtem

anyagot a folyóirat számára. Most Spanyolországban, Madridban élek, mert megnyertem, a tanulmányaim területén, Európa egyik legjobb egyetemének ösztöndíját és időre volt szükségem az új nyelv elsajátításához és az új élethez való alkalmazkodáshoz. Sajnálom, hogy eltűntem, igazán mondom, de biztosítom, hogy most, hogy sikerül bizonyos ritmussal uralnom a helyzetet, hogy már januártól/februártól sikerül e folyóirat számára anyagot küldenem, amely oly sokat adott nekem s ezért adósnak érzem magam vele szemben és a sikerrel szemben, amelyet nekem lehetővé tett. Szívélyes üdvözléssel, Vincenzo Latrofa (Ford./Trad. Mttb)]

Csernák Árpád – Kaposvár (H) 2010.11.27. 12:05

Oggetto: Osservatorio Letterario è uscito!/Megjelent az Osservatorio Letterario!

Kedves Melinda,
a borítót és a tartalomjegyzéket már láttam, és nagyon örültem. Izgatottan várom a nyomtatott példányt. Tisztelettel és szeretettel: Árpád

[In italiano: «Gentile Melinda, ho già visto la copertina e l'indice ed ho gioito molto. Attendo la copia stampata con ansia. Con ossequio ed affetto, Árpád » (Trad./Ford. Mttb)]

Dr. Enzo Vignoli - Conselice (Ra) 2010.12.01. 14:16

Ho ricevuto il sontuoso numero del quindicinale. Complimenti! È davvero molto bello.

Sto lavorando alla recensione del libro edito da IBC a cui ti accennavo qualche settimana fa.

Entro quando dev'essere pronta per la pubblicazione nel prossimo numero della rivista?

Auguri anche a te e alla tua famiglia per le prossime feste natalizie.

Enzo

Császár Katalin – Budapest (H) 2010.12.02. 13:36

Most érkezett meg a periodikád!!! Nagyon szépen köszönöm!!! Nagyon szép kívülről is, a tartalmáról olvasáskor tudok nyilatkozni, de ismervén a munkádat, tudom, hogy szenzációs élményben lesz részem nekem is úgy mint a többi szerencsésnek, aki a kezében tarthatja ezt a remekművet! (Ilyenkor érzem igazán, hogy milyen jó lenne olaszul beszélni.) Gratulálok, hiába, aki tud az tud!!!! Mi munka, idő, energia fekszik benne! Hihetetlen.

Megtervezni sem egyszerű, hát még az anyaggyűjtés, fordítás, kommentár, írás stb. stb.

GRATULÁLOK, nagyon ügyes vagy!!!

Pusszantás:

Kati

Ui. Mama is megkapta - már tegnap - a szép ajándékokat, s ahogy jósltam, nagyon örült neki! Már majdnem minden magyar írásodat elolvasott estére.

Gianmarco Dosselli - Flero (Bs) 2010.12.02. 13:52

Gentile prof.ssa Tamás-Tarr,
giuntami ieri rivista Olfa. Stile pregiato in tutti i sensi: copertina e contenuto.

A Lei e famiglia un augurio di un Natale sostanzioso.

Gianmarco Dosselli

Sarusi Mihály - Balatonalmádi (H) 2010.12.02. 14:09

Kedves Melinda!

A regényemet föladtam, a Te lapodat e pillanatban vettem kézbe, köszönöm!!! Csupa (közele) ismerős a magyar névsorban. Sokba kerülhet Neked ez az egész - erő, idő, szeretet, pénz... További kitartást kívánok hozzá! És az adventi várakozás hetei után majd boldog Karácsonyt, szebb, jobb, emberibb új esztendő! Szeretettel Miska - Rózsa puszi!

Prof. G. Franco Bosio – Milano 2010.12.02. 19:21

Gentilissima Prof.ssa Tamás-Tarr,

ho ricevuto il fascicolo della rivista.

La ringrazio molto vivamente. I racconti contenuti nel numero sono davvero di buona qualità. Le ricordo che rimango sempre in attesa di un Suo parere e dell'eventuale possibilità di pubblicazione [...].

Grazie di tutto, e, in attesa, Le rivolgo i miei più cordiali saluti.

Suo

G. Franco Bosio

Erdős Olga – Hódmezővásárhely (H) 2010.12.03. 22:27

Kedves Melinda!

Ma megkaptam az *Osservatorio Letterario* gyönyörűségei ünnepi számát, köszönöm szépen a postázást, és persze gratulálok még egyszer a jubileumhoz, és ahhoz a hatalmas munkához, amit az elmúlt években végzett. Biztos vagyok benne, hogy számtalan

nehézséggel kellett megküzdenie (szerkesztés, postázás, lapzárt, korrekciók, fordítások), nem beszélve a sokszor nehéz eset művész lelkekről, de gondolom, nem bánta meg, hogy anno belevágott. Igazán tartalmasra és mutatósra sikerült ez a szám, mindig is tartalmas írásokat gyűjtött egybe, de a színek még minőségibbé tették a lapot.

Remélem, hogy a következő színes számra nem kell újabb 15 évet várni, és sikerül a 20 éves jubileumot is ilyen szépen ünnepelni.

Ehhez kívánok sok erőt és kitartást, no és persze előfizetőket is! És kicsit megkésve, de annál nagyobb szeretettel kívánok Önnek boldog névnapot egy nemrégiben készített tűzzománc képpemmel.

Szeretettel ölelem,

Olga

Dr. Paczolay Gyula - Veszprém (H) 2010.12.04. 19:09

Kedves Melinda !

Legelőször - kissé megkésve - sok boldog névnapot kívánok.

Tegnap kaptam meg az *Osservatorio* gazdag tartalmú jubileumi számát.

Nagy meglepetés volt számomra a 80. születésnapomról való megemlékezés.

Köszönöm szépen. Ezen kívül csak a Burligtonban (Vermont) kiadott *Proverbium Yearbook of International Proverb Scholarship* idei száma emlékezett meg róla. Örültem annak is, hogy a kis Szörényi kötetéről szóló ismertetés is megjelenhetett ebben a számban.

Kellemes karácsonyi ünnepeket és boldog, eredményes új esztendőt kívánok az egész családnak.- Buon Natale e felice Anno Nuovo !

Paczolay Gyula

Csernák Árpád - Kaposvár (H) 2010.12.06. 10:03

Kedves Melinda,

megkaptam a nyomtatott lapot, köszönöm szépen.

Külön köszönöm az olasz fordítást.

A decemberi *Búvópatak*ból mi is küldünk nyomtatott verziót. Békés adventi várakozást!

Tisztelettel és szeretettel: Árpád

prof. Fernando Sorrenti - Buenos Aires (Ar) 2010.12.07. 15:01

Ieri ho ricevuto el último número del *Osservatorio Letterario*, con mis cuentecitos traducidos por el amable Mario.

iMuchísimas gracias a los dos...!

Y, tal como escribí Melinda en el dorso del sobre:

BUON NATALE E FELICE ANNO NUOVO!

Bacio per Melinda ed abbraccio per Mario!

FS

Pete László Miklós – Sarkad (H) 2010.12.10. 21:55

Drága Melinda!

Megkaptam. Nagy örömet szereztl az egész családnak. Láttam ugyan már a lapot a neten sokszor, de csak így, kézbe véve derült ki, hogy mennyire gyönyörű.

Melinda, szeretettel gratulálok, szép és igényes irodalmi lapot szerkesztés.

Nagyon szépen köszönöm!

Szeretettel:

Laci

(L. N. Peters)

Dr. Rényi Andrea – Róma 2010.12.14. 18:06

Drága Melinda,

megjött a jubileumi szám, nagyon szépen köszönöm. Egyelőre csak belelapoztam, majd az ünnepek alatt fogom tudni szépen kiolvasni, de máris láttam egy csomó érdekes cikket. Láttam, hogy betetted az utolsó három, általam fordított könyvet is, ezt külön köszönöm!

Nagyon kellemes, szép karácsonyi ünnepeket kívánok Neked és családnak és természetesen a lehető legjobbakat az új évre, egészséget, boldogságot, sok szerencsét!

Szeretettel öllelek,

Andrea

Országos Széchenyi Könyvtár/OSzK - Budapest (H) 2010.12.20. 15:34

Tisztelt Asszonyom!

Köszönettel megkaptuk a következő műveket:

1. Pasqui, U.: Trenta racconti brevi. Ferrara, OLFA, 2010;
2. Tábori M.: Ombra e luce. Poesie. Ferrara, OLFA, 2010- 2 pld.;
3. Osservatorio letterario. Ferrara e l'Altrove, NN. 77/78.

Köszönjük, hogy rendszeresen megküldi az Ön közreműködésével megjelent kiadványokat, melyek - minthogy hungarikumok - rendkívül fontosak könyvtárunknak.

Egyben engedje meg, hogy kellemes karácsonyi ünnepeket és boldog

új évet kívánjak, valamint erőt és egészséget a magyar kultúra olaszországi megismertetése, illetve az olasz-magyar kulturális kapcsolatok fejlesztése terén kifejtett munkájához.

Tisztelettel:

Kiss László

Országos Széchenyi Könyvtár

Nemzetközi Csere

Eötvös Károly Megyei Könyvtár – Veszprém (H) 2010.12.21. 12:29

Tisztelt Asszonyom!

A mai nap megkaptuk Maxim Tábornak "Ombra e luce" című kötetét. Ajándékát őszintén köszönjük.

Aldott karácsonyi ünnepeket, és eredményekben gazdag boldog új esztendő-t kívánunk.

Tisztelettel

Csordós Róbert

könyvtáros

Eötvös Károly Megyei Könyvtár

Veszprém

P.S.

Tisztelt Asszonyom!

A periodika is megérkezett. Elnézést kérünk, hogy nem jeleztük vissza.

Üdvözlettel

Csordós Róbert

könyvtáros

Bodosi –Józsa – Pécsely-Pécs (H) 2010.12.21. 22:31

Bodosi György alias Dr. Józsa Tivadar - Dr. Józsa Judit:

Karácsonyi üdvözlét Pécsről és Pécselyről

Kedves Melinda,

az ígért hosszabb levél még késik. Sok dolgom van, szorítanak a vizsgák és a különféle határidők. De ígérem, fel van írva, a naplómban és a fejemben is, hogy írok részletesen a könyvekről is, amit küldtél. Nagyon köszönöm még egyszer!

Édesapám írt egy rövid verset, Neked szánta. Kérte, hogy küldjem le.

Karácsony ajándoka

A kinyílt ablakon be s ki árad a Fény

Mária mosolyog. Ő érzi s tudja rég:

Megfogant s emberi alakot ölt a Lény

Ki által Új Szövetséget köt Föld s az Ég.

Bár minden elmúland, Szeretet lángja ég:

s ha egyebed sincsen, többé nem vagy szegény.

Ezzel kíván ő is, én is Boldog Karácsonyt!

Judit

Hemmer Gizella – Germany 2010.12.23. 23:04

Aranyos Melinda!

Nagy örömmel fogadtam karácsonyi köszöntésedet, és 2 óra hosszat böngésztem oldalaidat!!!

Gratulálok, csodállak, fantasztikus a munkásságod!!! Egyedülálló ilyen rendkívüli formában!

Sajnos olaszul nem tudok, de még így is sejteni tudom csodálatos fordításaidat! Elbűvöl az energiád!

Kívánom, hogy még évtizedekig így alkothass!

Én is sok szeretettel kívánok aldott karácsonyi ünnepeket és az új évben egészséget, és még sok szép kiadványt, fordítást!

Boldog vagyok, hogy megismerhettelek!!!! Remélem, valamikor személyesen is találkozhatunk.

Sok szeretettel ölelek

Zsuzsanna Németországból

Dr. Papp Árpád – Sopron (H) 2010.12.26.

Kedves Melinda,

hálás szívvel köszönöm az újabb tartalmas kiadványukat, sajnálom, hogy a munkakapcsolatuk férjemmel épp csak elkezdődött s már véget is ért. Árpád terveivel telve hagyta itt a családját, barátait és az irodalmat.

Reá való emlékezés is szép összeállítás, kár, hogy személyesen nem ismerhették egymást.

Kívánok Önnek és a szerkesztőség minden tagjának sok-sok értékes írást, a válogatás lehetőségét és boldog új évet.

Papp Árpádné

Americo Olah - Cypress CA (U.S.A) 2010. 12. 27. 20:38

Aldott az asszonyok között, aki verset tud írni. (Ady)

Beata Melinda!

Maga aztán szépen kipakolt a régi emlékekkel az Anno Anniversario számban!

Mindenekelőtt gratulálok azokhoz az érdemes kitüntetésekhez. A sorait olvasgatván sok minden rezonált bennem. Bizonyos esetben sorstársak vagyunk, valahogy úgy ahogy a Canti tetri, Stato d'animo rovatban megírta. Asszonyom annak az ilyennel számolnia kell, aki az "Extra Hungariam..." sorsot vállalta.

Magát szereti az Úr!! És jaj annak, akit az Úr szeret: "Az Úr Illésként elviszi azt,/ Kiket sújt és szeret..." De a magas hegy tetején olykor magányos a lét... Babérokat aratva minél magasabbra hág az ember, ugye annál jobban hiányoznak a tanítványok?

Talán leginkább hiányzik egy "anima gemella" az olyanak aki, "...mindig valami olyanért sóvárog,/ Mit nem tanítanak a tudós tanárok. (Petőfi) O gli amici di penna: egy olyan környezet, mely a rejtelmeket kutatja? Avagy legfeljebb csak a kutatók után kutat?

Mert tudja minden poétikus lélek kutat. A nem ismert lényeket kutatja, a mindenség rejtelseire keresvén választ. Vajon talál-e valamit? Igen, talán az, aki jó helyen jár - mint Szabó Lőrinc, Babits és Tóth Árpád egykori tanítványa. Akit barátja, Kodolányi János ezen szavakkal méltat: "Végre egy olyan ember, aki mindenben a végtelent látja, a transzcendens semmit, s aki mindenről tud. Egyetemes modern lélek, az atomizálódott ember minden kínjával, semmisségével, de a benne lakó Isten biztos, fájdalmas tudatával is."

Megtudnak-e mást is, akik kutatnak?/ A titkokat bejárni volt-e szent ész?/

S ha istenek is csak azóta vannak,/ Ki mondja meg, mi volt a teremtés."

(A teremtés - egy régi felfogás alapján-, az Egynek a ketté válásával, megtörésével indult el.)

Goethe is belátott a teremtés titkába. Faust drámájának legvégén ezt szépen kitarja: "Alles vergangliche/ Ist nur ein Gleichnis;/ Das Unzulängliche / Hier wird's Ereignis;/ Das Unbeschreibliche / Hier ist es getan;/ Das Ewig-Weibliche / Zieth uns hinan."

Ezt otthon Babits-fordításban kerestem volna, de sajnos nem találtam, így az alábbi négy változatból kell majd egyet választanom. Mondja melyik az, amely véleménye szerint megfelelne?

Mind ami változás,/ csak példakép;/ Mi gyarló és hibás,/ itt teljes ép.

Mit szem nem látta még,/ Itt létre kell;/ Az Örök nőiség/ Föl-fölemel. (Dóczy Lajos)

Mindaz, mi elmúlik,/ csak földi jelkép;/ a fogyatékos itt/tökéletes-szép;

A mondhatatlan is/ alakra kel;/ az Örök Női visz/ magasba fel. (Kálnoki László)

Minden múltó dolog/ csak pusztá jelkép;/ Itt teljes lesz, mi ott/Elégtelenség;/

Mit toll nem írt le még, / Itt létre kel;/ Az Örök Nőieség Vonz és emel. (Csorba Győző)

Csak földi példakép/ Minden múlandó; / Itt lesz a csoda szép/ S megbámúló;/ Mit nincs szó mondani,/ Itt végbe ment;/ Az Örök Asszonyi /Vonz odafent. (Ford. Jékely Zoltán)

Szerény véleményem szerint az "uns" szó mellőzése végett valahogy sántít az egész!

Szívélyes üdvözlettel: Imre

Americo Olah - Cypress CA (U.S.A) 2011. 01. 03. 19:25

Kedves Melinda!

Jó, kitűnő lesz a maga fordítása! Akkor maradjunk abban, hogy ezt a fordítást fogom majd használni az Egyetemes anyában!

Szívélyes üdvözlettel: Imre

Alexander/Horváth Sándor - Kaposvár (H) 2010.12.30 23:41

Drága Jó Melinda Asszony,

Gratulálok az Ön által kiadott és szerkesztett irodalmi folyóirat 15 éves jubileuma alkalmából. Nemrég Stamler Imre bátyáinktól, a Somogyfajsi őskohók felfedezőjétől hallottam, hogy a honfoglalás kori őskohónál a JÓ-hoz - a Teremtőhöz - írtak köszönő szavakat, és ma Melinda asszony lapjában talákoztam ennek etruszk párhuzamaival. Nagy öröm számomra, hogy megtaláltam ezt a művészeti fészket, ahol rokonszenvvel segítik Ferrarából a Jót... Isten éltesse és áldja Drága Melinda, Boldog Újévet kívánok Kaposvárról, Alexander

Alexander/Horváth Sándor - Kaposvár (H) 2011.01.01. 11:20

Kedves Melinda, Drága Főszerkesztőnő,

Megköszönve jókívánságait, üdvözlétemet küldöm az Újév első napján.

Kérem engedje meg, hogy kifejezzem feltétlen tiszteletemet,

elhivatott, magasrendű etikájáért, mint megtapasztalhattam rendkívüli alkotókedvét, s az Ön körül áradó szívéllyesség és derű fluidumát, valami egyszeri érzés és a JÓSÁG szavai jutottak eszembe: Csodát tesz ki felismeri: a Jóság kincse kell neki, és nem érez mást, mint örömet, ha rózsát hajt egy Feszület.

Talán két éve hallottam Önről először, amikor az interneten a sumerológiai és etruszkológiába foglalkozó hazai kutatók egyike, ha jól emlékszem, Mesterházy segítséget remélve érdeklődött Melinda elérhetőségéről.

Azután, kis idővel később Dr. Szirmay Endre bátyám, atyai jóbarátom mesélt ferrarai érdekességekről és nemrég hozta el az Ön folyóiratának októberi, anno XIV számát, ám ekkor még nem olvastam a belvéket.

Bandi bátyámmal régi ismeretségben vagyunk... [...] Születésnapra elkészültünk. Ezidőben jött meg Ferrarából Melinda folyóirata. Láthatóan, nagyon örült - mindenhová elvitte találkozásaira - legutóbb a Város köszöntötte Öt 90. születésnapján, de találkozott a somogyi Baráti Kör Bp.-i társaságával is. [...] Tegnapelőtt megkaptam Tőle a Jubileumi számot és ez adta a döntő lökést vendégbejegyzésemhez. [...]

Nem szeretném azonban, túlságosan igénybevenni idejét, ezért engedelmével, magamról később írok.

Küldök egy hangos verset, amely minőségét tekintve nem a legjobb, azonban szellemisége, talán feledteti ezt.

Szeretettel és Tisztelettel búcsúzom, és köszönöm, hogy megtisztelt levelével,

Áldott, Boldog Újévet kívánok, Kaposvárról, H. Sándor

prof. Madarász Imrétől (Debreceni Egyetem) 2011.01.15 15:02

Sent: Sat, 15 Jan 2011 15:02:24 +0100

Subject: Melinda B. Tamás-Tarr részére prof. Madarász Imrétől (Debreceni Egyetem)

Tisztelt Főszerkesztő Asszony!

Kedves Tamás-Tarr Melinda!

Örömmel olvastam kiadványuk, az *Osservatorio Letterario Ferrara e l'Altrove* legújabb (77/78.) számát, az olasz-magyar irodalmi kapcsolatok e szép fórumát. Megtisztelőnek tartom, hogy figyelemre és recenzióra méltatták „Kultusz, vita, feledés. Olasz irodalom- és kultúrtörténeti tanulmányok” című könyvemet. Különösen megörvendeztetett, hogy publikációs lehetőséget biztosítottak tehetséges tanítványom, Tegdes Ágnes részére is. Nagyon szimpatikusnak találok, hogy folyóiratuk kétnyelvű, ahogyan a miénk is, a Debreceni Egyetem általam vezetett Olasz Tanszékének és a tanszéken működő Olasz Felvilágosodás és Romantika Kutatóközpontnak az évkönyve, a szerkesztésében 1993 óta megjelenő *Italianistica Debreceniensis*. Ezért, magyar és olasz nyelvű életrajzom mellett, küldöm önöknek egy olaszul és egy magyarul írott tanulmányomat, mindkettőt az olasz-magyar irodalmi kapcsolatok témaköréből. Az egyik Kazinczy és Pellico börtönkrónikáit hasonlítja össze, a másik Németh László és az olasz irodalom kapcsolatait vizsgálja. Szeretettel ajánlom szíves figyelmébe és az Ön által szerkesztett periodikumban való megjelenésre mindkettőt. Köszönettel és tiszteletteljes üdvözléssel kívánok értékes munkájához további sok sikert.

Dr. habil. Madarász Imre
a Debreceni Egyetem Olasz Tanszékének vezetője

Aszalós Imre – Debrecen (H) 2011.01.16. 20 :42

Subject: Recenzió

Tisztelt Főszerkesztő Asszony!

Őszintén meg szeretném köszönni megtisztelő figyelmüket és az értékes lehetőséget.

Megtiszteltetés számomra, hogy érdemesnek tartották eme írásom nívós lapjuk hasábjain való megjelenésre. Ha aktuális lesz, várom további híreiket a márciusi szám árával és postai költségeinek megtérítési lehetőségeivel kapcsolatban. Amennyiben szükséges átültetnem az írást olasz nyelvre is, ne habozzanak értesíteni. Hálás köszönettel üdvözlöi Önöket és kívánja a legjobbakat hívuk:

Aszalós Imre

Giorgia Scaffidi – Montalbano Elicona (Me) 2011.01.22. 15:36

Cara prof. Melinda,

finalmente sono riuscita a finire di leggere il volume di poesie "Ombra e luce" di Maxim Táborny, e con la presente colgo anche l'occasione per ringraziarla per la bella e gradita sorpresa che ci ha voluto fare. Sono delle poesie bellissime che meritano di essere lette soprattutto perché esaltano quei sentimenti e quei valori che dovrebbero essere propri di ciascuno e che Maxim Táborny sa trasformare in versi piacevoli che vanno alla ricerca primordiale dei

sentimenti umani.

La ringrazio moltissimo per avermi dato questa possibilità e per avermi fatto conoscere un autore davvero valido. Un abbraccio

Giorgia*

[Magyarul:

Kedves Melinda Tanárnő,

Sikerült végre befejeztem Maxim Táborny "Ombra e Luce" kötetét, s megragadom az alkalmat, hogy megköszönjem a szép és kellemes meglepetést, amiben részesített bennünket. Nagyon szép versek, valóban érdemesek az elolvasásra és különösen azért is, mert olyan érzelmeket és értékeket magasztal, amelyek mindenkinek elsődleges létkérdései kellene, hogy legyenek és Maxim mindezeket élvezetes verssorokba tudja önteni, amelyek a primordiális emberi érzelmek kutatását jelentik. Nagyon-nagyon köszönöm ezt a lehetőséget és azt, hogy megismerhettem ezt a valóban értékes költőt. (Ford./Trad. Mttb]

* Parole di Giorgia Scaffidi, una giovanissima (diciottenne) poetessa di autentico talento. / Giorgia Scaffidi, egy nagyon fiatal (18 éves) autentikus költőtehetség szavai.

Jókai Anna – Budapest (H) Postabélyegző: 2011.02.25.- Ér. március 1-én

Kedves Melinda, nagyon örültem levelednek, a mellékelt gyönyörű kivitelű (és tartalmában is élvezetes) irodalmi kiadványnak. Örömmel láttam benne többek között a „Kislány kutyával”-t olaszul... Mindenhez gratulálok. Tudom, nincs könnyű dolgod! Én változatlanul járom az országot, beszélek, képviselek valamit, ami az embereknek nagyon hiányzik... A „Ne féljete” c. regényem 22. kiadásán is túl vagyunk, megjelent a „Godot megjött” c. misztérium-regényem, kaptam újabb díjakat.

Változatla szeretettel gondolok Rád – egy hosszabb személyes eszmecsereben még sok mindenről tudnék beszélni.

Szeretettel öllek Benneteket:

Anna
Tel.: 36/1-.....
20-.....

A címem a borítékon. A kiadón keresztül lassúbb a kapcsolat!

Dr. Szirmay Endre – Kaposvár (H) 2011. március 9-én érkezett.

Kedves MELINDA!

A decemberi levelemet ma kaptam vissza! Elfelejtettem a borítékra felírni Ferrara nevét! - Bocsásson meg!
Kaposvár, 2011. február 23.

Dr. MELINDA TAMÁS-TARR
író, kritikus
OSSERVATORIO LETTERARIO
44121 FERRARA

Kedves Kolléganő!

A múlt héten - december 7-én - megkaptam az OSSERVATORIO LETTERARIO jubileumi számát. Köszönöm!

Örültem, hogy két versemet és két versfordításomat közölték. Megható volt, hogy a közelmúltban elhunyt PAPP ÁRPÁDRÓL több írásban is megemlékeztek. - Az ő írásai és műfordításai külön figyelmet érdemelnek.

Nagyon köszönjük, hogy 15 év óta kiemelkedő színvonalon ápolják és művelik kétnyelvű folyóiratukban az olasz-magyar irodalmi- és művészeti kapcsolatok alakulását. Ez a tény kedvezően befolyásolja a két nép irodalmi fejlődését.

Megjegyzem, hogy tegnap Kaposváron a BERZSENYI DÁNIEL IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI TÁRSASÁG estjén - amikor köszöntöttek 90. születésnapomon - röviden bemutattam az OSSERVATORIO... jubileumi számát. [...]

Ezen kívül tegnap eszmét cseréltem a Székesfehérváron élő KEHIDAI KLÁRÁVAL, aki egykori tanítványunk volt!

Még egyszer: köszönöm küldeményét és az olasz-magyar irodalmi kapcsolatok ápolását!

Teljes tisztelettel:

Kaposvár, 2010. december 17.

dr. Szirmay Endre
7400 KAPOSVÁR

<http://www.osservatorioletterario.net/>

<http://epa.oszk.hu/01800/01803>

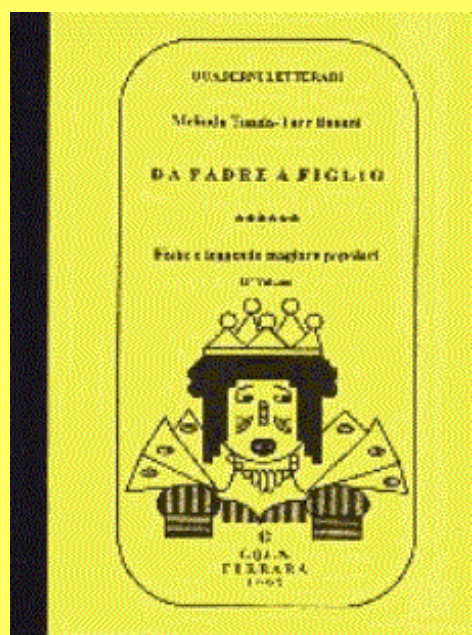
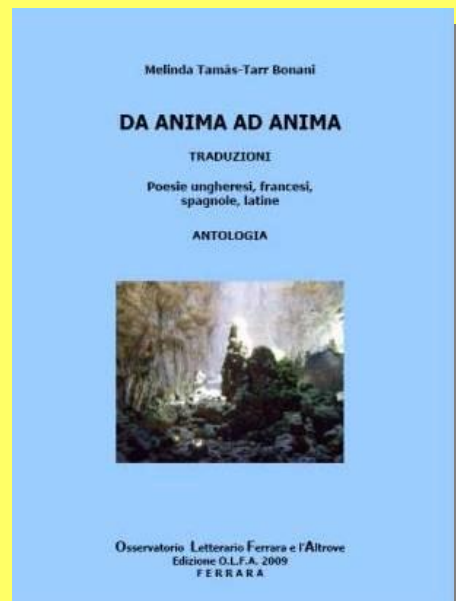
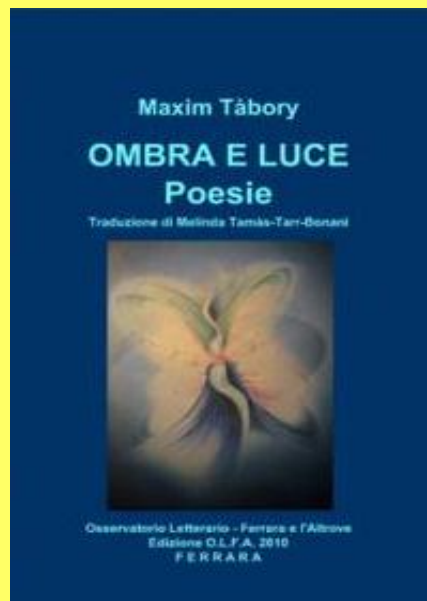
<http://www.testvermuzsak.gportal.hu>

<http://www.osservatorioletterario.net/OLFA-hirek.htm>

OSSERVATORIO LETTERARIO
Rivista bimestrale di Letteratura ed altre Arti

EDIZIONI O.L.F.A.

Poesie
Racconti
Saggi

Antologie & volumi
individuali

